

Lappeenrannan-Lahden teknillinen yliopisto LUT

School of Business and Management

Laskentatoimi

Petrus Naukkarinen

Yritysvastuuraportoinnin osa-alueet rakennusteollisuudessa

Pro Gradu -tutkielma 2019

Työn ohjaajat:

Professori Pasi Syrjä

Tutkijaopettaja Helena Sjögrén

TIIVISTELMÄ

Tekijä:	Petrus Naukkarinen
Tutkielman nimi:	Yritysvastuuraportoinnin osa-alueet rakennusteollisuudessa
Tiedekunta:	School of Business and Management
Koulutusohjelma:	Laskentatoimi
Vuosi:	2019
Pro gradu -tutkielma:	LUT-yliopisto, 110 sivua, 20 taulukkoa, 3 kuviota
Tarkastajat:	Professori Pasi Syrjä Tutkijaopettaja Helena Sjögrén
Hakusanat:	Yritysvastuu, yritysvastuuraportointi, rakennusteollisuus

Yritysvastuu on parin viime vuosikymmenen aikana vakiintunut osaksi yritysten liiketoimintaa ja raportointia. Lyhykäisyydessään kyse on siitä, että yritykset pyrkivät ottamaan toiminnassaan huomioon sidosryhmien odotuksia yritysvastuun osa-alueisiin ja kestävään kehitykseen liittyen. Raportoinnin keinoin yritykset pyrkivät osoittamaan, kuinka yritysvastuu on huomioitu toiminnassa. Raportointia ja sen yhdenmukaistamista varten on kehitelty kansainvälisiä raportointiviitekehelyksiä, joista GRI-viitekehys on yksi yleisimpiä. Myös lainsäädännöllä on pyritty ohjaamaan yritysvastuuraportointia: esimerkiksi Suomessa EU:n direktiiviin perustuva kirjanpitolain muutos hyväksyttiin 29.12.2016, mikä lisää yleisen edun kannalta merkittävien yhtiöiden yritysvastuuta koskevia raportointivelvoitteita. Raportoinnissa korostetaan yrityksen toiminnan kannalta olennaisia seikkoja. Tässä tutkimuksessa tarkastellaan, kuinka yritysvastuun osa-alueita painotetaan rakennusteollisuuden yritysten raportoinnissa. Lisäksi tutkitaan, mitkä ovat yritysvastuun osa-alueiden keskeisiä aiheita. Empiirisen osion aineiston on hyödynnetty kuuden rakennusteollisuuden yrityksen vuosikertomuksia välillä 2010-2017. Tulosten mukaan sosiaalinen vastuu painottuu selkeästi eniten raportoinnissa, taloudellinen toiseksi ja ympäristöllinen kolmanneksi eniten. Aiheiden osalta korostetaan esimerkiksi omistaja-arvoa, työturvallisuutta ja energiatehokkuutta. Raportoinnissa on keskitytty pääasiassa toiminnan kannalta merkityksellisiin seikkoihin.

ABSTRACT

Author:	Petrus Naukkarinen
Title:	The areas of CR reporting in the construction industry
Master's Thesis:	LUT University, 110 pages, 20 tables, 3 figures
Year:	2019
Faculty:	School of Business and Management
Major:	Accounting
Examiners:	Pasi Syrjä & Helena Sjögrén
Keywords:	Corporate responsibility, CR reporting, construction industry

Corporate responsibility has become part of corporate business and reporting during the past few decades. In practice companies are trying to take stakeholders' expectations into account concerning the areas of corporate responsibility and sustainable development. International reporting frameworks have been developed in order to harmonize reporting practices. The GRI framework is one of the most common one. Legislation has also been promulgated in order to guide the development of reporting: for example an amendment to the Finnish Accounting Act, which is based on the EU directive, was approved on December 29 in 2016, which increases the reporting obligations of corporate responsibility in the case of companies of public interest. Reporting should emphasize the essential aspects of the company's operations.

This study examines how the areas of corporate responsibility are emphasized in the reporting of companies in the construction industry. In addition to that the key themes of CSR reporting are explored. The annual reports of six companies of construction industry have been utilized in the empirical section. According to the results social responsibility is clearly the most prominent area in the reporting, economical the second and environmental the third. The emphasis is placed on for example shareholder value, occupational safety and energy efficiency. The focus of the reporting has been mainly on operationally relevant issues.

SISÄLLYSLUETTELO

1. JOHDANTO	6
1.1 Työn taustaa	6
1.2 Tutkimuskysymykset, tavoitteet ja rajaukset.....	8
1.3 Tutkimusmenetelmä ja -aineisto.....	10
1.4 Teoreettinen viitekehys ja tutkimuksen rakenne	12
2. YRITYSVASTUU.....	14
2.1 Yritysvastuun kehittyminen	14
2.2 Yritysvastuun määrittelyä	17
2.3 Yritysvastuun osa-alueet.....	22
2.4 Yritysvastuun näkökulmia	24
2.4.1 Sidosryhmänäkökulma	25
2.4.2 Sidosryhmät	26
2.4.3 Legitimiteettiteoria	30
2.4.4 Valistunut arvonluonti	33
3. YRITYSVASTUURAPORTOINTI.....	36
3.1 GRI-säännökset.....	39
3.2 Aikaisempia tutkimuksia yritysvastuuraportoinnista	45
4. TUTKIMUSMENETELMÄ JA TULOKSET	50
4.1 Tutkimusmenetelmä.....	50
4.2 Sisällönanalyysin toteuttaminen.....	51
4.3 Kohdeyritysten valinta	52
4.4 Vastuuosa-alueet yleisesti	53
4.5 Taloudellinen vastuu	55
4.5.1 Kestävän kehityksen näkökulma	56
4.5.2 Sidosryhmänäkökulma	59
4.5.3 Olennaisuuden näkökulma taloudellisessa vastuussa	62
4.5.4 Yhteenveto taloudellisen vastuun teemoista	64
4.6 Sosiaalinen vastuu.....	67
4.6.1 Työntekijöihin liittyvät teemat.....	67
4.6.2 Yhteiskuntaan liittyvät teemat	71
4.6.3 Olennaisuuden näkökulma sosiaalisessa vastuussa	74
4.6.4 Yhteenveto sosiaalisen vastuun teemoista	76
4.7 Ympäristöllinen vastuu	79
4.7.1 Energiankäytön raportointi.....	80
4.7.2 Muut ympäristöllisen vastuun aiheet.....	82

4.7.3 Olennaisuuden näkökulma ympäristöllisessä vastuussa	84
4.7.4 Yhteenvedo ympäristöllisen vastuun teemoista	86
5. YHTEENVETO JA JOHTOPÄÄTÖKSET	90
5.1 Rajoitukset	92
5.2 Jatkotutkimusaiheet	93
LÄHDELUETTELO	94
TUTKIELMAN AINEISTO	108

KUVIOLUETTELO

Kuvio 1. Yritysvastuuraportointiin vaikuttavat tekijät	12
Kuvio 2. Yritysvastuun neljä tasoa	19
Kuvio 3. Suomessa julkaistujen yritysvastuuraporttien määrä 2012-2016	44

TAULUKKOLUETTELO

Taulukko 1. Sidosryhmät ja yrityksen vastuu	28
Taulukko 2. Yritysvastuun indikaattorit	43
Taulukko 3. Empiirisen osion yritykset	52
Taulukko 4. Vastuuosa-alueiden osuudet	54
Taulukko 5. Vastuuosa-alueiden osuudet yrityksittäin	54
Taulukko 6. Taloudellisen vastuun aiheet	55
Taulukko 7. Kestävän kehityksen näkökulma	56
Taulukko 8. Sidosryhmän näkökulma	59
Taulukko 9. Taloudellisen vastuun indikaattorit	63
Taulukko 10. Taloudellisen vastuun teemat 2010-2017	66
Taulukko 11. Sosiaalisen vastuun aiheet	67
Taulukko 12. Raportointi työturvallisuudesta	68
Taulukko 13. Yhteiskunnallisista asioista raportointi	71
Taulukko 14. Sosiaalisen vastuun indikaattorit	75
Taulukko 15. Sosiaalisen vastuun teemat 2010-2017	78
Taulukko 16. Ympäristöllisen vastuun aiheet	79
Taulukko 17. Raportointi energiasta	82
Taulukko 18. Raportointi muista ympäristöllisistä aiheista	84
Taulukko 19. Ympäristöllisen vastuun indikaattorit	86
Taulukko 20. Ympäristöllisen vastuun teemat 2010-2017	89

1. JOHDANTO

1.1 Työn taustaa

Yritysvastuun merkitys on korostunut parin viime vuosikymmenen aikana: on tunnistettu, että yritysten tulee kantaa vastuuta muustakin kuin vain lyhyen aikavälin tuotoistaan. Ympäristöä ja sosiaalista vastuuta koskevaa tematiikkaa onkin alkanut esiintyä yhä enemmän niin poliittisissa suosituksissa kuin lakiasiakirjoissa. Asenneilmapiirin ja lainsäädännöllisten muutosten seurauksena yhä useammat yritykset joutuvat ottamaan yritysvastuuasioita esille sidosryhmäviestinnässään. Viestintä pitää sisällään muun muassa teemapohjaisia raportteja, julkaisuja sekä vuosittaista raportointia. Vuosittaisen raportoinnin yhteydessä tuodaan esille niin taloudellisen, sosiaalisen kuin ympäristöllisen vastuun tekijöitä. Yritysvastuuraportoinnin varmentaminen jää usein yrityksen ulkopuolisen tahon eli tilintarkastajan ja tilintarkastusyhteisön tehtäväksi, vaikkakin tietojen varmentaminen on yhä vapaaehtoista. (Morimoto, Ash & Hope 2005, 315; Ditlev-Simonsen 2010, 452; Vinnari & Silvola 2017)

Huangin & Watsonin (2015) mukaan monissa yritysvastuuta koskevissa tutkimuksissa on korostunut se, miten yritykset ottavat yritysvastuun huomioon liiketoiminnassaan, kuinka yritysvastuu muovaa yritysten päätöksentekoa ja yrityksen kykyä tuottaa tulosta. Heidän mukaansa laskentatoimen ja yritysvastuun kiinteä yhteys tutkimuksissa selittyy sillä, että laskentatoimen ammattilaisilla on pääasiallinen vastuu niin yritysvastuun laskennallisista sekä tiedonantoihin ja tiedon varmentamiseen liittyvistä seikoista. Tästä johtuen tarvitaan syvällistä ymmärrystä yritysvastuusta, jotta voidaan luotettavalla raportoida siitä ja varmentaa sitä koskevia tietoja.

Yritysvastuuraportointi on tutkimusaiheena ajankohtainen, sillä tilinpäätösdirektiivin (2014/95/EU) ja kirjanpitolainsäädännön uudistuksen myötä suuret yhtiöt, pankit ja vakuutuslaitokset ovat velvollisia raportoimaan myös muista kuin taloudellisista tiedoistaan osana toimintakertomuksiaan tai erillisissä ei-taloudellista tietoa koskevissa julkaisuissaan (Nokkala 2018). Kun raportointi ei ole enää täysin vapaaehtoisuuden varassa, suuret yhtiöt joutuvat mukauttamaan raportointikäytäntöjään vastaamaan yritysvastuuta koskevia säännöksiä. Tutkimuksen kannalta mielenkiin-

toista on se, että mitä asioita yritysraportoinneissa tuodaan esille, minkä mittareiden avulla yritysraportointiin eri osa-alueista raportoidaan sekä missä suhteessa yritysraportointiin osa-alueita painotetaan. Yritysraportointia koskeva raportointi tulee vielä kehittymään nykyisestä, sillä raportointi on ollut pitkään itsesääntelyn varassa ja näin ollen raportointikäytännöissä ei ole välttämättä ollut säännönmukaisuutta. Painoarvoa tultaneen antamaan yhä enemmän määrin kansainväliselle ohjeistukselle ja käytännöille.

Uudistuneen sääntelyn myötä yritysraportointi kuuluu olennaisena osana suurten yhtiöiden raportointia ja sillä täydennetään tilinpäätöksen antamaa kokonaiskuvaa. EU-direktiivi 2013/34/EU velvoittaa julkisia osakeyhtiöitä raportimaan ympäristöasioista, työntekijöihin liittyvistä asioista, ihmisoikeuksien toteutumisesta ja korruptiosta. Täsmällistä sääntelyä raportoinnista ei ole annettu, joten yritysten on etsittävä itselleen sopivat viitekehykset ja ohjeistukset. Yritysraportointi on tarkoitettu sekä yrityksen sisäiseen että ulkoiseen viestintään. Tiedoista on käytävä ilmi se, että mitä yritys on tehnyt jonkin vastualueen edistämiseksi ja millaisia vaikutuksia kullakin toimella on kestävä kehityksen prosessiin. Läpinäkyvyys ja tietojen olennaisuus ovat tärkeitä piirteitä niin yritysraportoinnista kuin koko tilinpäätöksen osalta. (Juutinen & Steiner 2010, 197; Litfin, Meeh-Bunse, Luer & Teckert 2017, 30; Rohweder 2004, 211)

Yritysraportoinnin ongelmaksi on nähty se, että yritykset eivät ole tottuneet sisällyttämään ekologisia ja sosiaalisia ulottuvuuksia jokapäiväiseen päätöksenteoonsa. Raportointiohjeistusta haluttaisiinkin saada ymmärrettävämpään ja täsmällisempään muotoon. Ohjeistuksen puutteellisuudesta johtuen yritysjohdolla voi olla hankaluuksia löytää sopivaa kriteeristöä yritysraportointiin. Euroopan komission mukaan raportoinnin pitäisi osoittaa liiketoiminnalliset toimet, joilla on pyritty täyttämään yrityksen taloudellisia, ekologisia ja sosiaalisia velvoitteita. Ei-taloudellisen informaation raportoinnin heikkona puolena voidaan pitää myös sitä, että tietoa on helppo vääristellä, mikäli varmennusta ei vaadita. (Ballou, Heitger & Landes 2006, 71)

Yritysvastuuraportoinnilla on tunnistettu olevan kiinteä yhteys yrityksen maineeseen. Raportoimalla sidosryhmilleen vastuullisen toiminnan tasostaan yritys pystyy parantamaan asiakassuhteitaan, houkuttelemaan uusia työntekijöitä ja sitouttamaan työntekijöitä yrityksen toimintaan. Yritysvastuullinen toiminta pitää sisällään niin organisaation käytäntöjä ja periaatteita, joissa otetaan huomioon sidosryhmien odotukset sekä niin sanottu ”triple bottom line” eli taloudellinen, sosiaalinen ja ympäristöllinen suorituskyky. (Aguinis 2011, 855; Jeffrey, Rosenberg & McCabe 2017, 547-548)

Yritysvastuuraportoinnin kehittämisen kannalta on tärkeää tutkia, kuinka yritykset painottavat yritysvastuun eri osatekijöitä raporteissaan eli mitä tuodaan sidosryhmien tietoon. Kiurun (2017) mukaan yritysvastuuta koskevaan raportointivelvoitteen liittyä niin sanottu noudata tai selitä –periaate eli raportointivelvoitteen piiriin kuuluvan yrityksen on annettava perusteltu syy, mikäli se ei raportoi jostain olennaisesta asiakokonaisuudesta. Toisaalta yritysvastuuraportointia koskeva lainsäädäntö antaa liikkumavaraa siinä mielessä, että ei yksilöidä tarkasti, mitä aihealueiden tietoja yhtiöiden tulisi esittää, eikä edellytetä tietyn raportointiohjeiston käyttöä (TEM 2019). Näin ollen yritysvastuuraportointiin liittyy yhä yrityskohtaista harkinnanvaraisuutta.

1.2 Tutkimuskysymykset, tavoitteet ja rajaukset

Tämän tutkimuksen tavoitteena on selvittää yritysvastuuraportoinnin osalta, mitä asioita rakennusteollisuuden yritykset painottavat raportoinnissaan. Kaikkiin vastuuosa-alueisiin liittyy useita eri osatekijöitä, joiden kautta yritysvastuuraportoinnin painotuksia pyritään tarkastelemaan. Tarkasteltavat osatekijät määräytyvät ensisijaisesti yritysten raportoinnin sisällön kautta, mutta huomiota on kiinnitettävä myös yritysvastuuraportointia koskevaan teoriaan ja raportointiohjeistukseen. Tutkimuksessa selvitetään myös, mitä aiheet ja tunnusluvut ovat keskeisessä osassa rakennusteollisuuden yritysten raportoinnissa sekä miten olennaisuuden periaate näkyy raportoinnissa.

Rakennusteollisuuden ja yritys vastuun tarkastelu on siinä mielessä relevanttia, että rakennusteollisuuden yritysten toiminnalla on merkittävää vaikutusta yhteiskuntaan niin taloudelliselta, sosiaaliselta kuin ympäristölliseltä kannalta. Kestävää kehitystä koskevan tietoisuuden kasvun myötä niin yhteisöt, työntekijät kuin asiakkaat edellyttävät rakennusalan toimijoilta vastuullisuutta, mikä on näkynyt esimerkiksi raportoinnin ja rakentamistoiminnan ratkaisujen kehittymisenä (Ball 2002, 421; Loosemore & Lim 2017, 90). Suomessa kiinteistö- ja rakentamisan vuotuisen toiminnan arvo on noin 50 miljardia euroa ja ala työllistää yli 500 000 henkilöä. Rakennetulla ympäristöllä on suuri merkitys niin ilmastonmuutoksen hillinnässä kuin kestävän kehityksen mukaisten ratkaisujen luomisessa. Kaiken kaikkiaan rakennetun ympäristön ja liikenteen osuus energiankäytöstä on 60 prosentin luokkaa ja päästöjen osalta 55 prosentin luokkaa. (Rakennusteollisuus 2019)

Tutkielman päätutkimuskysymys on:

- Mitä yritys vastuun osa-alueita painotetaan rakennusteollisuuden yritysten raportoinnissa?

Tutkielman alatutkimuskysymyksiä ovat:

- Mitkä yritys vastuuraportoinnin aiheet ovat keskeisiä tarkasteluvälillä?
- Mitä tunnuslukuja raportointiin liittyy olennaisuuden periaatteen pohjalta?

Ensimmäisen tutkimuskysymyksen avulla pyritään selvittämään, kuinka yritys vastuun osa-alueita (taloudellinen, sosiaalinen ja ympäristöllinen) korostetaan yritys vastuuraportoinnissa suhteessa toisiinsa sekä mitä aiheita korostetaan yritys vastuun osa-alueiden osalta. Voidaan olettaa, että yritykset korostavat raportoinnissaan niitä osa-alueita, jotka ovat yrityksen ja toimialan kannalta merkityksellisiä. Toinen tutkimuskysymys on jatkumoa päätutkimuskysymyksestä ja sen tarkoituksena on pureutua tarkemmin yritys vastuun osa-alueiden keskeisiin seikkoihin. Kolmannen tutkimuskysymyksen tarkoituksena on kiinnittää huomiota siihen, mitä tunnuslukuja käytetään kuvaamaan yritys vastuun eri osa-alueiden suoritustasoa olennaisuuden periaatteen pohjalta. Yritys vastuuraportoinnin integroitua yhä tiiviimmäksi osaksi

muuta liiketoimintaa myös ei-taloudellisessa raportoinnissa on alettu hyödyntää taloudellista arvottamista eli mittarien käyttöä (Nokkala 2018).

Yritysvastuun tutkiminen on rajattu koskemaan kuuden rakennusteollisuuden yrityksen vuosittaista raportointia. Laajimmillaan sidosryhmille kohdennettu yritysvastuuviestintä pitää sisällään vuosikertomusten lisäksi muun muassa teemapohjaiset raportit ja julkaisut sekä yritysten verkkosivuillaan esittämä tietoja. Kuitenkin tässä tutkimuksessa on keskitytty yritysvastuuraporttien sisällön tarkasteluun, sillä kyseistä viestintämuotoa pidetään keskeisenä keinona indikoida yrityksen vastuullisuudesta, vastuullisen yhteydestä strategiaan sekä yritysvastuuseen liittyvistä toimista (Gatti & Seele 2014, 89). Yritysvastuuraporteista käy ensisijaisesti ilmi, kuinka yritykset ovat huomioineet sosiaaliset sekä ympäristölliset seikat sekä kuinka ne aikovat kehittää toimintaansa tulevaisuudessa.

Tutkimuksen kohdeyritykset on valittu kriteerillä, että yrityksen tulee olla merkittävä toimija Suomen ja Pohjoismaiden rakennusteollisuudessa. Pohjoismaisiin yrityksiin keskitytään siksi, että oletettavasti raportointiin liittyy yhdenmukaisuutta, mikä mahdollistaa sisällön analysoinnin ja vertailun. Perrinin (2005) mukaan Euroopan tasolla yritysvastuuraportointi on varsin yhdenmukaista siksi, että Euroopan maissa sosiaalisen ja ympäristöllisen raportoinnin prosesseja luotiin alun perin tukemaan yritysten ja ammattiyhdistysten välistä suhdetta. Toisekseen tutkimukseen on pyritty valitsemaan suunnilleen saman kokoluokan yrityksiä. Kaikki yritykset ovat raportoineet joko integroiduissa raporteissa tai erillisraporteissa yritysvastuusta välillä 2010-2017. Yritysten valintaan palataan vielä empiirisessä osiossa.

1.3 Tutkimusmenetelmä ja -aineisto

Tutkimuksessa hyödynnetään kvalitatiivista eli laadullista tutkimusmenetelmää. Laadullinen tutkimus on luonteeltaan kokonaisvaltaista tiedonhankintaa, jossa korostuu tosiasioiden löytäminen tai paljastaminen sen sijaan, että todennettaisiin olemassa olevia väittämiä. Laadullisista menetelmistä tämä tutkimus vastaa sisällönanalyysiä, jossa kiinnitetään huomiota kommunikaation sisältöön. Sisällönanalyysi mahdollistaa sen, että voidaan analysoida dokumentteja systemaattisesti ja

objektiivisesti. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2013, 161; 166; Tuomi & Sarajärvi 2017, 117)

Hirsjärven et al. (2013) mukaan laadullisen tutkimuksen tarkoitusta voidaan luonnehtia neljän piirteen perusteella: tutkimus voi olla luonteeltaan kartoittava, selittävä, kuvaileva tai ennustava. Tämän tutkimuksen näkökulma on pitkälti deskriptiivinen eli kuvaileva: tarkoituksena on selvittää, miten rakennusteollisuuden yrityksissä jäsennetään yritys vastuun osa-alueet ja mitä seikkoja korostetaan olennaisuuden periaatteen pohjalta. Tarkoituksena ei ole analysoida yritysten tai toimialan vastuullisuuden tasoa, vaan huomiota kiinnitetään keskeisiin aiheisiin ja tunnuslukujen käyttöön.

Yritysvastuuraportoinnin osalta monessa akateemisessa tutkimuksessa on keskitytty siihen, onko raportointi luonteeltaan laadullista vai määrällistä. Kuitenkaan huomiota ei ole kiinnitetty niin paljon siihen, raportoivatko yritykset kokonaisvaltaisesti yritys vastuun osa-alueista. Tätä tutkimustapaa varten voidaan hyödyntää sisällönanalyysiä, jolla saadaan ymmärrystä yritys vastuuraportoinnin kokonaisvaltaisuudesta. (Bouten, Everaert, Liedekerke, Moor & Christiasens 2011, 188) Tässä tutkimuksessa selvitetään sisällönanalyysin keinoin sitä, miten suomalaiset teollisuusyritykset raportoivat yritys vastuun osa-alueista osana vuosikertomuksiaan. Aihealuetta tarkastellaan kolmoistilinpäätösmallin (triple bottom line) kautta: mitä seikkoja painotetaan yritys vastuuraportoinnissa taloudellisen, sosiaalisen ja ympäristöllisen vastuun osalta. Tutkimus toteutetaan tarkastelemalla kuuden eri rakennusteollisuuden yrityksen yritys vastuuraportointia aikavälillä 2010-2017. Kaikki tutkimuksessa hyödynnetyt vuosikertomukset ja erillisraportit ovat julkista materiaalia ja ne ovat saatavilla yritysten kotisivuilta tai esimerkiksi Corporate Register -sivustolta. Yritys vastuuraporttien lisäksi tutkimuksessa käsitellään aihetta koskevia tieteellisiä julkaisuja ja kirjallisuutta.

1.4 Teoreettinen viitekehys ja tutkimuksen rakenne

Tutkimuksen teoreettinen viitekehys pohjautuu pitkälti Elkingtonin (1997) alun perin esittämään triple bottom line- malliin, joka pitää sisällään taloudellisen, sosiaalisen ja ympäristöllisen osa-alueen. Myös yritysraportointi perustuu pitkälti kyseiseen malliin. Tämän tutkimuksen aineiston käsittelyssä noudatetaan kyseistä jakoa.

Kuvion 1 mukaisesti yritysraportointiin ja sen sisältöön vaikuttavat yrityksen ja toimialan piirteet, kontekstuaaliset tekijät ja yrityksen sisäinen konteksti (ks. Adams 2002, 246). Yrityksen ja toimialan piirteillä on raportointiin vaikutusta sitä kautta, että niihin liittyy erityispiirteitä, jotka näkyvät väistämättä raportoinnissa. Yritysten ei ole esimerkiksi mielekästä tai tarkoituksenmukaista raportoida seikoista, jotka eivät ole merkityksellisiä ja olennaisia yrityksen toiminnan tai toimialan kannalta, vaikka niiden onkin huomioitava sääntelyn asettamat puitteet. Kontekstuaalisilla tekijöillä viitataan esimerkiksi sosiaaliseen ja poliittiseen kontekstiin ja ylipääntään sidosryhmien odotuksiin, joilla on vaikutusta yritysraportointiin. Kontekstuaalisiin tekijöihin voidaan laskea kuuluviksi myös kansainvälinen raportointiohjeistus sekä sääntely. Yrityksen sisäisellä kontekstilla viitataan muun muassa yrityksen sisäisiin prosesseihin, asenteisiin ja yrityskulttuuriin, joilla on usein vaikutusta yritysraportointiin. Näiden tekijöiden pohjalta määräytyy se, kuinka yritykset raportoivat yritysraportoinnista ja mitä seikkoja raportoinnissa painotetaan.

Kuvio 1. Yritysraportointiin vaikuttavat tekijät (Mukaillen Adams 2002, 246)

Tutkielma koostuu viidestä pääluvusta: johdantoluvusta, teorialuvuista (yritysvastuu, yritysvastuuraportointi), empiirisen osion luvusta ja yhteenvedosta. Tässä luvussa on käsitelty tutkimuksen taustaa ja tutkimuskysymyksiä. Seuraavissa luvuissa käsitellään yritysvastuuta ja yritysvastuuraportointia koskevaa teoriaa: yritysvastuun lähtökohtia, yritysvastuuseen liittyviä näkökulmia sekä yritysvastuuraportointiin liittyviä aikaisempia tutkimuksia. Teoriaosuuksien jälkeen käsitellään tutkimuksen tuloksia yritysvastuun kolmijaon pohjalta. Viimeisessä luvussa käsitellään kokoavasti tutkimuksen tuloksia, tutkimuksen rajoituksia sekä mahdollisia jatkotutkimusaiheita.

2. YRITYSVASTUU

Yritysvastuusta käytetään useita eri nimityksiä riippuen kontekstista: muun muassa termit vastuullinen yritystoiminta, yhteiskuntavastuu, vastuullisuus, eettinen liiketoiminta ja kestävä liiketoiminta ovat käytännössä lähes synonyymejä yritysvastuulle (FIBS 2015). Tässä tutkielmassa käytetään kuitenkin selvyuden vuoksi termiä yritys vastuu, joka on varsin vakiintunut termi aihekokonaisuuteen liittyen. Tämän luvun tarkoituksena on tarkastella yritysvastuun käsitettä ja yritysvastuuta koskevia keskeisiä teorioita.

2.1 Yritysvastuun kehittyminen

Yritysvastuu on viimeistään parin viime vuosikymmenen aikana muuttunut epämääräisestä ja irrelevantista joukosta ideoita merkittäväksi tutkimuskohteeksi niin tutkijoiden kuin liikkeenjohdonkin näkökulmasta (McWilliams, Siegel & Wright 2006, 1). Se on vakiinnuttanut asemansa luonnolliseksi osaksi liiketoimintaa ja tutkimusta vasta viime vuosina, vaikka käsitteen historia ja kehitys ulottuvat monta vuosikymmentä taaksepäin. Yritysvastuuta koskeva perusidea on kuitenkin pysynyt suhteellisen samankaltaisena: yritys vastuu määrittää, kuinka yritysten tulisi toimia ottaen huomioon muutkin kuin taloudelliset seikat (Ihlen 2013). Viime kädessä kyse on siitä, kuinka paljon yhteiskunta ja yrityksen sidosryhmät arvostavat vastuullista liiketoimintaa, sillä yrityksillä on taipumus mukautua näihin odotuksiin, ainakin säännösten edellyttämässä laajuudessa.

Yritysvastuuta koskeva keskustelu on arvioitu esiintyneen niin kauan kuin liiketoimintaa on ollut. Esimerkiksi työntekijöiden hyvinvointi on ollut läpi historian yksi pääteemoista koskien yritysvastuuta. 1800-luvulla jotkut eurooppalaiset kaivosyhtiöt alkoivat tarjoamaan työntekijöilleen ilmaista terveydenhuoltoa ja eläkeohjelmia. Pohjois-Euroopassa yritys vastuu alkoi myös kehittyä teollistumisen myötä, kun huomiota alettiin kiinnittää työhyvinvointiin: järjestettiin majoitusta, koulutusta ja terveydenhuoltoa. Ammattiyhdistysten muodostumisen myötä työaika pieneni ja työolosuhteisiin alettiin muutenkin parantaa. Yhteiskunnallisella tasolla yritysten odotettiin

tarjoavan suojelua ja tukea työntekijöilleen vastapalveluksena heidän uskollisuudesta. (Ihlen 2013; Juholin 2004, 21)

Yhtenä lähtölaukaisuna yritysvastuun kehittymiselle nykyiseen muotoonsa voidaan pitää Howard Bowenin (1953) teosta ”Social Responsibility of the Businessman”. Bowenin mukaan liiketoiminnassa tulisi ottaa huomioon muitakin seikkoja kuin tuotot ja tappiot. Yritysten tulisi ottaa vastuuta laaja-alaisemmin siten, että toiminta on yhdenmukaista yhteiskunnan edun ja arvojen kanssa. Bowen käyttää doktriinistaan nimitystä sosiaalinen vastuullisuus, joka toteutuessaan tarkoittaa sitä, että jos yritykset vapaaehtoisesti ottavat laaja-alaisemmin vastuuta, monia yhteiskunnan ongelmia voidaan ratkaista. Hänen mukaansa sosiaalinen vastuullisuus ei ole ihmelääke kaiken liiketoiminnan sosiaalisiin ongelmiin, mutta se sisältää totuutta, jonka tulisi ohjata liiketoimintaa. 1950-luvun Yhdysvalloissa keskustelu yritysvastuusta voimistui ja Bowenin teos oli suuri merkitys aihepiirin esiintulossa (Ihlen 2013).

Juutisen ja Steinerin (2010) mukaan Suomessa yritysvastuukysymyksiin puututtiin ensimmäistä kertaa teollistumisen aikana 1870-luvulta 1900-luvun alkuvuosikymmenille. Alettiin pitämään huolta työntekijöiden työkyvyn säilymisestä sekä pyrittiin tällä tavoin sitouttamaan työntekijöitä työnantajiinsa. Suomessakin työntekijöiden hyvinvointi on ollut ensimmäisiä keskustelua herättäviä aiheita yritysvastuuseen liittyen.

Tarkasteltaessa yritysvastuun kehittymistä 1950-luvulta aina nykyaikaan asti, voidaan tunnistaa teemoja, joita erityisesti painotettiin kullakin vuosikymmenellä. 1950- ja 1960-luvulla muun muassa Peter Drucker (1954) esitti, että julkinen vastuullisuus on yksi kahdeksasta liiketoiminnan avainosa-alueista, jolle tulisi asettaa tavoitteita. Bowenin tavoin Drucker painottaa, että liikkeenjohdon tulee pohtia, aiheuttaako toiminta yhteistä hyvää eli toisin sanoen onko toiminnalla positiivisia ulkoisvaikutuksia. Druckerin mukaan yhteisellä hyvällä voidaan edesauttaa yhteiskunnan vakautta ja harmoniaa.

Yritysvastuuta koskeva kirjallisuus laajeni merkittävästi 1960-luvulla ja päähuomio keskittyi kysymykseen, mitä sosiaalinen vastuullisuus todella tarkoittaa ja mitä se

merkitsee liiketoiminnalle ja yhteiskunnalle (Carroll 1999, 270). Frederick (1960) puolestaan esittää, että yksi merkittävimmistä kiinnostuksen kohteista yritysvastuuseen liittyen on "laissez faire" –filosofian romahtaminen, millä tarkoitetaan sitä, ettei katsota tuottojen tekemisen, verojen maksamisen ja työpaikkojen tarjoamisen olevan yritysten ainoita velvollisuuksia. Hänen mukaansa suosiota saavutti ajatus, jonka mukaan yrityksen johdon tulisi toimia vapaaehtoisesti eräänlaisena edunvalvojana, jolla on velvoitteita niin osakkeenomistajia, työntekijöitä kuin ympäröivää yhteisöä kohtaan.

Milton Friedmanin (1962) esitti puolestaan, että yritysvastuu on luonteeltaan ainoastaan taloudellista vastuuta eli yhteiskuntavastuun parasta toteuttamista on se, että resurssit keskitetään voittojen maksimointiin ja toimitaan sääntöjen antamissa puitteissa. Friedmanilaisessa ajattelutavassa yritysjohtajien täytyy ainoastaan keskittyä siihen, miten tuotot maksimoidaan, minkä myötä kaikki muu hoituu kuin itseltään. Näkökulman mukaan tuottojen maksimointi johtaa niin sidosryhmien kuin yhteiskunnan kannalta parhaaseen lopputulokseen. Myöhemmin Friedman (1970) täydensi näkemystään siten, että yritys voi osallistua sosiaalisesti vastuullisiin toimiin, mikäli ne ovat tuottoisia pitkällä aikavälillä ja ne voidaan perustella yrityksen omalla tarpeella.

Takalan (1999) mukaan yritysvastuun kehittymisen kannalta keskeisessä asemassa on ollut liiketoimintaideologian muuttuminen ajan saatossa siten, että omistajuus ja yritysjohto eriytyivät uuden liiketoiminnan doktriinin myötä. Yritysjohtajat saivat lisää autonomiaa omistajiin nähden ja havaitsivat, että yrityksellä on muitakin tavoitteita kuin tuottojen maksimointi. Useiden intressiryhmien olemassaolon tunnistaminen vauhditti entisestään yritysvastuun kehittymistä ja kiinnostuksen kohteiksi nousivat muun muassa ihmisten hyvinvointi ja tuotteiden laatu.

Ennen vuosituhannen vaihdetta ja sen jälkeen globalisaatio on vaikuttanut merkittävästi yritysvastuun kehityssuuntaan. Globalisaation seurauksena on muodostunut suuria monikansallisia yrityksiä ja markkinoilla valta voi olla hyvinkin keskittynyttä. Monikansalliset yritykset ovat yhä riippuvaisempia sidosryhmistään, mutta toisaalta

ne voivat päättää melko vapaasti toiminnastaan intressiensä ja strategioidensa pohjalta. Paradoksaalisesti yrityksillä on enemmän valtaa kuin aikaisemmin, mutta toisaalta ne ovat haavoittuvaisempia sidosryhmien odotusten suhteen. Yritysten tulee ikään kuin lunastaa oikeutus toiminnalleen ottamalla ympäristöön ja sidosryhmiin liittyviä näkökulmia huomioon. (Juholin 2004, 21)

2.2 Yritysvastuun määrittelyä

Yritysvastuusta on olemassa monenlaisia määritelmiä, jotka eroavat sen suhteen, mitä kaikkea yritysvastuun katsotaan pitävän sisällään (Koivuporras 2008, 27). Garrigan ja Melen (2004) mukaan yritysvastuuta koskevien teorioiden ongelmana on se, että käytetään samaa terminologiaa erilaisilla merkityksillä: joillekin yritysvastuu merkitsee laillista velvoitetta, joillekin hyväntekeväisyystoimintaa, joillekin vastuullista toimintaa eettisestä näkökulmasta ja toisille se merkitsee jotain siltä väliltä. Käsitteiden osalta yritysvastuun yhteydessä käytetään esimerkiksi seuraavia termejä ja konsepteja: yhteiskunta ja liiketoiminta, sosiaalisten asioiden hallinnointi, sidosryhmien hallinnointi, yritysvastuullisuus, yrityskansalaisuus ja kestävän kehityksen mukainen toiminta. Kaikille tämänkaltaisille laajoille yritysvastuun sateenvarjokäsitteille on yhteistä se, että vastuu ja raportointi kattaa myös ei-taloudellisia osa-alueita kuten sosiaalisia ja ympäristöllisiä asioita (Durden 2007, 671). Euroopan komissio on määritellyt yritysvastuun ”yritysten vastuuna vaikutuksistaan yhteiskuntaan”, mikä pitää sisällään sen, että yritykset noudattavat lakia ja pyrkivät sisällyttämään sosiaalisia, eettisiä, ihmisoikeudellisia asioita liiketoimintastrategioihinsa ja käytäntöihin (European Commission 2018).

Yritysvastuuseen liittyy olennaisesti kestävän kehityksen periaatteet, joihin liitetään alitajuisesti usein vain ympäristöllinen vastuu. Kestävä kehitys pitää kuitenkin sisällään myös sosiaalisen, inhimillisen ja taloudellisen näkökulman. Käsite otettiin käyttöön 1980-luvun lopussa, kun Brundtlandin komissio julkaisi raportin ”Yhteinen tulevaisuutemme” (Our Common Future). Komission antaman määritelmän mukaan kestävä kehitys tarkoittaa sellaista kehitystä, jolla varmistetaan nykysukupolvien tarpeet vaarantamatta tulevien sukupolvien mahdollisuuksia. Raportissa on korostettu

sitä, että taloudellinen kasvu edellyttää sekä sosiaalista että ekologista kestävyyttä. (Rohweder 2004, 15; United Nations 1987)

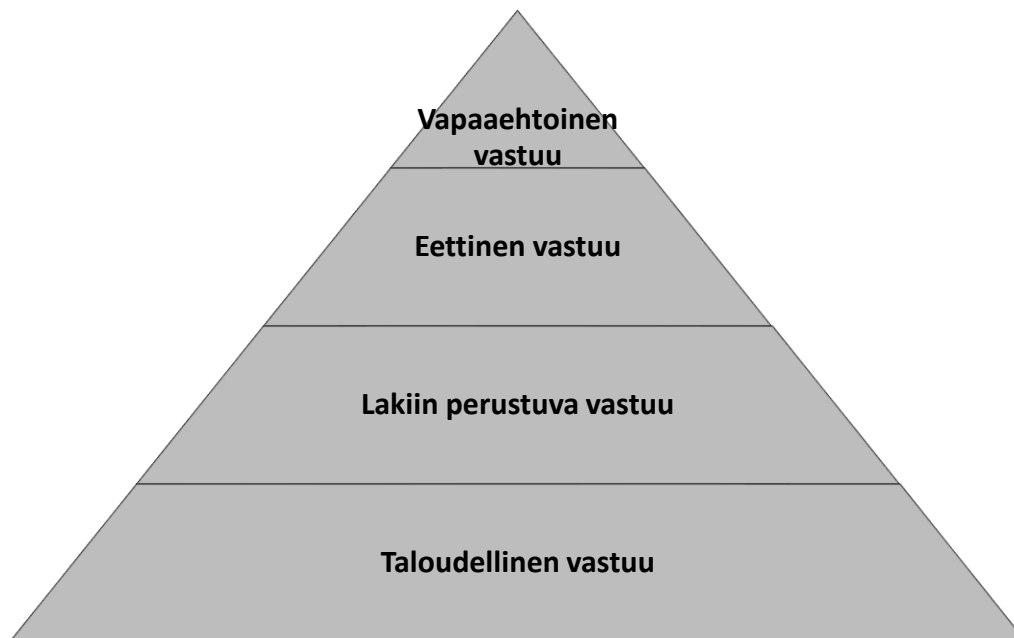
McWilliams & Siegelin (2001) mukaan yritys vastuussa on kyse siitä, että yritys toimii tavalla, jolla on sosiaalisesta näkökulmasta hyviä vaikutuksia ja joka ei perustu ainoastaan yrityksen omiin intresseihin ja lakien noudattamiseen. Käytännössä vastuullinen toiminta edellyttää, että liiketoiminnan suunnittelussa ja toteutuksessa otetaan sidosryhmien odotukset huomioon. Juholinin (2004) mukaan sidosryhmänäkökulman ohella yritys vastuun konseptiin sisällytetään avoimuuden ja läpinäkyvyyden periaatteet eli se, että pyritään tiedottamaan liiketoiminnan vaikutuksista niin ympäristöön kuin yhteisöön. Yritys vastuullinen toiminta voi pitää sisällään esimerkiksi tuotannon päästöjen vähentämistä, kierrätystoimien lisäämistä, paikallisen liiketoiminnan tukemista tai sosiaalisesti vastuullisten tuotteiden tuottamista.

Pääasiallinen syy yritys vastuun esiinnousuun on se, että monet yritysjohtajat ovat huomanneet kasvaneen kiinnostuksen yritys vastuukysymyksiä kohtaan. Yritysten kannalta relevantit sidosryhmät ovat alkaneet edellyttää yrityksiltä vastuullisuutta, joka kattaa enemmän kuin vain taloudellisen vastuun (Donaldson & Preston, 1995). Toisaalta edelleen jotkut yritykset ajattelevat, että yritys vastuun mukainen toiminta ei ole linjassa tuottojen maksimoinnin tai sijoittajien tuotto-odotusten kanssa (McWilliams & Siegel 2001, 117).

Johnson (1971) esittää yritys vastuuta koskien neljä näkökulmaa, joista ensimmäisen osalta hän käyttää nimitystä "tavanomainen viisaus". "Tavanomaisella viisauksella" Johnson viittaa sosiaalisesti vastuullisen yrityksen johdon menettelyyn pyrkiä tasapainoilemaan useiden eri sidosryhmäintressien välillä ja pyrkimykseen ottaa huomioon niin työntekijät, tavarantoimittajat, jälleenmyyjät, paikallisyhteisöt ja kansakunta. Toisekseen Johnson esittää, että sosiaalinen vastuullisuus on tuottoisaa yritykselle ainakin pitkällä aikavälillä, minkä vuoksi yritys vastuuta koskevia käytäntöjä ja ohjelmia halutaan toteuttaa. Kolmannen näkökulman mukaan yrityksen pääasiallisena motiivina yritys vastuun suhteen on hyödyn maksimointi, johon kuuluu niin tuottojen maksimointi kuin muiden tavoitteiden saavuttaminen. Neljännellä näkökulmalla on sama lähtökohta kuin kolmannella: tuottojen maksimointiin pyrkivät

yritykset pyrkivät suorittamaan sosiaalisesti vastuullisia toimia. Kun tuottotavoitteet on saavutettu, yritys pyrkii osoittamaan, että sosiaalinen vastuullisuus olisi ollut tärkeä tavoite itsessään, vaikka asian laita ei välttämättä olisikaan niin.

Carroll ja Buchholtz (2015) määrittelevät yritysvastuun neliosaisen mallin avulla, jossa yhdistyvät niin taloudellinen ja laillinen näkökulma kuin eettisyyden näkökulma. (Kuvio 2). Rakenne auttaa ymmärtämään ja rajaamaan yritysten vastuita yhteiskuntaa kohtaan.

Kuvio 2. Yritysvastuun neljä tasoa (Mukaiillen Carroll & Buchholtz 2015, 32-35)

Pyramidin pohjimmaisena on taloudellinen vastuu, joka lasketaan kuuluvaksi yritysvastuuseen. Vapaassa markkinataloudessa yrityksen ensisijaisena tavoitteena tuotteiden tai palveluiden tuottamisen ja myymisen kautta saada tuottoa, joka takaa yrityksen selviytymisen ja kasvun sekä vastaa sijoittajien asettamiin tuotto-odotuksiin. Monesti taloudellisen vastuun osuutta yritysvastuusta aliarvioidaan tai ei oteta olenkaan huomioon. Taloudellinen vastuu on kuitenkin kaikkien muiden yritysvastuun osa-alueiden lähtökohtana, sillä ilman taloudellista stabiiliteettia yritykset eivät välttämättä pysty varmistamaan toiminnan jatkuvuutta. (Carroll & Buchholtz 2015, 32)

Laillinen vastuu tarkoittaa nimensä mukaisesti sitä, että yritys pyrkii toteuttamaan ydintarkoitustaan annettujen lakien ja säännösten puitteissa. Laillinen vastuu heijastelee yhteiskunnan etiikkaa ja niitä käytäntöjä, jotka katsotaan yleisesti hyväksytyiksi ja reiluiksi. Kuitenkaan lait eivät pelkästään osoita kaikkia standardeja ja käytäntöjä, joiden mukaan yritysten tulisi toimia, sillä lait eivät ota kaikkiin tilanteisiin kantaa. Lisäksi joidenkin olosuhteiden osalta lait voivat olla aikaansa jäljessä. Esimerkiksi markkinointia koskien ei ole vielä säädetty kokonaisvaltaisia lakeja. (Carroll & Buchholtz 2015, 32-33)

Kolmas yritys vastuupyramidin osa-alue on eettinen vastuu, jota tarvitaan juuri siksi, etteivät lait tarjoa kaiken toiminnan ja käytäntöjen suhteen odotuksia tai kieltoja. Eettisen vastuun piiriin luetaan yleensä kuuluvaksi toiminta, standardit, arvot ja odotukset, jotka heijastavat asiakkaiden, työntekijöiden, osakkeenomistajien käsitystä reiluiden ja oikeudenmukaisuudesta, ja jotka suojelevat sidosryhmien moraalisia oikeuksia. Etiikalla ja arvoilla on usein myös välillinen vaikutus lailliseen vastuuseen siinä mielessä, että lakien ja säännösten valmistelu perustuu usein arvojen ja etiikan muutoksiin. Vapaaehtoinen vastuu puolestaan heijastaa yhteiskunnan asettamia odotuksia liiketoiminnalle. Vapaaehtoinen vastuu pohjautuu yrityksen omaan haluun osallistua sosiaalisesti vastuulliseen toimintaan, ei niinkään siihen kohdistuvista odotuksista. (Carroll & Buchholtz 2015, 33-34) Schwartzin & Carrollin (2003) mukaan vapaaehtoinen vastuu voidaan hyvällä syyllä nähdä myös eettisen vastuun osa-alueena, koska teoreettisella ja käytännön tasolla on hankala erotella niitä toisistaan. Vapaaehtoisesta vastuullisuudesta käytetään myös ilmausta hyvä yritys-kansalaisuus.

Takala (2000) luokittelee yritys vastuun sen mukaan, mikä on yritysten näkemys yritys vastuun laajuudesta. Takalan mukaan yritykset voidaan luokitella kolmen lähestymistavan mukaan:

1. Omistajalähtöisyys. Keskitytään ydinliiketoimintaan ja omistajien tuoton maksimointiin.

2. Sidosryhmälähtöisyys. Yritys on aktiivinen toimija yhteiskunnassa ja ottaa sidosryhmien odotukset huomioon. Yrityksen motiivit eivät ole altruistisia, vaan kyse on eräänlaisesta valistuneesta egoismista.

3. Laaja-alainen vastuu. Vastuullisuudella on merkittävä vaikutus yrityksen strategiaan ja tavoitteisiin. Pitkällä aikavälillä vain kannattava yritys pystyy tähän.

Yritysvastuun synonyyminä käytetään usein myös käsitettä yrityskansalaisuus. McIntosh, Thomas, Leipziger & Colemanin (2003) mukaan yrityskansalaisuus on yritysvastuun seuraava kehitysaskel, jossa yritykset toimivat entistä valistuneemmin tiedostaen olevansa niin yksityisiä kuin julkisia kokonaisuuksia. Yrityskansalaisuuteen kuuluu olennaisena osana proaktiivisuus, mitä tulee kansainvälisen yhteisön vastuudotuksiin. Yritykset pyrkivät ennakoimaan sidosryhmien odotuksissa tapahtuvia muutoksia.

Dahlsrudin (2008) mukaan yritysvastuun määrittely perustuu sosiaaliseen konstruktionismiin eli siihen, missä kontekstissa siitä puhutaan, joten on mahdotonta muodostaa siitä yksiselitteistä määritelmää. Määrittely vaihtelee pitkälti toimialan ja liiketoimintaympäristön mukaan. Sheehy (2015) puolestaan esittää, että yritysvastuun määrittelyn kannalta ongelmallista on se, että liiketoimintaan liittyy monimutkainen ja dynaaminen toimintaympäristö, joten on hankalaa asettaa yritysvastuulle määritelmällisiä rajoja.

Tutkimustaan varten Dahlsrud (2008) on kerännyt 37 eri yritysvastuun määritelmää aikaväliltä 1980-2003 ja jaotellut määritelmät sisällönanalyysin perusteella viiteen eri ulottuvuuteen: ympäristöllinen, sosiaalinen, taloudellinen, sidosryhmänäkökulma, vapaaehtoisuus. Jaottelun perusteella tulokset osoittavat seuraavaa: sidosryhmänäkökulman osuus 88%, sosiaalisen 88%, taloudellisen 86%, vapaaehtoisuuden 80% ja ympäristöllisen 59%. Huomionarvoista on ympäristöllisen näkökulman pieni osuus määritelmässä, mikä voi selittyä sillä, että ympäristöllistä näkökulmaa oli sivuosassa aikaisemmissa määritelmässä. Kuitenkin Dahlsrud toteaa, että osa-alueiden määritelmät eivät eroa systemaattisella tavalla toisistaan, joten määritelmien

perusteella ei voida tehdä jaottelua eri koulukuntiin tai sulkea jotain osa-aluetta yritysvastuun määrittelyn ulkopuolelle.

Panapanaanin et al. (2003) mukaan suomalaisissa yrityksissä yritysvastuun konsepti ja määrittely liitetään usein eettiseen ajattelutapaan, että yrityksen tulee toimia vastuullisesti. Yritysvastuun mukainen toiminta kumpuaa pohjoiseurooppalaisten korkeasta moraalista: toimitaan vastuullisesti, koska se on oikein ja se on sidosryhmien odotusten mukaista. Yritysvastuun konseptiin liitetään vahvasti se, että toimitaan suomalaisen lakien ja säännösten mukaisesti, integroidaan toimintaa ympäristölliseen vastuuseen nähdessä ja noudatetaan globaalia suuntausta. Sen sijaan yritysvastuuta ei nähdä merkittävänä asiana yrityksen toimintaan liittyvän riskin kannalta.

Pedersenin (2006) mukaan yritysvastuulle ei ole olemassa yleisesti hyväksyttyä määritelmää, vaikka yritysvastuun ja sidosryhmänäkökulman suosio on kasvanut merkittävästi 2000-luvun alusta lähtien niin tutkimuksen kohteena kuin käytännön liiketoiminnassa. Yritysvastuussa on kyse liiketoiminnan ja yhteiskunnan välisestä suhteesta, mutta suhteen luonnetta tullaan aina selittämään useiden erilaisten tulkintojen kautta ja siihen vaikuttavat ohimenevät ja alati muuttuvat trendit. Yritysvastuu merkitsee eri asioita eri ihmisille ja uusia asioita voidaan helposti sisällyttää nykyiseen viitekehykseen. Pedersenin mukaan olennaista yritysvastuuseen liittyen on tiedostaa sen läheinen yhteys sidosryhmäteoriaan ja se, että organisaatiot ja ihmiset rajoittavat näkökulmansa yritysvastuuta koskien usein tiettyihin strategioihin, tiettyihin sidosryhmiin ja tiettyihin sosiaalisiin ja ympäristöllisiin tekijöihin.

2.3 Yritysvastuun osa-alueet

Yritysvastuu on määritelmältään ja osa-alueiltaan melko vakiintunut sen jälkeen, kun kiinnostus sitä kohtaan alkoi kasvaa 1990- ja 2000-lukujen vaihteessa. Yritysvastuun osa-alueita voidaan katsoa olevan useita. Tieteellisissä julkaisuissa ja yritysvastuuta koskevassa kirjallisuudessa on jonkin verran vaihtelua sen suhteen, kuinka paljon korostetaan yritysvastuun eri ulottuvuuksia. Usein yritysvastuu on jaettu John Elkingtonin kehittämän pilarimallin (triple bottom line) mukaisesti kolmeen

osa-alueeseen: taloudelliseen vastuuseen, ympäristövastuuseen ja sosiaaliseen vastuuseen. Joissain yhteyksissä neljäntenä osa-alueena esitetään kulttuurinen kestävyys. Triple bottom line- malli on yleisesti hyväksi katsottu malli ja esimerkiksi Global Reporting Initiative- ohjeistus hyödyntää sitä yritysvastuun viitekehyksenä. (Koipijärvi & Kuvaja 2017; Niskala et al. 2013, 7).

Kapeimmillaan kolmoispilarimallia käytetään viitekehyksenä yrityksen suoritustason laskemiseen ja raportoimiseen taloudellisen, sosiaalisen ja ympäristöllisten indikaattoreiden osalta. Laajimmillaan konseptia voidaan käyttää selvittämään niitä arvoja, seikkoja ja prosesseja, joita yritysten tulee huomioida minimoidakseen toimintansa haitalliset vaikutukset ja luodakseen taloudellista, sosiaalista ja ympäristöllistä lisäarvoa. Kolmoispilarimallin äärimmäisenä tavoitteena on kestävän kehityksen tavoitteiden saavuttaminen. Kestävän kehityksen mukainen toiminta on yrityksen kannalta hyödyllistä, mikäli sillä tavalla voidaan välttää ei-toivottuun toimintaan liittyviä riskejä ja kustannuksia. (Carroll & Buchholtz 2015, 56)

Taloudellinen vastuu on sitä, että yritys pyrkii turvaamaan toimintansa kannattavuuden ja sitä kautta liiketoiminnan jatkuvuuden. Vastuu kattaa myös sen, että yritys kykenee tuottamaan hyväksyttävää tuottoa omistajille. Laajan näkökannan mukaan taloudellinen vastuu pitää sisällään myös taloudellisen hyödyn tuottamisen sen sidosryhmille ja ympäröivälle yhteiskunnalle. Yritys tuottaa taloudellista hyötyä yhteiskunnalle muun muassa maksamalla veroja. (EK 2018; Werther & Chandler 2011, 7) Aaltosen & Tuomisen (2003) mukaan muita taloudellisen kasvun ja kannattavuuden mahdollistamia seikkoja ovat esimerkiksi henkilöstön hyvinvoinnin parantaminen, työpaikkojen lisääminen ja investointien tekeminen. Sidosryhmien osalta taloudellinen hyöty koostuu esimerkiksi maksetuista osingoista ja henkilöstön palkoista. Taloudellista vastuuta pidetään monesti yritysvastuun toteuttamisen tärkeimpänä perustana, sillä mikäli yrityksen kannattavuus on kunnossa, voidaan kiinnittää huomiota myös muihin yritysvastuun osa-alueisiin (Koivuporras 2008, 42).

Ympäristöllisen vastuun osalta korostuvat esimerkiksi seuraavat seikat: luonnonvarojen säästeliäs käyttö, vähäpäästöinen liiketoiminta, luonnon monimuotoisuuden

turvaaminen ja tuotteen elinkaaren aikaisten ympäristövaikutusten minimointi. Raportoinnissa voidaan käyttää esimerkiksi ympäristöindikaattoreita. Yrityksen tulee tunnistaa toimintansa ympäristövaikutukset, pyrkiä kehittämään toimintaansa ympäristöystävällisempään suuntaan, sekä toimia ympäristöä koskevan lainsäädännön mukaisesti. Taloudellinen ja ekologinen vastuu eivät ole toisiaan täysin poissulkevia, vaan menetelmien kehittäminen säästää usein sekä rahaa että ympäristöä. Vaikka ympäristöllisen vastuun merkitystä on korostettu viime vuosina, se ei ole merkityksellisempi kuin taloudellinen tai sosiaalinen vastuu. Yritysvastuuta tulisi käsitellä aina kokonaisvaltaisesti eikä vain yhden ulottuvuuden kautta. (EK 2018; Mähönen 2013, 568; Niskala et al. 2013, 7)

Yritysvastuun sosiaaliseen osa-alueeseen kuuluvat puolestaan esimerkiksi ihmisoikeuksien kunnioittaminen, henkilöstön hyvinvointi ja hyvät toimintatavat yritysverkostossa. Sosiaalinen vastuu voidaan jakaa välittömään ja välilliseen vastuuseen. Välitön vastuu voi liittyä esimerkiksi oman henkilöstön työolosuhteisiin ja välillinen toimitusketjun työolosuhteisiin. (Niskala et al. 2013, 18)

Neljänneksi pilariksi on pohdittu alueellista vastuuta, koska yrityksillä on merkittävä vaikutus esimerkiksi työllistämisen kautta toiminta-alueeseensa, kuntaansa tai kyläänsä. Alueellisessa vastuussa korostuisi myös se, että ympäristövaikutukset voivat näkyä ennen kaikkea yrityksen tai tuotantolaitoksen lähialueilla. Kun suuret monikansalliset yritykset vievät tuotantoaan tai liiketoimintaansa halvempiin maihin, alueelliset vaikutukset voivat olla merkittäviä. (Painter-Morland 2006, 362)

2.4 Yritysvastuun näkökulmia

Yritysvastuuseen liittyy useampia eri näkökulmia, joiden avulla pyritään selittämään sitä, miksi yritykset pyrkivät edistämään yritysvastuuta ja kestäväen kehityksen periaatteita toiminnassaan. Tämänkaltaisia näkökulmia ovat esimerkiksi sidosryhmänäkökulma, legitimizeettiteoria sekä valistunut arvonluonti. Tässä alaluvussa käsitellään tarkemmin näitä kolmea näkökulmaa ja sitä, kuinka ne liittyvät yritysvastuuseen.

2.4.1 Sidosryhmänäkökulma

Sidosryhmät ja sidosryhmänäkökulma liittyvät keskeisellä tavalla yritysvastuuseen. Perusidea sidosryhmänäkökulmassa on se, että liikkeenjohdon täytyy huomioida päätöksissään avainsidosryhmien arvot ja odotukset (Taghian, D'Souza & Polonsky 2015, 343). Sidosryhmänäkökulmaa pidetään usein teoreettisena lähtökohtana yritysvastuuta koskevassa tutkimuksessa.

Sidosryhmänäkökulma otettiin esille ensimmäisen kerran 1980-luvulla, jolloin tultiin siihen tulokseen, että yrityksen tulisi ottaa sidosryhmät huomioon yhtenä keskeisenä strategisiin päätöksiin vaikuttavana tekijänä. Yleisen määritelmän mukaan sidosryhmäksi luokitellaan ryhmä tai henkilö, joka voi vaikuttaa organisaation tavoitteisiin ja saavutuksiin tai johon tavoitteet ja saavutukset vaikuttavat. Sidosryhmien joukko koostuu muun muassa kuluttajista, työntekijöistä, toimittajista, luotonantajista, viranomaistahoista, paikallisyhteisöistä ja ympäristöstä. (Werther & Chandler 2011, 5; 34)

Sidosryhmänäkökulman ajatuksena on se, että yrityksiä tulisi olla selvillä eri sidosryhmien arvoista ja intresseistä ja huomioida ne yritysvastuuta koskevassa päätöksenteossään. Sidosryhmäajattelu on keskeistä yritysvastuun kannalta, sillä yrityksen toiminnan yhteiskunnalliset vaikutukset kohdistuvat usein eri sidosryhmiin. Yritysvastuuta koskevia strategisia valintoja tehdessään yrityksiä tulisi huomioida keskeisten sidosryhmien intressejä: yrityksillä on ikään kuin tilivelvollisuus niitä sidosryhmiä kohtaan, joihin sen toiminta vaikuttaa. Avainsidosryhmiksi voidaan laskea ne tahot, jotka ovat kiinnostuneita yritysvastuusta ja joilla on vaikutusvaltaa yritykseen nähden. (Harmaala & Jallinoja 2012; Niskala et al. 2013, 74)

Freemanin (1984) määritelmän mukaan yritysjohtajien tulee kiinnittää huomiota mihin tahansa ryhmään tai yksilöön, johon organisaation toiminnan tarkoitus vaikuttaa, koska pahimmillaan ryhmittymät voivat estää yritystä saavuttamasta tavoitteitaan. Sidosryhmäteoriaan liittyen on esitetty, että sidosryhmät ikään kuin asettavat normit yritykselle, arvioivat niiden vaikutuksia ja arvioivat yrityksen toimimista niihin nähden

(Ruf, Muralidhar, Brown, Janney & Paul 2001, 888). Yritysjohtajilla on vastuu yrityksen varojen säilymisen turvaamisesta siten, että eri sidosryhmien intressit ovat tasapainossa, mikä edellyttää yritysjohtajilta kykyä ymmärtää sidosryhmiä ja tunnistaa tekijöitä, jotka ovat merkityksellisessä asemassa markkinoilla (Bhattacharya & Korschun 2008, 113).

Sidosryhmänäkökulman lähtökohtana on ollut se, että yritykset toimivat vastuullisesti myös sellaisillakin alueilla, jotka eivät perinteisesti ole lukeutuneet yritysten ydinliiketoiminnan piiriin. Kyseiset yritystoiminnan vastuut voivat koskea esimerkiksi lähiympäristöä, ympäröivää luontoa ja koko yhteiskuntaa. Modernissa ylikansallisessa toimintaympäristössä vastuutoimien suorittamisella on usein positiivisia vaikutuksia, sillä vastuullisuudella yritys voi saada kilpailuetua niihin yrityksiin nähden, jotka eivät jostain syystä ole halukkaita toteuttamaan vastuullisia toimia samassa laajuudessa. On myös huomioitava, että yritysvastuullisuus ja yrityksen oman edun ajaminen eivät välttämättä ole toisiaan poissulkevia seikkoja, vaan yritys voi toimia ”valistuneen itsekkäästi” niin, että sosiaalisesti vastuullinen toiminta pohjautuu ensisijaisesti oman edun ajamiseen. (Takala 2000, 212)

Myös Niskalan ja Näsin (1995) mukaan vastuullisuus ja tilivelvoite ovat keskeinen osa yrityksen toimintaa ja raportointia. Tilivelvollisuus on sitä, että on velvollinen selittämään ja oikeuttamaan se, mitä on tehty ja mitä suunnitellaan tehtävän (Gray, Owen & Adams 1996, 38). Tilivelvoite ei siis rajoitu ainoastaan taloudelliseen näkökulmaan, vaan se pitää laajentaa myös sosiaaliin ja ympäristöllisiin näkökohtiin.

2.4.2 Sidosryhmät

Sidosryhmien määrittelyn pioneerina pidetään Edward Freemania (1984), joka loi pohjaa sidosryhmäteorialle teoksellaan ”Strategic Management: A Stakeholder Approach”. Freeman pitää sidosryhmäasioiden hallinnointia olennaisena osana yrityksen strategista johtamista, koska sillä voidaan välillisesti vaikuttaa yrityksen taloudelliseen suoriutumiseen. (Jones 1995 ,405)

Sidosryhmien määrittely perustuu usein jonkinlaiseen jaotteluun, jonka avulla pyritään luokittelemaan sidosryhmiä esimerkiksi tärkeyden mukaan. Sidosryhmät voidaan jaotella esimerkiksi ulkoisiin ja sisäisiin sidosryhmiin. Ulkoisiin sidosryhmiin lukeutuvat asiakkaat, kilpailijat, hallitus, aktivistiryhmät, media, ympäristö ja luonto sekä yhteisö. Sisäisiin sidosryhmiin voidaan luokitella työntekijät, omistajat ja johtajat. Muita luokitteluperusteita ovat esimerkiksi: primäärinen vs. sekundäärinen, aktiivinen vs. passiivinen ja taloudellinen vs. sosiaalinen. (Carroll & Näsi 1997, 46)

Freemanin (1984) mukaan sidosryhmällä tarkoitetaan mitä tahansa ryhmää tai yksilöä, johon organisaation tavoitteiden saavuttamisella on vaikutusta. Freemanin määrittely on esimerkki niin sanotusta laajasta sidosryhmien määrittelystä, jonka vastakohtana on kapea määrittely. Kapea määrittely on realistinen ja käytännöllinen siinä mielessä, että yritykset eivät voi ottaa kaikkia sidosryhmien odotuksia huomioon, vaan yritysten täytyy suorittaa jonkinlaista priorisointia. Laajan määrittelyn mukaan mikä tahansa sidosryhmä voi vaikuttaa organisaation toimiin. Sidosryhmäteorian kannalta merkityksellistä on kuitenkin avainsidosryhmien tunnistaminen, minkä voidaan katsoa edustavan niin sanottua sidosryhmien kapeaa määrittelyä. (Mitchell, Agle & Wood 1997, 854)

Lovion (2004) luokittelun mukaan sidosryhmät voidaan jakaa seitsemään ryhmään sen mukaan, mikä on niiden suhde yritykseen (Taulukko 1). Luokittelu perustuu laajaan sidosryhmäkäsitteeseen, jonka mukaan sidosryhmiin lukeutuvat myös ne osapuolet, joilla ei ole suoranaista kytköstä yrityksen liiketoimintaan. Aikaisemmin painoarvoa on annettu enimmäkseen sisäisille ja omaa arvoketjua koskeville sidosryhmille, mutta vähitellen yritys vastuun piiri on laajentunut koskemaan myös yhteiskunnallisen hyödyn elementtejä.

Taulukko 1. Sidosryhmät ja yrityksen vastuu (Lovio 2004,57)

Sidosryhmät	Tahot	Yrityksen vastuu
Sisäiset sidosryhmät	Omistajat, johtajat, henkilöstö	Pääoman tuotto, työhyvinvointi jne.
Tuoteketju	Alihankkijat, jakelijat, kuluttajat, kierrättäjät	Luottamus, tuoteturvallisuus, ympäristölait
Muita tuotannon tekijöitä tarjoavat	Pankit, vakuutuslaitokset, sijoittajat	Luottamus, informointi
Taloudellinen toimintaympäristö	Kilpailijat, toimialajärjestöt, työmarkkinajärjestöt, kuluttajajärjestöt	Reilu kilpailu, markkinointi
Poliittinen toimintaympäristö	Viranomaiset, poliittiset järjestöt	Säännökset
Yhteiskunnallinen toimintaympäristö	Paikalliset asukkaat, kansalaiset, kansalaisjärjestöt, tutkijat	Ympäristönsuojelu tärkeimpänä, muitakin osaluaita
Joukkotiedotusvälineet		Avoimuus, läpinäkyvyys

Freemanin määrittelyn lisäksi muita yleisesti viitattuja määritelmiä ovat esimerkiksi Stanford Research Instituten ja Eric Rhenmanin 1960-luvulla esittämät määritelmät. Stanford Research Instituten mukaan sidosryhmiä ovat ryhmittymät, joiden tuki on ensisijaisen tärkeää yrityksen olemassaolon kannalta. Eric Rhenman puolestaan esittää samansuuntaisesti, että sidosryhmät ovat yksilöitä tai ryhmiä, jotka ovat henkilökohtaisten tavoitteidensa toteutumisen kannalta riippuvaisia yrityksestä ja joista yrityksen olemassaolo riippuu. Stanford Research Instituten ja Rhenmanin määritelmät ovat esimerkkejä niin sanotusta sidosryhmien kapeasta määrittelystä: on olemassa sidosryhmiä, joihin yritysten tulisi ensisijaisesti kiinnittää huomiota. (Akpınar 2009, 33)

Sidosryhmien tunnistaminen on avainasemassa yritysraportoinnin kannalta, sillä yritykset haluavat lähtökohtaisesti korostaa raportoinnissaan niitä seikkoja, jotka ovat sidosryhmille merkityksellisiä. Jokainen yritys määrittelee tärkeimmät sidosryhmät omista lähtökohdistaan, mutta yleisesti voidaan määritellä ryhmittymiä,

jotka ovat tärkeitä lähes jokaiselle organisaatiolle (Koipijärvi & Kuvaja 2017). Tärkeimpien sidosryhmien määrittelyssä voidaan hyödyntää jaottelua ensisijaisiin ja toissijaisiin sidosryhmiin (Clarkson 1995, 106).

Clarkson (1995) esittää, että vaikka sidosryhmä ei olekaan usein samalla viivalla osakkeenomistajien kanssa, yritysten tulisi tuottaa varallisuutta ja lisäarvoa kaikille pääasiallisille sidosryhmilleen. Varallisuudella ei tarkoiteta tässä yhteydessä ainoastaan osakkeen hintaa, osinkoja tai tuottoja. Liikkeenjohdon tehtävänä on ratkaista mahdolliset intressiristiriidat ensisijaisten sidosryhmien välillä, mikä edellyttää usein eettisten valintojen tekemistä. Kyse on siitä, että liikkeenjohdon tulee hyväksyä ja määritellä vastuut ja velvoitteensa ensisijaisia sidosryhmiänsä kohtaan ja tunnistaa heidän legitimitteettinsä.

Pedersen (2006) korostaa yritysvastuuta koskien osallistavuutta eli sitä, kuinka yritys käy sidosryhmädialogia ja kuinka se ottaa sidosryhmät huomioon osana yritysvastuuta koskevaa viestintästrategiaansa. Sidosryhmädialogilla voi olla useita muotoja riippuen muun muassa siitä, kuinka avoimesti yritys käy dialogia ja kuinka laadukasta dialogi on. Pedersen mainitsee 5 sidosryhmädialogiosa-alueita: sisällyttäminen, avoimuus, sietokyky, valtuuttaminen ja läpinäkyvyys. Sidosryhmädialogin laatu vaihtelee sen mukaan, kuinka yritys on panostanut dialogiosa-alueisiin. Näistä osa-alueista erityisesti läpinäkyvyys korostuu yritysvastuuraportoinnissa, sillä se on yksi keskeisimmistä periaatteista raportointikäytäntöjen kehittämisessä ja ennen kaikkea käytäntöjen implementoinnissa. Läpinäkyvästi toimiva organisaatio tarjoaa sidosryhmilleen tietoa niin, että sidosryhmät saavat asianmukaisen käsityksen asioista, jotka ovat relevantteja heille (Dubbink, Graafland & Liedekerke 2008, 391).

Yritysvastuussa on viime kädessä kyse siitä, että yritys suorittaa joko vapaaehtoisesti tai lainsäädännön pakottamana toimia, joilla on esimerkiksi sosiaalisesti tai ympäristöllisesti katsottuna hyödyllisiä vaikutuksia, ja joista yritys raportoi avainsidosryhmilleen. Yritysvastuuseen liittyvillä toimilla on katsottu olevan positiivinen vaikutus yrityksen maineeseen. Välillisesti yritykset voivat yritysvastuuseen panostamalla parantaa tulostaan (mm. Ackerman 1975; Garriga & Mele, 2004; Turker, 2009). Yritysvastuun onnistunut liittäminen osaksi liiketoimintaa edellyttää sitä, että

liikkeenjohto on selvillä siitä, mitkä ovat sidosryhmien intressit ja millä tekijöillä on todellista merkitystä heille (Berman, Wicks, Kotha & Jones 1999).

2.4.3 Legitimiteettiteoria

Sidosryhmänäkökulman ohella toinen keskeinen yritysvastuuraportointiin liittyvä näkökulma on legitimiteettiteoria. Legitimiteettiteoria voidaan määritellä yleistettynä olettamana siitä, että yrityksen toimet ovat sopivia ja hyväksyttäviä, mikäli ne ovat normeista, arvoista ja uskomuksista muodostuvan sosiaalisen konstruktion mukaisia. Siksi puhutaankin usein ”sosiaalisesta sopimuksesta”, joka vallitsee yrityksen ja sitä ympäröivän yhteisön välillä. Legitimiteettiteoria on osa laajempaa poliittista talousteoriaa, jonka mukaan yhteiskunta, politiikka ja talous ovat erottamattomia, minkä vuoksi taloudellisia asioita ei voida mielekkäästi tutkia ottamatta huomioon vallitsevaa poliittista, yhteiskunnallista ja institutionaalista viitekehystä. Yritysvastuuraportoinnin yhteydessä legitimiteetillä viitataan siihen tukeen ja hyväksyntään, jotka yritys ikään kuin saa avainsidosryhmiltään riittävän raportoinnin myötä. Yrityksen legitimiteetti ja menestyminen riippuvat siitä, kuinka se onnistuu säilyttämään keskinäiset suhteensa sidosryhmiinsä, joihin lukeutuu osakkeenomistajien lisäksi monia muita ryhmiä. (mm. Deegan 2002, 282; Deegan & Unerman 2011; Maignan & Ralston, 2002; Sunchman 1995, 574)

Legitimiteettiteorian ja poliittinen talousteoria laajemmin osoittavat, että organisaatioilla ei ole ilman legitimiteettiä oikeuksia resursseihin tai olemassaoloon. Organisaatiot toimivat ja ovat olemassa vain siltä osin kuin yhteisö vahvistaa niiden legitimiteetin. Legitimiteetin myöntämisen myötä organisaatioilla on oikeutus omistaa ja käyttää resursseja sekä palkata työntekijöitä. Mikäli organisaatio ylittää kuvainnollisesti yhteiskunnallisen sopimuksen rajat, sen olemassaolo voi vaarantua. Mikäli organisaation toimintaan ei olla tyytyväisiä, kuluttajat voivat alkaa boikotoimaan yritystä. Organisaatiolta voidaan myös evätä rahoitus, epätoivotun toiminnan johdosta voidaan korottaa veroja, muuttaa lakia tai langettaa rangaistuksia. (Deegan 2002, 292; Mathews 1993, 26)

Avainsidosryhmien hyväksyntä on kriittistä yrityksen toiminnan jatkuvuuden takaamisen ja menestyksen kanssa, ja siksi yritykset hakevat legitimizeettiä toiminnalleen pyrkimällä vastaamaan tärkeiden sidosryhmien odotuksiin. Keskeisiä keinoja legitimizeetin hankkimiseen ovat erilaiset tiedonannot ja julkaisut. Yritys voi esimerkiksi julkaista positiivista sosiaaliseen ja ympäristölliseen vastuuseen liittyvää tietoa vastapainoksi sille, ettei yrityksen todellinen ympäristöllinen suorituskyky ole hyvällä tasolla. Positiivisten tietojen julkaisuun voidaan turvautua myös silloin, kun yritys saa epätoivottua mediahuomiota tai hallitus painostaa yrityksiä yritys vastuun mukaisiin toimiin. Myös yritys vastuuraporttien laatimisen yhtenä motiivina on toiminnan legitimizeetin varmistaminen, mikä on erityisen tärkeää toimialoilla, joiden yritysten toimintaan liittyy esimerkiksi ympäristöllisestä näkökulmasta kiistanalaisia asioita. Yritysvastuusta raportoiminen on eräänlainen defensiivinen mekanismi, jolla voidaan hälventää epäilyjä ja negatiivista suhtautumista yrityksen toimintaa kohtaan. (Grougiou, Dedoulis & Leventis 2016, 905; Waniak-Michalak, Sapkauskienė & Leitonienė 2018, 354)

Yritykset voivat kohdata monia uhkia legitimizeetilleen esimerkiksi vakavien onnettomuuksien, ympäristökatastrofien tai taloudellisten skandaalien muodossa, jolloin yritykset voivat joutua käyttämään erilaisia strategioita säilyttääkseen legitimizeetinsä. Lindblomin (1994) mukaan voidaan tunnistaa neljä erilaista strategiaa legitimizeetin säilyttämiseksi:

1. Sidosryhmien ja muiden relevanttien osapuolten informointi siitä todellisesta muutoksesta, joka liittyy organisaation yritys vastuutasoon ja toimiin.
2. Pyritään muuttamaan relevanttien osapuolten odotuksia koskien organisaation toimintaa, muttei muuteta varsinaisesti toimintatapoja.
3. Manipuloidaan yleistä käsitystä koskien organisaation toimintaa kiinnittämällä huomiota käsillä olevista vastuukysymyksistä muihin asiakokonaisuuteen liittyviin kysymyksiin.
4. Pyritään muuttamaan ulkoisia odotuksia organisaation yritys vastuutasosta.

Lindblomin esittämän lisäksi muita strategioita ovat esimerkiksi ”vihreä” tuoteinno-
vointi ja julkitulojen määrän lisääminen negatiivisten tapahtumien jälkeen (Dange-
lico 2010, Deegan, Rankin & Tobin 2002).

Dain et al. (2018) mukaan yritysraportoinnin laadulla ja perusteellisuuksella on
yhteys saavutettuun legitimizeettiin. Heidän mukaansa korkeamman yritysvas-
tuuraportoinnin laadun avulla yritykset saavat suuremman legitimizeetin hallinnolta
ja medialta kuin muut saman vastuutason yritykset. Tutkimuksessa on käytetty ai-
neistona Kiinan listattujen yhtiöiden yritysraportteja, mikä voi osittain selittää
tulosta, sillä yritysraportointikäytännöt voivat vaihdella siellä merkittävästi.
Raportointikäytäntöjen merkittävä vaihtelu puolestaan mahdollistaa raportointikäy-
täntöjen laadun ja legitimizeetin sekä taloudellisen menestyksen välisen yhteyden
tutkimisen. Dain et al. mukaan laadukkaammat raportointikäytännöt vaikuttavat kor-
keamman legitimizeetin kautta positiivisesti taloudelliseen tulokseen.

Legitimeettiteorian avulla voidaan selittää jossain määrin sitä, kuinka yritys vastuun
osa-alueista raportoidaan. Moni yritysraportointia koskeva ilmiö voidaan yh-
distää Lindblomin (1994) tunnistamiin strategioihin legitimizeetin säilyttämiseksi. Esi-
merkiksi yleinen taipumus korostaa positiivista organisaatiotoimintaa ja häivyttää
toiminnan negatiivisia elementtejä on yhdenmukaista legitimizeettiteorian yhtey-
dessä esitettyjen strategioiden kanssa. Kirjallisuudessa on myös monia esimerk-
kejä, joissa yritysraportointia on yritetty käyttää legitimizeetin palauttamiseksi.
Lindblomin (1994) mukaan julkiset tiedonannot esimerkiksi vuosittaisen raportoinnin
yhteydessä on tarjoavat keinon toteuttaa legitimizeetin palauttamiseen tähtäviä
strategioita. Yritykset pyrkivät kiinnittämään huomiota vahvuksiinsa ja sitä kautta
vahvistamaan legitimizeettiään.

Deeganin (2002) mukaan legitimizeettiteoria tarjoaa joitain hyödyllisiä ja vahvistet-
tavissa olevia näkökulmia, mutta sitä voidaan kuitenkin jossain määrin pitää alike-
hittyneenä teoriana. Esimerkiksi ei ole aukottomasti esitetty toimivatko legitimizeetin
palauttamistoimet oikeasti. Toisekseen ei ole osoitettu, mitkä ovat parhaimpia käy-
täntöjä, kun pyritään muuttamaan yhteisön näkemystä organisaatiosta ja sen toi-
minnasta. Epäselvää on myös se, että vaikuttavatko legitimizeetin vahvistamiseen

tai palauttamiseen tähtäävät toimet joihinkin ryhmiin enemmän kuin toisiin. Legitimiteettiteorian kannalta kiinnostavaa on, kuinka yritysjohtajat tehokkaimmin tulevat tietoisiksi yleisistä huolenaiheista ja kuvainnollisesta ”yhteiskunnallisesta sopimuksesta”.

Raportoinnin kannalta on ilmeistä, että legitimizeettiteorian kuvaama asetelma ja strategiat pätevät ainakin jossain määrin yritys vastuuta koskeviin tiedonantoihin ja raportointiin. Yrityksen näkökulmasta on järkevintä raportoida vahvista osa-alueistaan ja pyrkiä mahdollisuuksien mukaan viemään huomiota pois heikommista osa-alueistaan. Legitimiteettiteoria tuo myös esille sitä tosiseikkaa, että organisaatioiden tulee muuttaa toimintaansa suhteessa muuttuviin arvoihin ja asenteisiin, jotta se säilyttäisi legitimizeettinsä. Yritysvastuuraportointia koskien yritysten kannattaa painottaa niitä tekijöitä, jotka ovat erityisesti esillä toimialalla ja yleisessä keskustelussa. Yritysvastuuraportoinnin kannalta legitimizeettiteoria auttaa ymmärtämään, miksi ja kuinka yritysjohto hyödyntää ulkoisille sidosryhmille suunnattuja raportteja organisaation hyödyksi. Legitimiteettiteoriaa voidaan jatkossa kehittää esimerkiksi siten, että haetaan teorian perusolettamuksien pohjalta selitystä yritysten yritysvastuuraportointikäytännöille.

2.4.4 Valistunut arvonluonti

Perinteinen näkemys yrityksen vastuullisesta toiminnasta pitää sisällään vain taloudellisen vastuun: yritysten tulisi pyrkiä parhaan mahdollisen voiton tuottamiseen omistajilleen. Tämän näkemyksen mukaan yrityksen resursseja ei tulisi käyttää toisijaisiin tarkoituksiin kuten arvonluontiin yhteisöille ja sidosryhmille, mikäli ne eivät tuota lisäarvoa yritykselle. (Talvio & Välimaa 2004, 25-27) Alun perin kyseisen idean esitti Milton Friedman (1970), jonka mukaan sosiaalisten ja muiden yleishyödyllisten arvojen edistäminen ei ole voiton tuottamisen kannalta johdonmukaista toimintaa, vaan piilososialismia. Hänen mukaansa yritysten tulisi varmistaa paras mahdollinen tuotto yhteiskunnan perussääntöjen asettamissa puitteissa.

Friedmanilainen yritysvastuukäsityksen mukaan vastuullisuuteen kohdennetut varat ja toiminta ovat luonteeltaan hyväntekeväisyyttä, mikäli niillä ei ole mitään yhteyttä

yrittäjien varsinaiseen liiketoimintaan. Kuitenkin viime vuosikymmenien aikana käsitös yritysvastuusta on kehittynyt yhä enemmän siihen suuntaan, että vastuullisella toiminnalla voidaan edesauttaa yrityksen kilpailukykyä ja sitä kautta parantaa yrityksen taloudellisia edellytyksiä. Tällöin kyse on siitä, että yritys sisällyttää yritysvastuun osaksi strategiaansa. (Koipijärvi & Kuvaja 2017, 27-27) Strategisen yritysvastuun käsitettä vastaava konsepti on Porterin ja Kramerin (2011) esille tuoma jaetun arvon luominen. Jaetun arvon luominen voidaan määritellä käytäntöinä ja toimina, joiden avulla yritys pystyy kasvattamaan kilpailukykyään samalla, kun se parantaa toimintaympäristöönsä liittyvän yhteisön taloudellisia ja sosiaalisia oloja. Jaetun arvon luomisen taustalla on ajatus siitä, että yhteiskunnallinen ja taloudellinen kehitys ovat yhteydessä toisiinsa ja yhteyttä voidaan laajentaa. Porterin ja Kramerin mukaan yritysten tulisi keskittyä lyhyen aikavälin voittojen tavoittelemisen sijaan tavoittelemaan jaetun arvon tuottamiseen pitkällä aikavälillä. Pitkän aikavälin jaetun arvon tuottamisen mahdollisuuksien hyödyntäminen voi edellyttää yhden tai useamman tason läpikäyntiä kolmesta toimintatasosta:

1. Tuotteet ja markkinat tulee uudelleenarvioida.
2. Arvoketju tulee määritellä ja suunnitella uudestaan tuottavuuden näkökulmasta.
3. Luodaan paikallisia klustereita.

Valistuneessa arvonluonnissa korostetaan sitä, että pikavoittojen haalimisen sijaan yritysten tulee pyrkiä ymmärtämään asiakkaiden tarpeita ja asiakaskokemuksia. Ensimmäisen toimintatason mukaisesti yritykset voivat arvioida uudelleen tuotteitaan ja markkinoita, minkä pohjalta voidaan löytää sekä yritykselle itselleen että yhteiskunnalle lisäarvoa tuottavia ratkaisuja. Yritysten huomioitava laajemmin toimintansa yhteiskunnallisia vaikutuksia jo senkin vuoksi, että yritykset ja yhteiskunta tarvitsevat toisiansa menestyäkseen. Arvoketjujen uudelleen määrittelyn avulla voidaan saavuttaa tehokkuusetua kustannuksiin ja tuottavuuteen liittyen. Arvoketjuun liittyviä yhteisön kannalta merkittäviä seikkoja kuten terveys, turvallisuus, työolosuhteet ja luonnon resurssien käyttö. Jaetun arvon luomisen mahdollisuudet muodostuvat sitä kautta, että pyritään vaikuttamaan yhteisön kannalta merkittäviin tekijöihin ja sitä kautta kustannustehokkuus paranee. Klusteritoiminnan luomisella voidaan tehostaa innovointia ja kasvua ja samalla kasvattaa paikallisyhteisön osaamista ja

tukea paikallisten toimijoiden kasvua. (Koipijärvi & Kuvaja 2017, 30; Porter & Kramer 2011, 67-72)

3. YRITYSVASTUURAPORTOINTI

Yritysvastuun tapaan yritysraportoinnilla ei ole yleisesti hyväksyttyä määritelmää, joskin joitain määritelmiä on esitetty. Daub (2007) määrittelee yritysraportoinnin niin, että raportointi sisältää sekä laadullista että määrällistä tietoa niistä seikoista, joiden suhteen yritys on onnistunut parantamaan taloudellista, ympäristöllistä ja sosiaalista tehokkuuttaan raportointiajanjaksolla ja integroimaan kyseiset näkökulmat osaksi kestäväen kehityksen mukaista hallintajärjestelmäänsä. Kestäväen kehitystä ajavan The World Business Council for Sustainable Development –järjestön (2002) määritelmä on melko yhdenmukainen: kestäväen kehityksen mukaiset raportit ovat yritysten antamia julkisia raportteja yrityksen sisäisiä ja ulkoisia sidosryhmiä varten ja niiden tarkoitus on kuvata yrityksen asemaa ja toimia taloudellisen, ympäristöllisen ja sosiaalisen näkökulman suhteen.

Globalisaatio ja liiketoiminnan kansainvälistyminen ovat vaikuttaneet siihen, että yrityksiltä edellytetään yhä läpinäkyvämpää ja avoimempaa toimintaa ja raportointia. Yritysvastuun osa-alueista ympäristöraportointiin alettiin kiinnittämään ensin huomiota, mutta pikkuhiljaa vastuuraportoinnissa on alettu ottamaan esille myös sosiaalisen ja taloudellisen vastuun tunnuslukuja. Aikaisemmin tunnuslukujen ja vastuualueiden vertailu oli hankalampaa toimialoittain ja yrityksittäin, kun raportointikäytännöissä oli enemmän vaihtelua kuin nykyään. Yritysvastuuraportointia varten on laadittu suuri määrä sekä vapaaehtoisuuteen että pakollisuuteen perustuvia ohjeistuksia ja standardeja. Näiden ohella Euroopan unionikin laatinut yritys vastuuta koskevia kannanottoja ja suosituksia. Kansainvälisesti laaditut ohjeistukset ja säännökset luovat perustan sille, että käytäntöjä saadaan yhtenäistettyä ja vietyä kansalliselle tasolle. (Koivuporras 2008, 64; Niskala et al. 2013, 39)

Yritysvastuuraportointi voidaan nähdä saman viitekehyksen kautta kuin perinteinen tilinpäätösraportointi, mikä tarkoittaa sitä, että raportoituun tietoon tulisi olla niin ulkoinen kuin sisäinen näkökulma. Yritysvastuuraportointiin on kehitetty laaja-alaisia ohjeistusta ulkoisella tasolla, mutta niiden soveltaminen sisäisellä yritysjohton tasolla voi olla haasteellista. Yksi merkittävimpiä ohjeistuksen lähteitä on GRI (Global

Reporting Initiative), joka pyrkii tuomaan sidosryhmänäkökulman osaksi yritys vastuuraportoinnin viitekehystä. (Lamberton 2005, 11; Roca & Searcy 2012, 105)

Yritysten vuosittaisissa raporttien näkökulma on muuttunut vähitellen siten, että se kohdistetaan osakkeenomistajien ohella sidosryhmille. Vastuuraportoinnissa korostuu yritysten vastuullisuus ja se, että pyritään osoittamaan yrityksen oikeutus toimia vastuullisuuden kautta. Tämä tulee esille niin erillisissä kestävässä kehityksen mukaista toimintaa käsittelevissä raporteissa kuin myös triple bottom line-malliin perustuvissa raporteissa. (Deegan 2004, 91)

Yritysvastuustrategian ja yritys vastuuraportoinnin tulisi riippua liiketoiminnan kontekstista eli yrityksen pitää tunnistaa merkitykselliset yritys vastuuta koskevat asiat ja niihin liittyvät sidosryhmät. Oman haasteensa merkityksellisten asioiden tunnistamiseen tuo globalisaatio, koska sen myötä liiketoiminta muuttuu nopeasti uusien sidosryhmien ja vaihtelevan lainsäädännön myötä. Yrityksen pitäisi muuttuvan liiketoimintaympäristönsä perusteella pyrkiä arvioimaan toimintansa sosiaalisia, ympäristöllisiä ja taloudellisia vaikutuksia ja optimoimaan yritys vastuuseen liittyvää päätöksentekoaan. (Dahlsdrud 2008, 6; Marrewijk 2003, 101)

Raportointia koskevana kritiikkinä on esitetty, että sosiaalista vastuullisuutta koskevan tiedon tarjoamisen intressit ovat usein epäselvät. Tieteellisessä keskustelussa on esitetty, että yritysten tavoitteena on usein kuvainnollisesti ”yrityksen näyteikkunan ylläpitäminen” eli halutaan parantaa yrityksen julkisuuskuvaa (mm. Gray et al. 1993; Neu et al. 1998). Deeganin (2002) mukaan yrityksiin intressinä on harvoin puhtaasti se, että halutaan omasta tahdosta osoittaa vastuullisuutta sidosryhmille raportoimalla ei-taloudellisista tiedoista. Tämän ilmiön tutkimiseen hyödynnetään usein sidosryhmäteoriaa ja legitimizeettiteoriaa. Mikäli raportointimotiivina on pyrkimys tehostaa julkisuuskuvaa, on relevanttia pohtia sitä, mitä tietoja jätetään mahdollisesti kertomatta ja mihin yritys vastuun osa-alueisiin raportointi painottuu. Grayn (2001) mukaan yritys vastuuraportointia on kritisoitu myös siitä, että raportoidaan liian niukasti ja vain tietyiltä yritys vastuun osa-alueilta. Raporteissa ei ole analysoitu

tarpeeksi sitä, että mitä kestävä kehitys merkitsee yritykselle. Raportoinnin puutteellisuus on saattanut mennä jopa niin pitkälle, että annetaan väärä vaikutelma yrityksen kehittymisestä yritys vastuun suhteen.

Yritysvastuuraportointi laajentaa yrityksen perinteistä roolia raportoida taloudellisista tiedoista sidosryhmille. Kyseessä on prosessi, jonka tarkoituksena on kommunikoida yrityksen taloudellisen toiminnan sosiaalisista ja ympäristöllisistä vaikutuksista erityisille intressiryhmille ja laajemmin katsottuna koko yhteiskunnalle (Gray et al. 1996, 3). Tarkoituksena on tarjota kokonaisvaltainen kuva organisaation ja ulkoisen ympäristön välisestä vuorovaikutuksesta. (Lotila 2004, 24)

Yritysvastuuraportointia voidaan analysoida sen perusteella, kuka tuottaa raportin, kenelle se on kohdistettu (sisäinen vs. ulkoinen raportointi), mikä on raportin laajuus (rajoitettu vai täysi kuvaus) ja missä muodossa se on esitetty (panos- vai tuotosnäkökulma) (Dierkes et al. 2002, 26-27). Joissain tapauksissa raportin tarkoituksena voi olla muuttaa sidosryhmien käsitystä jostain tilikauden tapahtumasta, kiinnittää huomiota vain positiiviseen toimintaan tai muuttaa ulkoisia odotuksia yrityksen suoritus tasosta (Parker 1986, 3). Usein yritysvastuuraportointia ohjaa pitkälti yrityksen tarve tuoda esille yritys vastuun osa-alueita, joiden osalta yritys suoriutuu hyvin ja jotka ovat sidosryhmille tärkeitä.

Unermanin (2008) mukaan yritysvastuuraportointia koskevassa keskustelussa vallitsee näkemys siitä, että yritykset pyrkivät vastuuraportoinnissaan minimoimaan maineriskin. Yrityksen maine on arvokas pääoma, jota tulee suojella ja kehittää ja yksi tärkeä osa mainetta on sidosryhmien näkemys yrityksen yritys vastuun tasosta: kuinka yrityksen toimintapolitiikka ja käytännöt vastaavat sidosryhmien sosiaalisia ja ympäristöllisiä arvoja ja odotuksia. Näin ollen yritysvastuuraportointi on tehokas tapa vaikuttaa sidosryhmien käsityksiin yrityksen vastuullisuudesta ja sitä kautta saadaan maksimoitua maineen parantumisen tuottopotentiaali. Raportointia voidaan mukauttaa sen mukaan, kuinka sidosryhmien arvot muuttuvat, jolloin voidaan yrittää parantaa yrityksen mainetta uusilla yritys vastuun osa-alueilla.

Yritysvastuuraportoinnin päätarkoitus on vastata raportointia hyödyntävien tahojen tietotarpeisiin. Kaksi pääkohderyhmää voidaan nimetä: ne, jotka tarvitsevat täsmällistä ja kaiken kattavaa tietoa (päärahoittajat, veroviranomaiset) ja ne, joille kaiken kattavan tiedon tarjoaminen ei ole ensisijaista (vähemmistöomistajat, työntekijät). Raportit tehdään lähinnä ensimmäisen ryhmän tarpeita silmällä pitäen, mutta myös toiselle ryhmälle on tärkeää kohdentaa asianmukaista yritysviestintää. Raportoinnissa tulisi kiinnittää huomiota luettavuuteen ja siihen, millaisen kokonaiskuvan se antaa yrityksestä. (Niskala et al. 2013, 98-99)

KPMG:n vuoden 2017 kyselytutkimuksen mukaan noin 75% kaikista (4900) kyselyyn osallistuneista suurista ja keskisuurista yrityksistä julkaisi yritysvastuuraportin. Yritysvastuuraportointi on kehittynyt siihen pisteeseen, että suurin osa maailman suurimmista yhtiöistä integroivat taloudellista ja ei-taloudellista tietoa vuosittaisissa raporteissaan. Saman kyselyn tuloksista käy ilmi, että suosituin viitekehys yritysvastuuraportointiin on yhä GRI-viitekehys.

3.1 GRI-säännökset

Yritysvastuuraportointi perustuu useimmiten yrityksen ulkopuolisen organisaation raportointikriteeristöön. Yksi yleisimmistä raportointia koskevista ohjeistuksista on GRI –säännökset (Global Reporting Initiative), jotka julkaistiin vuonna 1997 osana YK:n ympäristöohjelmaa (UNEP) ja Coalition for Environmentally Responsible Economies (CERES) –järjestön toimesta. tavoite oli harmonisoida eri raportointijärjestelmiä aikaan, sillä raportointikäytännöt vaihtelivat merkittävästi. Mallina GRI:lle toimi Yhdysvaltojen taloudellinen raportointijärjestelmä (FASBI) ja siihen nähden GRI:n oli tarkoitus laajentaa toimintasädettä (globaali), ulottuvuutta (sosiaaliset, taloudelliset ja ympäristölliset indikaattorit), joustavuutta (kuvailevat ja kvantitatiiviset indikaattorit), sidosryhmäpohjaa (teollisuus, rahoitussektori, laskentatoimen ammattilaiset, ympäristö- ja ihmisoikeusjärjestöt jne.). Keskeinen GRI:n tarkoitus oli käynnistää keskustelua koskien yritysten ja organisaatioiden kestävä kehityksen mukaisia toimia. (Brown, Jong & Levy 2009, 571)

Raportointiviitekehysten tavoitteena on parantaa yritysraportoinnin laatua, täsmällisyyttä ja hyödyllisyyttä. Viitekehysten ideana on tarjota ohjeistusta rutiininomaiseen raportointiin niin taloudellisesta, ekologisesta kuin sosiaalisesta suorituskyvystä. Viitekehysten taustalla vaikuttaa näin ollen Elkingtonin kolmoistilinpäätös-malli. Tavoitteiden saavuttamisen kautta voidaan parantaa yritysraporttien vertailukelpoisuutta, mutta toisaalta GRI:n yksi ominaisuuksista on joustavuus eli viitekehys jättää joitain seikkoja yrityksen oman harkinnan varaan. (Brown et al. 2009 571; Juutinen & Steiner 2013, 242)

GRI on tavoittelematon säätiö, jonka rahoittajina toimivat eri tahot, muun muassa säätiöt, valtiot ja yksityiset yritykset (Niskala et al. 2013, 106). GRI alkoi kehittämään kriteeristöä, jota voitaisiin käyttää yleisesti hyväksytyinä raportointistandardeina. GRI on saanut paljon tukea niin yrityksiltä, säätiöiltä, laskentatoimen sääntelystä vastaavilta viranomaisilta (mm. AICPA) ja sijoittajaorganisaatioilta. Viitekehysten käytön yleistymisen myötä avoimuus, läpinäkyvyys ja ohjeistusta hyödyntävien yritysten välisen tiedon vertailtavuus ovat parantuneet. Vuonna 2006 julkaistiin toinen kokoelma raportointistandardeja nimeltään G3 viitekehys. (Ballou et al. 2006, 66; Brown et al. 2009, 571)

Brownin et al. (2009) mukaan GRI:n merkittävin vaikutus yritysraportointiin on ollut se, että laajemman sidosryhmänäkökulman suosio on kasvanut. Sidosryhmänäkökulman laajentumista ilmentää raportoinnin trendi, jossa yritysraportointia on laajennettu sosiaalisten vaikutusten indikaattoreilla, jolloin kohdeyleisönä eivät ole ainoastaan osakkeenomistajat ja työntekijät. GRI standardien käytön kasvun ansiosta taloudeellista raportointia on integroitu yhä enemmän ei-taloudellisen tiedon raportointiin, mikä on pienentänyt alueellisia raportointieroja ja helpottanut raporttien varmentamista. Brownin et al. (2010) tutkimus osoittaa, että GRI on tärkein työkalu yrityksen kestävä kehityksen mukaisten toimien hallinnointiin ja toisaalta väline yrityksen maineen suojaamiseen ja brändin parantamiseen. GRI:n merkittävyyttä korostaa myös se, että vuoden 2007 loppuun mennessä noin 3500 organisaatiota ja yksilöä oli osallistunut GRI:n kehittämiseen. Myös GRI-viitekehysten avulla tehtyjen raporttien määrä on kasvanut: vuonna 1999 raporteja oli kaikkiaan 10, kun taas vuonna 2008 raporttien määrä oli jo 941.

Niskalan et al. (2013) mukaan GRI-raportointi on saavuttanut melko nopeasti yleisesti hyväksytyyn raportointiviitekehyksen aseman. Raportointiviitekehyksen avulla laadituista yritysraporteista saadaan tietoa organisaatioiden toiminnan tuloksista ja yritysvastuun toteutumisesta tietyllä ajanjaksolla. Raporttien anti voidaan tiivistää kolmeen seikkaan:

1. Voidaan arvioida yrityksen yritys vastuun mukaista toimintaa (taloudellinen, sosiaalinen, ympäristöllinen) suhteessa lainsäädäntöön, normeihin, standardeihin ja vapaaehtoisuuteen. Voidaan vertailla vastuullisuuden tasoa muiden yritysten vastuullisuuteen.
2. Saadaan kuvaa siitä, miten yrityksen yritys vastuuta koskevat tavoitteet vaikuttavat sen liiketoimintaan ja millaisia vaikutuksia yrityksellä on sidosryhmiin ja yhteiskuntaan.
3. Voidaan vertailla yrityksen toimintaa ajallisesti sen aikaisempaan toimintaan tai muiden yritysten toimintaan.

Vuonna 2013 julkaistun GRI G4 -ohjeistuksen raportointiperiaatteet liittyvät raportointisisältöön ja raportoinnin laatuun. Vuonna 2016 G4 -ohjeistukseen tuli joitain pieniä muutoksia. Raportoinnin sisältöä koskevat periaatteet ovat GRI G4-ohjeiden (2016) mukaisesti:

- Sidosryhmien huomiointi: Organisaation tulee tunnistaa sidosryhmänsä ja selittää, kuinka se on vastannut niiden odotuksiin ja intresseihin.
- Kestävän kehityksen konteksti: Raportin tulee esittää organisaation suoriutuminen laajemmassa kestävässä kehityksen mukaisessa kontekstissa.
- Olennaisuus: Raportti kuvaa organisaation toiminnan merkittäviä taloudellisia, ympäristöllisiä ja sosiaalisia vaikutuksia ja asioita, jotka voivat merkittävästi vaikuttaa sidosryhmien päätöksentekoon.
- Täydellisyys: Raportin pitää kattaa aihekohtaiset ohjeistukset ja ottaa huomioon niiden rajat.

Raportointiperiaatteiden noudattaminen on edellytyksenä sille, että saavutetaan mahdollisimman korkea raportointilaatu ja että yritys voi ilmoittaa noudattaneensa GRI standardeja. Raportointiperiaatteet auttavat myös yrityksiä päättämään, mitä vaikutuksiltaan merkittäviä seikkoja tulisi sisällyttää raportointiin. Raportoinnin laatua koskevat periaatteet ovat:

- Riittävä tarkkuus yritysvastuun osa-alueiden tasojen raportoinnissa.
- Tasapaino: Sekä positiiviset että negatiiviset tekijät tulee ottaa huomioon raportoinnissa, jotta saadaan kokonaiskuva yrityksen yritysvastuun tasosta.
- Selkeys: Tiedot tulee esittää helposti ymmärrettävissä olevassa muodossa.
- Vertailtavuus: Teemat ja tiedot tulee kerätä ja raportoida johdonmukaisesti. Sidosryhmien tulee pystyä analysoimaan organisaation toimintaa tietyllä aikavälillä ja vertaamaan raportoivaa organisaatiota muihin organisaatioihin.
- Luotettavuus: Raporttiin sisällytetyt tiedot kerätä, kirjata ja julkaista tavalla, joka mahdollistaa tiedon todentamisen ja varmistaa laadun ja olennaisuuden periaatteiden toteutumisen.
- Oikea-aikaisuus: Raportit tulee laatia säännöllisen aikataulun mukaisesti ja niiden tulee olla aikataulun mukaisesti sidosryhmien käytettävissä.

GRI-ohjeistuksen mukaisesti toiminnan keskeisistä vaikutuksista tulisi raportoida avaintunnuslukujen ja lisätunnuslukujen avulla. Avaintunnusluvut ovat lähtökohtaisesti kaikille yrityksille yhteisiä tunnuslukuja, kun taas lisätunnusluvut ovat toimialakohtaisia ja niillä voidaan raportoida yrityksen toimialan erityispiirteistä. (Juutinen & Steiner 2013, 243) Taulukon 2 mukaisesti taloudelliseen vastuuseen liittyy 9 tunnuslukua, sosiaaliseen 13 tunnuslukua ja ympäristölliseen 34 tunnuslukua. Tunnuslukujen ja yleisen raportoinnin suhteen yritysten tulisi noudattaa olennaisuusarviointia, mikä pitää sisällään sen päättämisen, mitkä ovat olennaisimpia asioita ja miten tekemisen tuloksia mitataan (Kuisma 2015, 83).

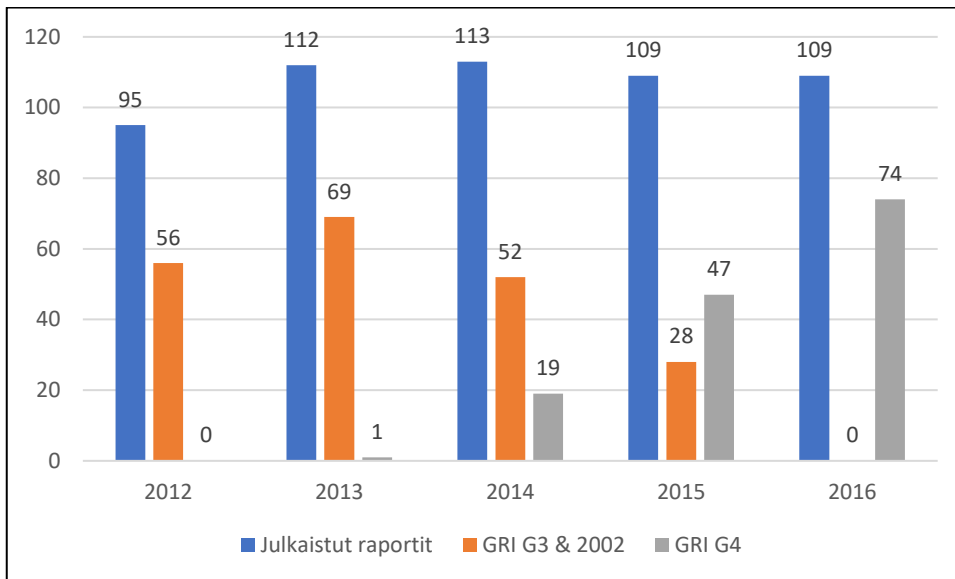
Taulukko 2. Yritysvastuun indikaattorit (GRI G4 2016, 22)

Taloudellinen		Ympäristöllinen	
EC1-EC4	Taloudellinen suorituskyky	EN1-EN2	Materiaalit
EC5-EC6	Läsnäolo markkinoilla	EN3-EN7	Energia
EC7-EC8	Epäsuorat taloudelliset vaikutukset	EN8-EN10	Vesi
EC9	Hankintakäytännöt	EN11-EN14	Biodiversiteetti
Sosiaalinen		EN15-EN21	Päästöt
LA1-LA3	Työllistämisasiat	EN22-EN26	Jätevedet ja jäte
LA4	Henkilöstön ja työnantajan väliset suhteet	EN27-EN28	Tuotteet ja palvelut
LA5-LA8	Työterveys ja -turvallisuus	EN29	Noudattaminen
LA9-LA11	Koulutusasiat	EN30	Liikenne
LA12	Moninaisuus ja tasa-arvo	EN31	Kaikki ympäristönsuojelun kulut
LA13	Tasa-arvoinen palkitseminen	EN32-EN33	Toimittajien arviointi
		EN34	Epäkohtiin puuttuminen

Jones, Comfort & Hillierin (2015) mukaan olennaisuudelle on annettu suuri merkitys tuoreimmassa GRI –viitekehyksessä. Olennaisuuden osalta organisaatioiden tulee pohtia jokaisen yritysvastuun osa-alueen osalta, onko yrityksen toiminnalla vaikutusta aihealueen suhteen ja missä ovat yrityksen vaikutuksen rajat. Tämä on merkittävin ero G4- ohjeistuksen ja sitä edeltävän G3 –ohjeistuksen välillä. G3 –ohjeistus edellytti yrityksiä raportoimaan olennaisista seikoista, jotka olivat merkittäviä ja jotka olivat yrityksen hallinnassa. Nykyinen ohjeistus edellyttää, että yritykset kiinnittävät enemmän huomiota olennaisiin seikkoihin taloudellisten, sosiaalisten ja ympäristöllisten vaikutusten osalta koko toimitusketjussaan.

Corporate Register on maailmanlaajuinen yritysvastuuraporttien verkkohakemisto. Hakemisto sisältää kymmeniä tuhansia niin vanhoja kuin nykyisiä raportteja ja sitä päivitetään jatkuvasti. Sivuston kautta niin sidosryhmät kuin yritykset voivat tutustua yritysten yritysvastuuraporttien sisältöön. Suomessa julkaistujen yritysvastuuraporttien määrä on noussut hieman viimeisen viiden vuoden aikana: vuonna 2012 yritysvastuuraporttien määrä oli 95, kun taas vuonna 2016 se oli 109 (Kuvio 3). Näistä raporteista suurin osa on ollut GRI -viitekehyksen mukaisesti laadittuja. GRI julkaisi alustavan viitekehyksen vuonna 2002 ja kyseinen viitekehys päivitettiin kehittyneempään G3- viitekehykseen vuonna 2006. Tästä syystä ne on laitettu histogrammissa samaan kategoriaan. Vuonna 2013 G4- viitekehys syrjäytti G3:n, vaikkakin

kokonaan pois käytöstä G3 on siirtynyt vasta pari vuotta G4:n julkaisun jälkeen. Viimeisin GRI-viitekehys on vuodelta 2016, jolloin julkaistiin GRI raportointistandardit (GRI Reporting Standards). Niitä on käytetty yritysraportoinnin perustana vuoden 2017 tilikaudesta lähtien. (Corporate Register 2019)

Kuvio 3. Suomessa julkaistujen yritysraporttien määrä 2012-2016 (Corporate Register 2019)

Vaikka GRI-ohjeistusta sovelletaan nykyään paljon ja maailmanlaajuisesti, se on saanut osakseen myös kritiikkiä. Esimerkiksi Monevan et al. (2006) mukaan kestävä kehityksen konsepti, jota GRI hyödyntää ohjeistuksen kehittämisessä, ei aja asiaansa halutulla tavalla. Heidän mukaansa GRI ei huomioi ja tue taloudellisen, ympäristöllisen ja sosiaalisen osa-alueen integroimista, vaan suosittelee indikaattoreita, jotka eivät ole omiaan kannustamaan liiketoiminnan kehittämistä kestävä kehityksen mukaiseksi. Heidän mukaansa yritykset haluavat näyttäytyä vastuullisina toimijoina hyödyntäessään raportointiohjeistoa, vaikka tosiasiasa liiketoiminta olisikin joiltain osin vastuutonta.

3.2 Aikaisempia tutkimuksia yritysvastuuraportoinnista

Tässä tutkimuksessa aineistona hyödynnetään aineistona kuuden Pohjoismaissa toimivan yrityksen yritysvastuuraportteja ja siksi on syytä käsitellä lyhyesti kirjallisuudessa ja tutkimuksissa esitettyjä näkökulmia ja tuloksia rakennusalan toimijoiden yritysvastuuraportoinnista. Teollisuuden toimialojen osalta tutkimuksissa on käsitelty melko paljon metsä- ja kaivosteollisuutta yritysvastuuseen liittyen (ks. esim. Toppinen & Korhonen-Kurki, 2013; Alberto, Louise & Patricia, 2014).

Yritysvastuu on ilmiönä ollut jo pitkään esillä rakennusteollisuudessa, mutta on alkanut kiinnostaa tutkijoita vasta viime vuosien aikana. Toisaalta on esitetty, että rakennusteollisuus on jäänyt hieman jälkeen yritysvastuukysymyksissä muihin toimialoihin nähden, mikä näkyy raportoinnin vähäisyytenä, yhdenmukaisuuden puuttumisena ja olennaisuuden periaatteen laiminlyömisinä. (Glass 2012, 100) Haasteena rakennusteollisuuden yritysvastuuraportoinnin tutkimisessa on se, että usein ei oteta huomioon toimialan moniulotteisuutta. Rakennusteollisuuteen liittyy moni toimintoja, joilla on joko suoraan tai välillisesti vaikutusta ympäristöön ja ekosysteemiin: materiaalien hankinta, prosessointi sekä kuljetus, suunnittelu, rakentaminen ja vanhojen rakennelmien purkaminen. Esimerkiksi näitä tekijöitä nostetaan esille yritysvastuun ympäristöllisen näkökulman osalta rakennusteollisuudessa. (Barthorpe 2010; Xia, Olanipekun, Chen, Xie & Liu 2018, 341)

Rakennusteollisuudella on useissa maissa yksi merkittävimpiä työllistäjiä ja siksi sosiaalinen vastuu usein korostuu yritysvastuun näkökulmista. Rakennusteollisuus vaatii paljon työvoimaa ja näin ollen sosiaalisen näkökulman osalta nostetaan esille usein työturvallisuus ja työolosuhteet. Työturvallisuuden osalta rakennustoiminnassa pyritään varustuksen ja käytäntöjen avulla minimoimaan tapaturmariskiä ja altistumista terveydelle haitallisille olosuhteille. Raportoinnissa saattaa korostua yöntekijöiden turvallisuuden ohella eettisistä tekijöistä yhdenvertaisuuden ja tasa-
puolisuuden periaatteet. Kansainvälisessä toimintaympäristössä sosiaalista vastuuta peräänkuulutetaan, kun on kyse lapsityövoiman käytöstä. Kaiken kaikkiaan

usein rakennustoiminnalla on positiivista vaikutusta yhteiskuntaan niin taloudellisesti, sosiaalisesta kuin kulttuurisesta näkökulmasta. (Roberts & Kimmet 2009, 472-473)

Xian et al. (2018) mukaan 13 vuoden periodilla (2005-2017) rakennusteollisuuden yritys vastuusta julkaistujen tieteellisten artikkeleiden määrä on ollut kasvamaan päin: ensimmäisellä puoliskolla (2005-2011) julkaisuja on keskimäärin 2.5 artikkelia vuotta kohden, kun taas jälkimmäisellä puoliskolla vastaava keskiarvo on 7.6. Xian et al. tutkimuksen tarkoituksena oli määrittää kokonaisvaltaisesti yritys vastuun tilaa rakennusteollisuudessa: mitä yritys vastuu merkitsee ja kuinka yritys vastuu ja kestävä kehitys ovat yhteydessä toisiinsa. Tutkimuksessaan Xia et al. tunnistavat 68 tieteellisen artikkelin pohjalta neljä erilaista tutkimusteemaa: käsitys yritys vastuusta, yritys vastuun osa-alueet, yritys vastuun implementointi ja yritys vastuuta koskeva suoritustaso.

Yritys vastuun sosiaalinen ulottuvuus huomioi ne valinnat ja toimet, jotka vaikuttavat yhteiskunnan hyvinvointiin ja intresseihin sekä organisaation sisäiseen hyvinvointiin. Sosiaalinen vastuu rakennusteollisuudessa kattaa mm. seuraavat seikat: taidot ja koulutus, oikeudenmukaisuus, työturvallisuus, työolosuhteet, työntekijöiden oikeudet, tasa-arvo ja työterveys. (Uddin et al. 2008) Xian et al. (2018) mukaan sosiaalinen vastuu on yritys vastuun ulottuvuuksista dominoivin, sillä se esiintyy valtaosassa heidän tutkimuksensa aineistoon valituissa tutkimusartikkeleissa.

Rakennusteollisuudessa korostetaan usein työntekijöiden turvallisuuteen ja terveyteen liittyviä kysymyksiä. Vaikka tilastot vaihtelevat vuosi vuodelta, rakennusteollisuudessa sattuu maailman mittakaavassa enemmän kuolemaan johtavia tapaturmia kuin muilla teollisuuden toimialoilla. Myös materiaalin ja laitteiden manuaalinen käsittely aiheuttavat usein työtapaturmia. Rakennusprojektien osalta puolestaan saatetaan kiinnittää huomiota niiden vaikutuksista paikalliseen yhteisöön: miten huomioidaan liikenteen sujuminen, meluhaitat ja toiminnasta aiheutuvan rakennusjätteen käsittely. (Jones, Comfort & Hillier 2006, 138)

Rakennusteollisuuden uusimpia käytäntöjä sosiaalisen ulottuvuuden osalta ovat sosiaalinen hankinta, yhteisökonsultointi ja vapaaehtoistoiminta. Sosiaalisella hankinnalla viitataan rakennusprojekteihin, jotka hyödyttävät paikallista yhteisöä. Yhteisökonsultoinnilla viitataan siihen, että rakennusalan ammattilaiset pyrkivät kuulemaan paikallisyhteisön jäsenien näkemyksiä ja huolia. Samalla paikallisyhteisölle pyritään välittämään tietoa rakennusprojektiin liittyvistä päätöksistä. (Close & Loosmore 2014; Loosemore, 2016)

Yleisesti voidaan todeta, että rakennusteollisuuden yritykset ovat perinteisesti korostaneet sosiaalista ulottuvuutta koskevassa viestinnässään erityisesti työturvallisuutta, työolosuhteita ja yhdenvertaisuutta. Sosiaalisen ulottuvuuden uudet näkökohdat ottavat myös huomioon paikallisyhteisön hyödyn ja näkemykset. Käytännössä esimerkiksi paikallisyhteisön osallistaminen rakennusprojektin suunnitteluun ei kuitenkaan ole niin yksioikoista, sillä rajoitteena ovat usein niin kustannus- kuin aikataulutekijät (Loosemore & Bridgeman 2017).

Xian et al. (2018) tutkimuksen mukaan ympäristöllinen vastuu on toiseksi dominoivin ulottuvuus rakennusteollisuudessa, mikäli tarkastellaan aiheeseen liittyvien tieteellisten julkaisujen määrää. Saman tutkimuksen mukaan ympäristöllisen vastuun ja sosiaalisen vastuun raportointia vertailtaessa sosiaalinen vastuu on usein dominoivampi. Yleisellä tasolla ympäristöllisessä vastuuraportoinnissa on alettu korostummin tuomaan esille ilmastonmuutoksen hillintään pyrkivää toimintaa, josta hyvänä esimerkkinä toimii kasvihuonekaasujen määrästä ja sen vähentämistä koskeva raportointi (Kolk, Levy & Pinkse 2008, 719).

Jonesin et al. (2006) mukaan rakennusteollisuudella on merkittävä vaikutus ympäristöön energiankulutuksen ja materiaalin käytön, rakennusjätteiden aiheuttamisen, kasvihuonepäästöjen aiheuttamisen, rakennusmateriaalien erottamisen ja uusien rakennusten ja teiden luomisen kautta. Ympäristöllisten vastuun korostuminen ei ole mikään uusi ilmiö, vaan siitä alettiin käydä rakennusteollisuuden ja puuta hyödyntävien teollisuudenalojen toimijoiden piirissä keskustelua jo 1970-luvulla. Sidosryhmien ympäristöä koskeviin huoliin on pyritty vastaamaan eritoten 2000-luvun alusta lähtien esimerkiksi siten, että keskitytään kestävään luonnonmateriaalien käyttöön,

pyritään parantamaan energiatehokkuutta ja vähentämään ympäristölle haitallisten saasteiden aiheuttamista. Näiden seikkojen toteutumista on pyritty vahvistamaan ISO 14001 ympäristöjärjestelmiä koskevien standardien avulla. (Panwar, Rinne, Hansen & Juslin 2006, 9)

Taloudellisella vastuulla viitataan yleisesti odotuksiin, jotka koskevat yrityksen suoraa ja epäsuoraa vaikutuksia yhteisöön ja sidosryhmiin (Uddin et al. 2008). Määritelmän mukaisesti on esimerkiksi vastuullista, että yritys tuottaa hyödykeitä tai palveluita yhteisölle järkevään hintaan ja samanaikaisesti tuottaa voittoa. Xian et al. (2018) mukaan taloudellinen vastuu on vähiten dominoivin yritys vastuun osa-alueista rakennusteollisuudessa. Toisaalta voidaan ajatella, että taloudellinen vastuu toteutuu osittain välillisesti muiden vastuuosaleiden kautta: henkilöstön koulutus ja kehittäminen lukeutuvat sosiaaliseen vastuuseen, mutta usein koulutus ja kehittäminen voivat nostaa välillisesti myös yrityksen tuottoa sitä kautta, että henkilöstön osaaminen kasvaa (Arruda et al. 2013).

Monet rakennusteollisuuden toimijat ovat pitkään pyrkineet taloudelliset ja liiketoiminnalliset seikat keskiössä niin organisaation ydintoiminnan kuin toimitusketjun osalta, mutta sidosryhmien aikaansaama paine on pakottanut monet yritykset huomioimaan myös sosiaaliseen ja ympäristölliseen vastuuseen liittyviä seikkoja. Maailman laajimman rakennusteollisuuden asioita ajavan The Chartered Institute of Building –organisaation mukaan rakennusteollisuudessa liiketoiminnan maine ja työn laatu korostuvat ehkä enemmän kuin missään muulla toimialalla, minkä vuoksi alan toimijoiden tulisi ottaa vakavasti ne odotukset, jotka tulevat ympäristöryhmittymiltä, medialta, asiakkailta ja sijoittajilta. (Jones et al. 2006,138).

Yleisellä tasolla yritysraportointia on tutkittu muun muassa teemojen ja retoriikan kautta. Laine (2010) on tutkinut kolmen merkittävän suomalaisen yrityksen (Kesko, Neste Oil, Stora Enso) kestävän kehityksen mukaista raportointia välillä 1987-2005. Tulosten valossa tarkasteluvälin alkupuolella yritykset ovat raportoineet kestävän kehitykseen liittyvistä seikoista moniäänisesti, kun taas loppupuolta kohden retoriikka on muuttunut yhdenmukaisempaan suuntaan. Laineen mukaan tutki-

muksella voidaan laajentaa käsitystä siitä, kuinka yritykset viestivät kestävästä kehityksestä osana raportointiaan, vaikka tuloksien yleistämiseen tulee suhtautua varauksella. Cho (2009) puolestaan on tutkinut ympäristöllisen vastuun raportoinnin korotusta ja hänen mukaansa tarvitaan ymmärrystä ensinnäkin yritysten motiiveista tietynlaiseen raportointiin ja toisekseen retoriikasta, jota yritykset käyttävät raportoinnissaan. Breithbarthin et al. (2010) mukaan yritysvastuuraportoinnin sisältöä tutkimalla voidaan saada käsitystä siitä, miten yritysvastuuta ja kestävästä kehitystä koskevia kysymyksiä lähestytään ja miten keskeisistä asioista viestitään.

4. TUTKIMUSMENETELMÄ JA TULOKSET

Tässä luvussa esitellään tutkimuksessa hyödynnetty menetelmä ja perustellaan sen käyttö. Menetelmän esittelyn ja perustelun jälkeen esitetään käytetty aineisto. Tämän jälkeen esitetään sisällönanalyysin pohjalta saadut tulokset. Luvun tarkoituksena on tuoda esille keskeisiä yritys vastuun osa-alueisiin liittyviä teemoja ja painoituksia valittujen yritysten vuosikertomusten ja vastuuraporttien pohjalta välillä 2010-2017.

Kuten todettua analyysin kohteena on valittujen yritysten raportointi yritys vastuuseen liittyvistä seikoista. Tarkastelun kohteena on se, että mitä seikkoja yritys vastuun ulottuvuuksien osalta painotetaan raportoinnissa. Ensin esitetään tuloksia siitä, missä suhteessa vastuuosa-alueet painottuvat suhteessa toisiinsa koko aineiston osalta ja vuositasolla. Tämän jälkeen jokaisesta vastuuosa-alueesta esitetään tuloksia eri aihealueista. Aihealueiden määräytyminen pohjautuu yritys vastuuta ja yritys vastuuraportointia koskevaan teoriaan, GRI G4 -viitekehukseen sekä yritys vastuuraporttien sisältöön. Aineiston pohjalta on kerätty keskeisiä teemoja yritys kohtaisesti jokaiselta vuodelta. Lopuksi on tarkasteltu olennaisuuden periaatteen mukaista painotusta vuoden 2017 raporteissa GRI G4 -viitekehystä hyödyntäneiden yritysten (NCC, Peab, YIT) osalta. Tarkasteluun on näiden kolmen yrityksen lisäksi otettu kahdeksan muuta rakennusteollisuuden yritystä, jotta indikaattorien käytöstä saataisiin kattavampaa kuvaa. Lista tarkasteluun otetuista yrityksistä löytyy työn lopusta.

4.1 Tutkimusmenetelmä

Tässä tutkimuksessa hyödynnetään laadullisen tutkimuksen menetelmistä sisällönanalyysiä. Sisällönanalyysi mahdollistaa sen, että voidaan tutkia dokumentteja systemaattisesti ja objektiivisesti. Dokumenteiksi voidaan laskea miltei mikä tahansa kirjalliseen muotoon saatettu materiaali. Tässä tutkimuksessa dokumentteina toimivat yritysten julkaisemat yritys vastuuraportit.

Sisällönanalyysi sopii käytettäväksi silloin, kun pyritään luomaan tutkittavasta ilmiöstä kokonaiskuvaa tiiviissä ja yleisessä muodossa. Sisällönanalyysin avulla voidaan muodostaa kuvaa siitä, mitä seikkoja rakennusteollisuuden yritykset korostavat raportoinnissaan ja mitä erityistä toimialan raportointiin liittyy. Sisällönanalyysin avulla saadaan myös järjestettyä aineisto johtopäätösten tekoa varten. Sisällönanalyysi on saanut osakseen kritiikkiä siihen liittyen, että tutkimus jää aineiston esittämisen tasolla, eikä järkeviä johtopäätöksiä kyetä esittämään. Toisaalta parhaimmillaan sisällönanalyysillä saadaan kuvattua dokumenttien sisältöä sanallisesti ja samalla mahdollisesti löydettyä uusia näkökohtia tutkittavaan aiheeseen. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 117; 119)

4.2 Sisällönanalyysin toteuttaminen

Tutkimuksen empiirisen osion eri vaiheissa on hyödynnetty NVivo 12- ohjelmaa, joka soveltuu laadullisen tutkimuksen aineiston käsittelyyn ja tiedon analysointiin. Ohjelman avulla tutkittiin yritysvastuun osa-alueiden painottumista, olennaisuusnäkökulmaa ja kestävän kehityksen periaatteiden esiintymistä rakennusteollisuuden yritysten julkisesti saatavilla olevissa vuosikertomuksissa ja erillisraporteissa.

Aineiston käsittely alkoi sillä, että vuosikertomuksista eroteltiin yritysvastuun ulottuvuuksien kannalta olennainen sisältö. Osassa vuosikertomuksissa taloudellisella, sosiaalisella ja ympäristöllisellä vastuulla on oma lukunsa, kun taas joissain vuosikertomuksissa yritysvastuusta on kirjoitettu yleisellä tasolla omassa luvussaan. Tarkempaa analyysiä varten vuosikertomuksista eroteltiin yritysvastuun ulottuvuuksia sekä muut yritysvastuuta koskevat osiot. Vastuuosioiden lisäksi vuosikertomuksista eroteltiin sellaisia osioita, joista saattaisi olla hyötyä analyysissä. Esimerkiksi toimitusjohtajan katsauksessa tai liiketoimintaan ja strategiaan liittyvissä osioissa on usein yritysvastuuseen liittyvää sisältöä.

Sisällönanalyysin valmistelu alkoi niin, että yritysvastuun kannalta olennainen sisältö jaoteltiin joko taloudellisen, sosiaalisen tai ympäristövastuulliseen vastuuseen kuuluvaksi. Jokaiselle osa-alueelle muodostettiin myös alaluokkia vuosikertomuksissa painottuneiden teemojen pohjalta: esimerkiksi sosiaalisen vastuun osalta yksi

keskeinen alaluokka on työturvallisuus. Jokaisen yritysvastuuta tai kestävän kehityksen mukaista toimintaa koskeva ilmaisu luokiteltiin ainakin yhteen kolmesta pääluokasta. Mikäli tekstikokonaisuudessa esiintyy piirteitä useammasta pääluokasta, tekstikokonaisuus on jaoteltu kuuluvaksi useampaan eri luokkaan. Esimerkiksi arvonnominen yhteisölle tai sidosryhmille on voitu kontekstista riippuen jaotella sekä taloudelliseen että sosiaaliseen vastuuseen. Tekstin luokittelu mahdollistaa sen, että alustavan jaottelun pohjalta voidaan myöhemmässä vaiheessa löytää keskeisiä aiheita, jotka liittyvät kolmeen pääosa-alueeseen. Analyysin valmistelemaan vaiheeseen liittyvä sisällön jaottelu on tehty jokaisen vuosikertomuksen osalta erikseen välillä 2010-2017.

Yritysvastuun osa-alueita tarkastellaan aluksi yleisemmällä tasolla keskeisten aiheiden ja tunnuslukujen kautta ja lopuksi tarkastellaan keskeisiä teemoja koko ajanjaksolta. Tavoitteena on selvittää, mitä teemoja painotetaan rakennusteollisuuden yritysvastuuraportoinnissa. Lisäksi huomiota kiinnitetään keskeisistä indikaattoreista raportointiin.

4.3 Kohdeyritysten valinta

Tutkimuksen kohdeyrityksiksi valikoitui kuusi Pohjoismaissa toimivaa rakennusteollisuuden yritystä: Skanska AB, NCC AB, Peab AB, YIT Oyj, Lemminkäinen Oyj ja SRV Yhtiöt Oyj. Kohdeyrityksien valinnassa oli keskeistä se, että yritykset toimivat Taulukko 3. Empiirisen osion yritykset

rakentamisen aloista talonrakentamisen toimialalla. Tilastokeskuksen (2019) toimialalukituksen mukaan talonrakentaminen on yksi rakentamisen toimialoista ja siihen kuuluu kaikenlaisien rakennusten rakentaminen ja rakennuttaminen. Keskeistä oli myös se, että kohdeyritykset ovat merkittäviä toimijoita Pohjoismaissa. Kohdeyritysten valinnassa hyödynnettiin Nordic Market Data AB:n (2017) listausta suurimmista talonrakentamisen yrityksistä Pohjoismaissa. Kyseisen listauksen mukaan YIT Oyj, Lemminkäinen Oyj ja SRV Yhtiöt Oyj ovat kolme suurinta suomalaista talonrakentamisen yritystä. Vastaavasti Skanska AB, NCC AB ja Peab AB ovat kolme suurinta ruotsalaislähtöistä talonrakentamisen yritystä. Lemminkäisen osalta mainittakoon, että yritys sulautui vuoden 2018 alussa YIT:hen

Taulukko 3. Empiirisen osion yritykset

	Liikevaihto x1000 EUR (2017)	G3	G4	Erillisraportti	Vuosikertomus
Skanska AB	16 028 610			2014, 2016	2010-2013, 2015, 2017
NCC AB	5 544 128	2011-2014	2015-2017		x
Peab AB	5 085 434	2012-2013	2014-2017	2011-2015	2010, 2016-2017
YIT Oyj	1 993 800	2012-2013	2014-2017		x
Lemminkäinen Oyj	1 682 700	2010-2014		2016	2010-2015, 2017
SRV Yhtiöt Oyj	1 116 129				x

Taulukon 3 mukaisesti yritykset poikkeavat jonkin verran kokoluokkansa mukaan ja eritoten Skanska erottautuu muista, kun kokoluokan mittarina on liikevaihto. Olenaisista on kuitenkin se, että kaikki kohdeyritykset ovat merkittäviä toimijoita talonrakentamisessa ja raportoivat yritys vastuusta joko vuosikertomuksissaan tai erillisraporteissaan. NCC, YIT ja SRV raportoivat systemaattisesti yritys vastuusta vuosikertomuksiensa yhteydessä, kun taas muut yritykset ovat tuottaneet joinain vuosina erillisraportteja. GRI G4 -viitekehystä ovat hyödyntäneet raportoinnissaan NCC, Peab ja YIT. Yritysvastuun ulottuvuuksien painotusten ohella tässä tutkimuksessa tarkastellaan sitä, kuinka olennaisuuden periaate näkyy rakennusteollisuuden yritysten yritys vastuuraportoinnissa. Tätä varten on hyödynnetty NCC:n, Peabin ja YIT:n vuoden 2017 vuosikertomuksia.

4.4 Vastuuosa-alueet yleisesti

Vuosikertomuksien sisältö jaoteltiin aluksi yleisellä tasolla taloudelliseen, sosiaaliseen ja ympäristölliseen vastuuseen. Alustavan jaottelun pohjalta sisältö jaettiin myöhemmässä vaiheessa teemoittain. Taulukon 4 mukaisesti sisällön jaottelu vastuosa-alueisiin osoittaa, että kun otetaan huomioon kaikkien vuosikertomusten yritys vastuusisältö, sosiaalisesta vastuusta on eniten merkintöjä, taloudellinen vastuu on toisena ja ympäristöllinen vastuu kolmantena. Osuudet on laskettu suhteessa koko yritys vastuusisältöön. Sosiaalinen vastuun osa-alue erottautuu muista yritys vastuun osa-alueista varsin selkeästi. Ympäristöllistä vastuuta koskevan sisällön määrä on hieman yllättäen merkittävästi pienempi muihin nähden.

Taulukko 4. Vastuuosa-alueiden osuudet

	Merkinnät	Osuus
Taloudellinen vastuu	62526	31,10 %
Sosiaalinen vastuu	90651	45,09 %
Ympäristöllinen vastuu	47872	23,81 %

Taulukko 5 puolestaan osoittaa, kuinka vastuuosa-alueiden painottuminen kehittyi yritys- ja vuositasolla. Kunkin vuoden osalta vastuuosa-alueiden osuudet on eritelty seuraavasti: ensimmäisessä sarakkeessa on taloudellisen vastuun osuus, toisessa sosiaalisen ja kolmannessa ympäristöllisen.

Taulukko 5. Vastuuosa-alueiden osuudet yrityksittäin

	2010			2011			2012			2013			2014			2015			2016			2017		
Lemminkäinen	32	48	20	27	46	27	15	67	18	31	49	20	33	42	25	41	34	25	28	45	27		62	38
NCC	41	25	34	35	35	30	33	32	35	41	26	33	35	38	27	37	38	25	25	42	33	19	70	11
Peab	43	43	14	23	47	30	39	36	25	20	51	29	28	47	25	20	52	28	26	56	18	29	42	29
Skanska	35	35	30	39	27	34	31	26	43	24	55	21	19	49	32	38	57	5	37	55	8	100		
SRV	36	43	21	40	47	13	100			52	30	18	40	35	25	50	39	11	33	47	20	34	46	20
YIT	28	34	38	37	29	34	19	44	37	56	37	7	18	73	9	28	64	8	30	63	7	37	51	12

Taloudellisen vastuun osuuksissa on melko paljon vaihtelua. Yleinen trendi näyttää taloudellisen vastuun osalta olevan, että osuudet pienenevät hieman tarkasteluvälin loppua kohden. Huomionarvoista on myös se, että SRV:n vuoden 2012 sekä Skanskan vuoden 2017 vuosikertomuksissa ei poikkeuksellisesti raportoida sosiaalisesta ja ympäristöllisestä vastuusta. Kaiken kaikkiaan sosiaalisen vastuun osuudet ovat järjestään suurimpia joitain poikkeuksia lukuun ottamatta. Erityisesti YIT:n ja NCC:n sosiaalisen vastuun osuudet kasvavat selkeästi. Ympäristöllisen vastuun osuus on suurin vain kolmessa raportissa (NCC 2012, Skanska 2012 ja YIT 2010). Ympäristöllisen vastuun osuuksissa ei ole nähtävissä juurikaan kasvua.

4.5 Taloudellinen vastuu

Taloudellisen vastuun osalta voidaan erotella karkeasti kolme eri näkökulmaa: sidosryhmänäkökulma, kestävän kehityksen näkökulma ja omistaja-arvon näkökulma. Kyseessä on karkean tason jako, jonka perustana on yritys vastuuta koskeva teoria ja ennen kaikkea vuosikertomusten ja erillisraporttien sisältö. Sidosryhmänäkökulmaan edustaa laajaa näkökantaa, jonka mukaan taloudellinen vastuu pitää sisällään myös taloudellisen hyödyn tuottamisen sen sidosryhmille ja ympäröivälle yhteiskunnalle (Werther & Chandler 2011, 7).

Taulukko 6. Taloudellisen vastuun aiheet

	Merkinnät	Osuus
Omistaja-arvo	26056	41,6 %
Sidosryhmänäkökulma	22254	35,6 %
Kestävä kehitys	14253	22,8 %

Taulukon 6 mukaisesti omistaja-arvon näkökulma on vallitsevin näkökulma taloudelliseen vastuuseen liittyen. Kyseiseen näkökulmaan on luokiteltu sisältö, jonka pohjimmaisena tarkoituksena on korostaa omistaja-arvon lisäämistä. Sidosryhmänäkökulma on näistä kolmesta näkökulmasta selkeimmin eroteltu vuosikertomuksissa omana osa-alueenaan. Näkökulman ideana on raportoida toiminnan taloudellisista vaikutuksista eri sidosryhmiin ja ylipäätään sidosryhmävuorovaikutuksesta. Esimerkiksi voidaan raportoida siitä, kuinka taloudellinen lisäarvoa jakautuu sidosryhmille. Toisekseen voidaan korostaa sidosryhmien odotusten vaikutusta toimintaan ja sen suunnitteluun. Sidosryhmänäkökulma on omistaja-arvon näkökulman ohella varsin yleinen taloudellista vastuuta koskevassa raportoinnissa. Kestävän kehityksen näkökulma ei ole niin yleinen kuin kaksi muuta näkökulmaa, mutta kuitenkin näkökulmaa esiintyy rakennusteollisuuden yritysraportoinnissa. Kestävän kehityksen mukainen näkökulma korostaa sitä, kuinka yritys vastuuta ja kestävän kehityksen periaatteita edistämällä voidaan parantaa yrityksen toiminnan taloudellisia edellytyksiä.

4.5.1 Kestävän kehityksen näkökulma

Kestävän kehityksen näkökulma tulee esille kaikkien yritysten taloudellista vastuuta ja yritys vastuuta koskevassa raportoinnissa. Kestävän kehityksen näkökulmalla ja taloudellisella vastuulla voidaan katsoa olevan yhteyttä, mikäli yritys Yrityksistä NCC, Peab ja Skanska korostavat eniten kestävän kehityksen näkökulmaa taloudellisen vastuun yhteydessä, mikäli vertaillaan vuosikertomusten merkintämääriä (Taulukko 7). Näiden yritysten merkintämäärät kattavat yli puolet kaikista kestävän kehityksen merkinnöistä. Lemminkäisen, SRV:n ja YIT:n vuosikertomuksissa kestävän kehityksen näkökulma ei esiinny samassa laajuudessa kuin edellä mainittujen yritysten vuosikertomuksissa.

Taulukko 7. Kestävän kehityksen näkökulma

	Merkinnät	Osuus
Lemminkäinen	890	6 %
NCC	3831	27 %
Peab	3643	26 %
Skanska	3110	22 %
SRV	1631	11 %
YIT	1148	8 %

Lemminkäisen raportoinnissa kestävän kehityksen mukaisen toiminnan tärkeyttä korostetaan ennen kaikkea pitkän aikavälin toiminnan ja strategian kannalta. Tarkasteluvälillä 2010-2013 vuosikertomuksista käy ilmi, että yritys korostaa kestävän kehityksen näkökulmaa eritoten strategisesta näkökulmasta: vastuullisuuskysymysten tulee olla osa niin liikkeenjohdon kuin operatiivisen toiminnan kehittymistä. Kestävään kehitykseen liittyvistä seikoista nostetaan esille esimerkiksi ekotehokkuus ja ylipäätään ympäristöllistä näkökulmaa. Ympäristöllisillä ratkaisuilla voidaan vaikuttaa taloudelliseen tulokseen kustannussäästöjen myötä. Muita korostuvia seikkoja ovat vastuullisuus pitkän aikavälin toiminnassa ja proaktiivinen toiminta. Tarkasteluvälillä 2014-2017 Lemminkäisen kestävän kehityksen näkökulmaa tuodaan esille osana pitkän aikavälin kehittymisen tavoitteita ja rakentamistoiminnassa, jonka yhteydessä korostetaan niin toiminnan suorina kuin epäsuorina vaikutuksia yhteisöön.

NCC:n raportoinnissa tuodaan tarkasteluvälillä 2010-2013 selkeästi esille se, että kestävä kehitys on mukainen toiminnalla on vaikutuksensa kannattavuuteen ja vastuullisuus on osa yrityksen ydinarvoja. Lemminkäisen tavoin NCC korostaa vastuullista rakentamista, jolla vuosikertomuksissa viitataan ekologiset ja sosiaaliset näkökohdat huomioivaan kaupunkiympäristöjen suunnitteluun ja luomiseen. Vuoden 2012 vuosikertomuksessa painoarvoa annetaan sille, että tuotteiden vaikutukset ympäristöön ja yhteisöön otetaan huomioon tuotteiden koko elinkaareltä. Vuoden 2013 vuosikertomuksessa NCC ilmoittaa kehittäneensä kestävä kehityksen näkökulman toimiaan, mikä käytännössä pitää sisällään eritoten sosiaalista vastuuta koskevien ratkaisujen painottamista. Tarkasteluvälillä 2014-2017 NCC korostaa raportoinnissaan muun muassa rakentamiseen ja energiatehokkuuteen liittyviä ratkaisuja, joiden avulla voidaan kasvattaa markkinaosuutta. Raportoinnissa korostetaan sitä, kuinka toiminnalla on vaikutusta kestävä yhteiskunnan kehittämiseen. Vuosien 2016 ja 2017 vuosikertomuksissa tuodaan esille kaupungistumiseen yhteisöjen kehittämiseen liittyviä näkökohtia, joihin vastaamalla voidaan edistää toiminnan kasvua.

Peabin raportoinnissa tarkasteluvälillä 2010-2013 tuodaan esille ennen kaikkea yrityksen rooli yhteiskunnan kehittäjänä ja rakentajana. Kestävä kehitys osalta korostetaan muun muassa elinkaarijatteluun soveltamista, ympäristöllisiin seikkoihin ja ilmastonmuutokseen liittyviä ratkaisuja, joiden avulla voidaan tuottaa lisäarvoa niin osakkeenomistajille, asiakkaille kuin yhteiskunnalle. Peabin vuoden 2013 vuosikertomuksessa todetaan, että kestävä kehitys mukaisella toiminnalla on suora yhteys yrityksen liiketoimintaan ja kannattavuuteen. Tarkasteluvälillä 2014-2017 tuodaan esille muun muassa kestävä kehitys mukaisten periaatteiden integroimisen osaksi kaikkia toimintoja. Kestävä kehitys kannalta erityisesti paikallisten vaikutusten huomioiminen, sosiaaliset näkökohdat sekä laajemmat yhteiskunnalliset ilmiöt nostetaan esille. Vuoden 2015 vuosikertomuksen mukaan kestävä kehitys mukaisella toiminnalla pyritään ennen kaikkea vastaamaan ulkoisiin odotuksiin ja toisaalta löytämään uusia liiketoimintamahdollisuuksia. Tarkasteluvälillä 2014-2017 painotetaan myös kestävä kehitys periaatteiden integrointia osaksi kaikkia toimintoja.

Skanskan raportoinnissa tarkasteluvälillä 2010-2013 korostetaan infrastruktuurin rakentamisen vaikutuksia: kuinka voidaan edesauttaa kestävämmän yhteiskunnan muodostumista. Myös ns. ”vihreä” rakentaminen ja projektit otetaan esille. Erityisesti ympäristölliset asiat, kaupungistuminen ja demografiset muutokset ovat kestävän kehityksen näkökulmasta keskeisiä seikkoja. Skanskan vuoden 2013 vuosikertomuksessa korostetaan, että kannattavuus yksistään ei riitä, vaan tarvitaan asiakkaiden, alihankkijoiden ja työntekijöiden odotuksia vastaavaa vastuullisuutta. Tarkasteluvälillä 2014-2017 korostetaan entistä enemmän globaalien trendien (kaupungistuminen, demografiset muutokset) huomioimisen merkitystä. Yhteiskunnallisten seikkojen ohella korostetaan ”vihreää rakentamista”. Skanskan vuoden 2015 vuosikertomuksessa yhteiskunnallisia asioita koskevan vastuun osalta korostetaan tarkoituksenmukaisuutta omistaja-arvon lisäämisen ohella (Profit with Purpose). Muita seikkoja kestäväan kehitykseen liittyen kyseisellä tarkasteluvälillä ovat esimerkiksi yhteisöjen kehittäminen kaupunkisuunnittelun ja työllistämisen kautta, monimuotoisuuden edistäminen sekä turvallisuuteen ja ympäristöön liittyvät seikat.

SRV:n raportoinnissa korostuu tarkasteluvälillä 2010-2013 ennen kaikkea kestävien ratkaisujen tarjoaminen rakentamisessa. Vastuuperiaatteiden noudattamisen seuranta ulottuu niin yrityksen omaan toimintaan kuin rakennusprojekteihin osallistuviin muihin toimijoihin. SRV:n vuoden 2011 vuosikertomuksen mukaan rakennustoiminnalla on laaja vaikutuksensa niin ympäristöön kuin yhteisöön, joten projekteja vietään eteenpäin kestäväan kehityksen periaatteita noudattaen. Tarkasteluvälillä 2014-2017 korostetaan edelleen rakentamisen vaikutuksia yhteisöihin ja ympäristöön. Vuoden 2015 vuosikertomuksen mukaan kestävä kehitys nähdään ennen kaikkea mahdollisuutena kehittää pitkän aikavälin toimintaa. Vuosien 2016 ja 2017 raportoinnissa tuodaan esille se, kuinka kestäväan kehityksen periaatteita on pyritty tuomaan osaksi yrityksen toimintoja ja entistä isommaksi osaksi strategiaa.

YIT:n raportoinnissa painotetaan tarkasteluvälillä 2010-2013 muun muassa kestävien elinympäristöjen ylläpitämistä. Vuoden 2012 vuosikertomuksen mukaan pitkän aikavälin menestys edellyttää niin yhteiskunnan kuin ympäristön ottamista huomioon. Tarkasteluvälillä 2014-2017 kestäväan kehityksen osalta nostetaan esille esimerkiksi paikallisyhteisöjen ympäristön toimivuus ja turvallisuus, kaupungistumisen

ilmiö ja kaupunkisuunnittelu. YIT:n vuoden 2016 vuosikertomuksen mukaan urbaani kehitys toimii kasvun lähteenä.

4.5.2 Sidosryhmänäkökulma

Kestävän kehityksen ohella sidosryhmien merkitystä korostetaan tarkasteltavien yritysten yritysraportoinnissa. Taulukon 8 mukaisesti sidosryhmänäkökulmaa korostetaan eniten Lemminkäisen, NCC:n ja Peabin raportoinnissa. Osuudet on laskettu niin, että kunkin yrityksen sidosryhmänäkökulmaa koskevien merkintöjen määrä on suhteutettu kaikkiin sidosryhmänäkökulman merkintöihin. Sidosryhmänäkökulman korostumista voi ainakin osittain selittää se, että G3- ja G4 -viitekehäyksiin kuuluu yhtenä taloudellisen vastuun indikaattorina taloudellisen lisäarvon luonti sidosryhmille. Yritysvastuun indikaattoreita käsitellään omissa alaluvuissaan.

Taulukko 8. Sidosryhmänäkökulma

	Merkinnät	Osuus
Lemminkäinen	4605	21 %
NCC	4810	22 %
Peab	5937	27 %
Skanska	1567	7 %
SRV	2200	10 %
YIT	3135	14 %

Yleisellä tasolla aineisto osoittaa, että sidosryhmistä raportoidaan laajan määritelmän mukaisesti eli omistajien ohella sidosryhmiksi lasketaan esimerkiksi asiakkaat, työntekijät, rahoittajat ja media. Sidosryhmistä erityisesti asiakkaiden ja asiakastytyväisyyden merkitystä korostetaan. Kaikki yritykset korostavat raportoinnissaan asiakastytyväisyyden tärkeyttä. Joka neljännessä vuosikertomuksessa on raportoitu säännöllisestä asiakastytyväisyyskyselyjen tekemisestä, minkä pohjalta toimintaa voidaan kehittää entistä enemmän asiakkaiden odotuksia vastaavaksi. Esimerkiksi NCC (2014) raportoi suorittavansa vuosittain asiakastytyväisyyttä koskevia kyselyjä kartoittaakseen tilannettaan. Lemminkäisen vuoden 2010 vuosikertomuksen mukaan asiakastytyväisyys on perusta kasvulle ja henkilöstön ammatillisen osaamisen kehittämiseksi.

Yritysvastuun taloudellisessa raportoinnissa korostetaan luonnollisesti myös omistaja-arvon luonnin tärkeyttä. Omistajille kohdennetussa raportoinnissa korostetaan eritoten yrityksen taloudellista tilaa: kannattavuutta, kasvua, tehokkuutta sekä kilpailukykyä. Raportoinnissa painotetaan myös sitä, että taloudellisen tuloksen ja omistaja-arvon kasvattaminen ovat edellytyksenä toiminnan jatkuvuudelle ja siksi ne lukeutuvat yritysten ensisijaisiin tavoitteisiin. Omistaja-arvon kannalta keskeisiä seikkoja ovat esimerkiksi tuottoisat projektit, pitkän aikavälin kasvu, kustannustehokkuus ja stabiilitteetti. Taloudelliseen vastuuseen liittyviä teemoja on listattu tarkemmin luvun lopussa. Taloudellisen vastuun ja omistaja-arvon kannalta merkityksellisten tunnuslukujen osalta on tässä tutkimuksessa keskitytty käsittelemään vain GRI-viitekehyksien mukaisia tunnuslukuja.

Vastuullisuuden ja liiketoiminnan kannalta keskeistä on myös huomioida sidosryhmien odotuksia. Asiakkaiden odotuksista raportoidaan varsin yleisellä tasolla ja odotuksista puhuttaessa viitataan usein juuri esimerkiksi asiakastytyväisyyskyselyihin. 15 vuosikertomuksessa on käsitelty odotuksia keskeisten sidosryhmien osalta. Näiden vuosikertomusten pohjalta asiakkaiden odotukset pitävät sisällään esimerkiksi seuraavia asioita: hyvä asiakaspalvelu, hyvä hinta-laatu-suhde, kehittyneet ratkaisut, luotettavuus ja vastuullisuus, tuoteturvallisuus, ympäristölliset näkökulmat, ennustettavuus, toiminta paikallisyhteisöissä, nuorten työllistäminen, hyvä projektinhallinta ja toiminnan läpinäkyvyys.

Pääsääntöisesti yritysten raportoinnissa korostetaan, että asiakkaiden ja muiden sidosryhmien odotuksista hankitaan selvyyttä sidosryhmädialogin avulla. Suurimassa osassa (32/48) vuosikertomuksista otetaan sidosryhmädialogi tavalla tai toisella esille. Esimerkiksi Lemminkäinen ottaa sidosryhmädialogiin liittyen raportoinnissaan (2014) esille, että asiakkaiden ja yhteistyökumppaneiden avulla voidaan kehittää yrityksen toimintaa. Rakentamiseen liittyvät ratkaisut eivät toteutuisi ilman tiivistä sidosryhmäyhteistyötä. Avointa ja jatkuvaa dialogia on käytävä erityisesti niiden asiakkaiden ja muiden sidosryhmien kanssa, joiden elämään isot rakennusprojektit vaikuttavat. Dialogin käymisen lisäksi on pystyttävä mittaamaan sitä, kuinka

sidosryhmäyhteistyö on onnistunut, mikä tapahtuu käytännössä esimerkiksi asiakastytyväisyyskyselyiden, työntekijäkyselyiden ja brändiin liittyvien kyselyiden avulla. Tällä tavalla saadaan tärkeää tietoa asiakkaiden ja sidosryhmien suhtautumisesta yrityksen toimintaan ja voidaan kartoittaa odotuksista koskien toiminnan kehittämistä.

Taloudellista vastuuta koskevassa raportoinnissa korostetaan myös arvonluontia asiakkaille ja osakkeenomistajille. Esimerkiksi NCC:n vuoden 2012 vuosikertomuksessa otetaan yleisellä tasolla esille se, että lisäarvoa pyritään tuottamaan kaikille sidosryhmille. Se on keskeinen osa taloudellista vastuuta ja ylipäätään vastuullista toimintaa. Skanskan (2015) vuosikertomuksessa puolestaan käytetään nimitystä tarkoituksenmukainen tuotto, jolla viitataan siihen, että Skanska pyrkii arvojensa mukaisesti rakentamaan ja kehittämään asiakkaidensa kanssa parempaa yhteiskuntaa ja elinympäristöjä, mikä takaa myös tuoton muodostumisen. Arvonluonnin jakautuminen sidosryhmittäin on osa G3 – ja G4- viitekehyksien indikaattoreita.

Sidosryhmänäkökulman ja taloudellisen vastuun kannalta olennaista on myös keskeisten sidosryhmien tunnistaminen. Sidosryhmien tunnistaminen tapahtuu arvioimalla, keihin yrityksen toiminta vaikuttaa. Peab raportoi aloittaneensa vuonna 2012 kestävän kehitystä koskevan sidosryhmävuoropuhelun, joka perustuu tarkkaan selvitykseen keskeisistä sidosryhmistä. Liiketoiminnan vaikutuksien lisäksi tarkasteltiin sitä, mitkä ja kuinka suuret ovat eri sidosryhmien intressit yrityksen liiketoimintaan. Myös YIT:n vuosien 2011 ja 2016 vuosikertomuksissa otetaan esille avainsidosryhmien huomioimisen tärkeys. Yrityksen avainsidosryhmiin kuuluvat asiakkaat, henkilöstö, julkiset instituutiot, yhteistyökumppanit ja yhteiskunta kokonaisuudessaan. Tiivis yhteistyö avainsidosryhmien kanssa kuuluu keskeisellä tavalla rakennustoimintaan.

Yritysvastuusta raportoimisesta on pitkälti kyse juuri sidosryhmien odotuksiin vastaamisesta. Legitimiteettiteorian valossa yritykset pyrkivät osoittamaan, että niiden toiminta vastaa vallitsevia arvoja ja odotuksia. Mikäli toiminta ei vastaa vallitsevia arvoja, voivat yrityksen toiminnan edellytykset heikentyä. Skanskan vuoden 2013 vuosikertomuksessa todetaan, että kestävän kehityksen mukainen toiminta liittyy

keskeisesti sen kaikkeen liiketoimintaan ja on näin ollen edellytyksenä liiketoiminnan kasvulle. Tämän johdosta Skanska pyrkii keräämään kestäväan kehitykseen liittyvää tietoa kaikista globaaleista toiminnoistaan ja tarjoamaan sidosryhmilleen vankan kuvan siitä, mikä on yrityksen kestäväan kehityksen suoritustaso esimerkiksi turvallisuuteen, energiaan ja yhteisöön liittyen. Kestävä kehitys edellyttää yhtäältä sitä, että löydetään keinoja luoda lisäarvoa osakkeenomistajille, mutta sen ei tule tapahtua muiden sidosryhmien kustannuksella ja heidän odotustensa vastaisesti.

4.5.3 Olennaisuuden näkökulma taloudellisessa vastuussa

Olennaisuusarviointi on keskeinen osa yritysvastuuta ja sen ideana on nimensä mukaisesti kartoittaa yritysvastuun kenttää siten, että tekeminen ja raportointi voidaan kohdistaa olennaisimpiin asioihin (Kuisma 2015, 83-84). Yritysvastuun taloudellisen ulottuvuuden kuvaamisessa on kyse siitä, että millaisia taloudellisia vaikutuksia yrityksen toiminnalla on omistajien ja ohella muihin sidosryhmiin.

Taulukon 9 mukaisesti on tarkasteltu NCC:n, Peabin ja YIT:n G4- ja G3 -viitekehysten mukaista taloudellisten indikaattorien raportointia vuoden 2017 vuosikertomuksissa sekä vuoden 2012 vuosikertomuksissa. Jälkimmäisissä vuosikertomuksissa on hyödynnetty G3 –viitekehystä, joskin on todettava, että indikaattorien kannalta eroa näiden kahden viitekehysten välillä ei käytännössä ole ja G3 -viitekehystä löytyy G4-viitekehystä vastaavat indikaattorit. Taulukon 5 viimeisessä sarakkeessa on prosenttiosuus, joka ilmaisee kuinka moni 11 rakennusteollisuuden yrityksestä on raportoinut vuonna 2017 indikaattorista.

NCC:n, Peabin ja YIT:n välisessä tarkastelussa on huomionarvoista, että vain NCC ja YIT ovat raportoineet taloudellisista indikaattoreista, kun taas Peab on keskittynyt raportoimaan vain sosiaalisen ja ympäristöllisen vastuun indikaattoreista. NCC on kumpanakin vuonna raportoinut taloudellisesta vastuusta käyttäen samoja indikaattoreita, kun taas YIT on jättänyt joitain indikaattoreita (EC2, EC3 ja EC4) pois ja ottanut uusia (EC7 ja EC8) osaksi raportointiaan.

NCC ja YIT raportoivat indikaattorista EC1, jossa kyse on suoran taloudellisen lisäarvon luomisesta ja jakautumisesta sidosryhmille. NCC on molempina vuosina raportoinut sidosryhmäkohtaisista taloudellisista lisäarvoista sekä ilmoittanut myös

yrittäjien jääneen lisäarvon ja edellisvuoden laskelmat koskien suoraa taloudellista lisäarvoa. Myös YIT on raportoinut samassa laajuudessa taloudellisen lisäarvon jakautumisesta. YIT:n jälkimmäisessä vuosikertomuksessa taloudellisiin vaikutuksiin on sisällytetty tuotekehitys.

EC2 eli ilmastonmuutokseen taloudelliset seuraukset, riskit ja mahdollisuudet on ollut osana sekä NCC:n että YIT:n raportointia. NCC on raportoinut kyseisestä indikaattorista sekä vuonna 2012 että 2017. EC2:n osalta NCC ja YIT korostavat kestävä kehityksen mukaisen toiminnan luomia mahdollisuuksia. NCC:n raportoinnissa otetaan esille kestävä rakentaminen, joka viittaa energiatehokkaiden passiivitalojen rakentamiseen. Kestävään rakentamiseen viitataan myös kaupungistumisen edistämisen yhteydessä. Myös YIT viittaa EC2:n yhteydessä ympäristöratkaisuihin, joiden avulla voidaan pienentää asiakkaiden toiminnan ympäristövaikutuksia. Kuitenkaan EC2:n yhteydessä ei tuoda esille ilmastonmuutoksen taloudellisia seurauksia tai toiminnalle aiheutuvia riskejä.

Taulukko 9. Taloudellisen vastuun indikaattorit

		NCC		Peab		YIT		Kaikki
		G3 2012	G4 2017	G3 2012	G4 2017	G3 2012	G4 2017	
G4-EC1	Suoran taloudellisen lisäarvon luominen ja jakautuminen sidosryhmille	●	●	●		●	●	45 %
G4-EC2	Ilmastonmuutoksen taloudelliset seuraukset, riskit ja mahdollisuudet	●	●			●		18 %
G4-EC3	Eläkesitoumusten kattavuus	●	●			●		27 %
G4-EC4	Valtiolta saatu taloudellinen tuki					●		
G4-EC9	Paikallisten ostojen osuus merkittävässä toimipaikoissa							
G4-EC7	Infrastruktuuri-investoinnit ja palvelut						●	36 %
G4-EC8	Merkittävät epäsuorat taloudelliset vaikutukset						●	27 %
G4-EC9	Hankinta paikallisilta toimittajilta							18 %

Taloudellisen vastuun indikaattoreista EC1 on yleisin: 45% tarkastelun yrityksistä on päätenyt raportoimaan siitä. Muista indikaattoreista ei raportoida niin paljon. Kaiken kaikkiaan taloudellisen vastuun indikaattoreista ei raportoida siinä määrin kuin

ympäristöllisen ja sosiaalisen vastuun indikaattoreista. Osa olennaisuuden näkökulman tarkastelun yrityksistä ei raportoi taloudellisen vastuun indikaattoreista ollenkaan, vaan on keskitytty muiden yritysvastuun osa-alueiden indikaattoreihin.

4.5.4 Yhteenveto taloudellisen vastuun teemoista

Edellä esitetyn mukaisesti tarkastelun kohteena olevien rakennusteollisuuden yritysten vuosikertomuksista käy ilmi, että taloudellista vastuuta käsitetään usein laajemmin kuin ainoastaan voiton tuottamisena osakkeenomistajille. Vuosikertomuksien tarkemmasta sisällön tarkastelusta selviää, että kaksi selkeästi erottautuvaa teemaa ovat omistaja-arvon korostamisen ohella kestävän kehityksen mukaiseen toimintaan sitoutuminen ja laajan sidosryhmän näkökulman korostaminen.

Taulukkoon 10 on koottu aineistossa esiintyviä keskeisiä seikkoja ja teemoja taloudelliseen vastuuseen liittyen jokaiselta tarkasteluaikaväliltä vuodelta. Esiin nostetut seikat perustuvat yritysvastuuraportoinnin sisältöön. Jokaista vuotta kohden on pyritty löytämään vähintään yksi tai muutama keskeinen teema. Teemojen määräytyminen perustuu aineiston käsittelyvaiheessa tehtyyn vuosikertomusten sisällön jaotteluun vastuuosa-alueisiin (taloudellinen, sosiaalinen ja ympäristöllinen vastuu), joihin sisältyy tiettyjä alaotsikoita kuten taloudellisen vastuun osalta edellä esitetyt kestävän kehityksen näkökulma ja sidosryhmän näkökulma.

Aineiston pohjalta voidaan todeta, että erityisesti kestävän kehityksen mukainen toiminta nostetaan usein taloudellisen vastuun yhteydessä esille. Taulukossa 10 kyseistä teemaa edustavat ainakin kestävä kehitys, vastuullinen kasvu, vastuullinen liiketoiminta ja tarkoituksenmukainen tuotto. Monet yrityksistä pyrkivät pitkän aikavälin kasvuun siten, että kestävän kehityksen näkökulma tulee huomioiduksi. Käytännössä kestävän kehityksen mukainen toiminta pitää sisällään kunkin yrityksen toiminnan kannalta olennaisia seikkoja niin taloudelliseen, sosiaaliseen kuin ympäristölliseen vastuuseen liittyen. Yritykset korostavat sitä, että rakennusteollisuuden toiminnalla on merkittävää vaikutusta niin yhteisöön kuin ympäristöön. Sidosryhmät edellyttävät, että yritysten toiminta ja viestintä vastuullisuuden suhteen on avointa

ja läpinäkyvää. Sosiaalisen vastuun osalta vuosikertomuksissa painotetaan esimerkiksi työturvallisuutta ja yhteisön asuinympäristön kehittämistä, kun taas ympäristöllisen vastuun osalta korostetaan mm. energiatehokkuutta. Näitä vastuualueita käsitellään tarkemmin erillisissä osioissaan. Taulukon 10 mukaisesti yritykset antavat yhä enemmissä määrin ymmärtää, että eri vastuuosu-alueiden tekijöillä on yhteys yritysten pitkän aikavälin kasvun ja kannattavuuteen. Esimerkiksi energiatehokkuuteen pyrkiminen on kustannustehokas tapa torjua ilmastonmuutosta ja toisekseen energiatehokkuuteen pyrkivällä suunnittelulla uusien rakennuksien elinkaarikustannuksia saadaan vähennettyä (Rakennusteollisuus 2019).

Taloudellista vastuuta koskeva viestintä ei keskity ainoastaan kestävästä kehitystä koskevan teeman ympärille, vaan viestinnässä korostetaan myös taloudellisen tuloksen merkitystä itsessään. Ennen kaikkea pitkän aikavälin kannattavuuden ja talouden stabiliteetin kannattavuuden tärkeyttä painotetaan. Vaikka sidosryhmien odotuksiin pyritään parhaalla tavalla vastaamaan, arvonluonti osakkeenomistajille on ensisijaista. Osassa vuosikertomuksista todetaankin, että taloudellinen tulos on kaiken perusta ja edellytys sille, että voidaan panostaa muiden vastuuosu-alueiden asioihin. Taulukon 10 mukaisesti erityisesti tarkasteluajavälin alkupuolen vuosikertomuksissa taloudellista vastuuta käsitellään suppeasta näkökulmasta. Kuitenkin voidaan havaita, että vastuullisuuden ja kestävästä kehityksen teemat ovat tarkasteluajavälin tulleet entistä yleisemmäksi osaksi taloudellista vastuuta koskevaa raportointia.

Arvonluonnin, kasvun, sidosryhmänäkökulman ja kestävästä kehityksen ohella vallitsevia teemoja ovat rakennusteollisuuden toimialaan liittyvät liiketoimintamahdollisuudet, jotka voivat perustua esimerkiksi ns. megatrendeihin tai uusien materiaalien ja tekniikoiden käyttöön. Vallitsevia megatrendejä ovat olleet esimerkiksi kaupungistuminen ja siihen liittyvä vastuullinen kaupunkisuunnittelu. Panostamalla uusiin liiketoimintamahdollisuuksiin yritykset voivat parantaa toimintansa taloudellisia edellytyksiä.

Taulukko 10. Taloudellisen vastuun teemat 2010-2017

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Lemminkäinen	Vastuullinen kasvu; Sidosryhmävuoropuhelu	Sidosryhmien odotukset; Jatkuva kehittäminen	Vakavaraisuus; Vastuullinen kasvu	Vastuullinen kasvu; Arvonluonti sidosryhmille	Vastuullinen kasvu; Arvonluonti sidosryhmille	Vastuullinen kasvu; Sidosryhmien odotukset	Arvonluonti sidosryhmille; Kilpailukyyn parantaminen	Kilpailukyky
NCC	Stabiili teetti; Tuottoisuus ennen määrää	Kestävä kehitys; Proaktiivinen liiketoiminnan kehittäminen	Arvonluonti sidosryhmille	Lisääntynyt kestävä kehityksen kautta	Pitkän aikavälin kasvu; Kestävä kehitys	Kestävä kehityksen mukaiset ratkaisut	Arvonluonti sidosryhmille; Kestävä kehitys	Sidosryhmävuoropuhelu
Peab	Sidosryhmien odotukset; Elinkaarimalli	Kustannustehokkuus; Arvonluonti	Kustannustehokkuus; Elinkaarimalli	Sidosryhmävuoropuhelu	Pitkän aikavälin kannattavuus; Kustannustehokkuus	Trendien huomioiminen, Pitkät asiakassuhteet	Kustannustehokkuus, Pitkän aikavälin kannattavuus	Sidosryhmäyhteistyö; Kestävä kehitys
Skanska	Tuottoisat projektit; Kasvu	Kannattavuus; Uudet markkinat	Arvonluonti osaakkeenomistajille; Kestävä kehitys	Arvonluonti osaakkeenomistajille; Kestävä kehitys	Arvonluonti osaakkeenomistajille; Kestävä kehitys	Tarkoituksenmukainen tuotto	Tarkoituksenmukainen tuotto	Kannattavuuden parantaminen; Kestävä kehitys
SRV	Stabiili teetti; Pitkän aikavälin tuotto	Stabiili teetti; Pitkän aikavälin projektit	Kannattavuuden kasvu; Kehitysprojektit	Vastuullinen kasvu; Tehokkuus rakentamisessa	Kustannustehokkuus; Pitkän aikavälin kasvu	Kestävä kehitys	Kannattavuus ja projektien tehokkuus; Kestävä kehitys	Kannattavuuden parantaminen; Kustannustehokkuus
YIT	Kaiken perusta; Arvonluonti sidosryhmille	Toiminnan perusta; Vakaas & jatkuvasuus	Kasvun ohjelma; "Vihrät" ratkaisut	Arvonluonti sidosryhmille	Arvonluonti sidosryhmille; Megatrendien hyödyntäminen	Vastuu luo lisäarvoa, Kiinteistöjen arvon säilyminen	Vastuullinen liiketoiminta; Tehokkaat ratkaisut	Vaikutukset sidosryhmiin ja yhteiskuntaan

4.6 Sosiaalinen vastuu

Työturvallisuus ja työhyvinvointi on aineiston perusteella yksi keskeisimmistä teemoista, kun otetaan huomioon kaikki yritys vastuun osa-alueet. Taulukon 11 mukaisesti työturvallisuus ja työhyvinvointi on sosiaalisen vastuun teemoista suurin. Muita keskeisiä aiheita ovat työntekijäasiat sekä yhteiskuntaan liittyvät asiat.

Taulukko 11. Sosiaalisen vastuun aiheet

	Merkinnät	Osuus
Koulutus	5215	6 %
Tasa-arvo ja yhdenvertaisuus	6996	7 %
Työntekijät	10829	12 %
Työturvallisuus ja työhyvinvointi	33685	37 %
Yhteiskunta	34878	38 %
Harmaan talouden torjuminen	5781	6 %
Kaupungistuminen	6211	7 %
Paikallisyhteisö ja kaupunkisuunnittelu	15492	17 %
Työllistäminen	7394	8 %

Yhteiskunnallisia seikkoja koskeva aihekokonaisuus on hieman työturvallisuutta ja työhyvinvointia suurempi merkintämäärältään, mutta se koostuu useammasta eri teemasta, jotka ovat harmaan talouden torjuminen, kaupungistuminen, paikallisyhteisö ja kaupunkisuunnittelu sekä työllistäminen. Näin ollen toiseksi suurimmaksi teemaksi voidaan luokitella paikallisyhteisöjen kehittämistä ja kaupunkisuunnittelua koskeva teema. Kolmanneksi suurin on työntekijöitä koskeva teema. Aineiston perusteella sosiaalista vastuuta koskevat teemat voidaan karkealla tasolla jaotella yrityksen työntekijöitä ja työympäristöä koskeviin teemoihin sekä toisaalta yhteiskuntaan ja paikallisyhteisöihin liittyviin teemoihin. Näitä kokonaisuuksia käsitellään seuraavissa alaluvuissa tarkemmin.

4.6.1 Työntekijöihin liittyvät teemat

Työntekijöitä koskevista teemoista työturvallisuutta ja työhyvinvointia on keskimääräisesti painotettu eniten. Työturvallisuutta koskien yritykset korostavat aineiston

perusteella sitä, kuinka toiminnassa pyritään minimoimaan työssä tapahtuvien tapaturmien määrää. Työturvallisuuteen ja työhyvinvointiin liittyviä tekijöitä ovat esimerkiksi turvallisuuskoulutus, nolla onnettomuutta-visio, asenneilmapiiri, turvallisuuskäytännöt, turvallisuushavainnot sekä työturvallisuutta koskevat tunnusluvut. Taulukkoon 12 on koottu näiden tekijöiden esiintyvyys vuosikertomuksissa.

Taulukko 12. Raportointi työturvallisuudesta

	Lemminkäinen	NCC	Peab	Skanska	SRV	YIT	Yhteensä
Turvallisuuskoulutus	2010-2016 7	2010-2017 8	2011-2017 7	2011-2017 7	2010, 2011, 2013, 2015-2017 6	2010-2017 8	43 90 %
Työmaaturvallisuus	2010-2017 8	2010, 2011, 2012 3	2012-2015 4	2010-2016 7	2011, 2015, 2016, 2017 4	2010, 2012, 2014-2017 6	32 67 %
Nolla onnettomuutta -visio	2010-2017 8	2010, 2012-2017 7	2010-2017 8	2011-2016 6	2010-2017 8	2010-2017 8	45 94 %
Asenneilmapiiri	2010, 2011, 2012 3	2010, 2012 2013, 2014 4	2010, 2016 2	2015 1	2010, 2016 2	2010, 2012 2015, 2016, 2017 5	17 35 %
Turvallisuuskäytännöt	2010-2016 7	2010-2017 8	2010-2017 8	2011-2017 7	2010, 2011, 2013-2017 7	2010-2017 8	45 94 %
Turvallisuushavainnot	2012-2016 5	2015, 2016, 2017 3		2014	2011, 2014, 2015-2017 3	2015, 2016, 2017 3	11 23 %
Työtyytyväisyys	2010-2017 8	2010-2017 8	2011-2012, 2014-2015		2013-2017 5	2010-2017 8	29 60 %
Tunnusluvut							
Poissaolot sairauden johdosta	2010-2014 5	2010-2013, 2017 5	2010-2017 8				18 38 %
Tapaturmatiheys (kpl/miljoona työtuntia)	2010-2017 8	2010, 2012-2017 7	2010-2016 7	2010-2016 7	2010, 2011, 2015-2017 4	2010-2017 8	41 85 %
Tavoitetaso	2010, 2011 2	2015-2017 3					5 10 %
Kehitys	2011-2016 7	2010-2017 8	2011-2017 7	2010-2017 7	2010, 2011, 2015-2017 5	2012-2017 6	40 83 %

Taulukon 12 mukaisesti kaikkien yritysten visiona on kehittää toimintaansa sel-laiseksi, ettei tapaturmia tapahdu. Käytännössä tähän tavoitteeseen pyritään esimerkiksi turvallisuuskoulutukseen panostamalla, työmenetelmiä parantamalla sekä asenneilmapiiriin vaikuttamalla. Tavoitteen esille tuominen ei ole sinänsä yllättävää, sillä tapaturmien määrän minimointi on ollut jo pitkään rakennusteollisuuden asioita ajavien järjestöjen asialistalla. Esimerkiksi CII (Construction Industry Institute) on julkaissut jo 1990-luvulta lähtien kyseiseen tavoitteeseen liittyviä parhaita käytäntöjä (CII 2019). Rakennusteollisuus ry puolestaan julkaisi vuonna 2010 kymmenvuotisen ohjelman, jonka tavoitteena on kitkeä työtapaturmat alalta pois (RT ry 2019). Kaikki yritykset kuuluvat RT:n jäsenistöön.

Nolla onnettomuutta - vision ohella työturvallisuuteen liittyvässä raportoinnissa korostetaan turvallisuuskoulutuksen ja työmenetelmien merkitystä. Kaikki yritykset raportoivat melko säännönmukaisesti turvallisuuskoulutusten järjestämisestään. Taulukon 12 mukaisesti työturvallisuuskoulutusta käsitellään suurimmassa osassa

(90%) vuosikertomuksista. Turvallisuuskoulutusta järjestetään niin työhön perehdyttämisen yhteydessä kuin erikseen. Lisäksi työmailla tehdään turvallisuuteen liittyviä tarkastuksia ja auditointia. Koulutuksen ja käytäntöjen suhteen yritysten raportointi on varsin samantyylistä painotusten osalta. Painotuksen kohteena ovat yritysten omat turvallisuusohjelmansa, turvallisuuskäytännöt ja niiden kehitys. Esimerkiksi Lemminkäinen painottaa raportoinnissaan tehtävänmukaista turvallisuuskoulutusta. Vuodesta 2011 eteenpäin Lemminkäinen raportoi Leka ja Pakki -turvallisuusohjelmistaan ja sen hyödyntämisestä. Lemminkäisen vuosien 2013-2016 vuosikertomuksista ilmenee, että keskeinen keino turvallisuuden ylläpitämisessä on työmaatoimintaan liittyvät säännölliset tarkastukset, joilla pyritään kartoittamaan mahdollisia toiminnan riskitekijöitä. Lemminkäisen vuosien 2013-2016 vuosikertomusten mukaan jokaviikkoisilla turvallisuusaiheisilla kokoontumisilla on iso merkitys turvallisuuden seurannan ja kehittämisen kannalta.

Taulukon 12 mukaisesti osassa (35%) vuosikertomuksista kiinnitetään huomiota asenneilmapiiriin, jolla uskotaan olevan merkittävä vaikutus työturvallisuuden ja onnettomuuksien minimoimisen kannalta, vaikkakin kyseessä on melko abstrakti ja hankalasti mitattavissa oleva asia. NCC:n vuoden 2014 vuosikertomuksessa esitetään, että työturvallisuuteen liittyviä asenteita pyritään edistämään systemaattisella työllä, johon kuuluvat muun muassa koulutus- ja turvallisuusasioiden seuranta. NCC:n mukaan asenteilla on merkittävä vaikutus siihen, kuinka organisaatio suoriutuu turvallisuusasioissa. YIT:n vuoden 2017 vuosikertomuksesta ilmenee, että asenneilmapiiriin pyritään vaikuttamaan esimerkiksi johdon työmaakäynneillä, joiden avulla saadaan edistettyä avointa turvallisuuskulttuuria sekä parannettua ennakkoivaa riskienhallintaa. Kaiken kaikkiaan asenneilmapiiri ei kuitenkaan painotu raporteissa niin paljon kuin muut työturvallisuuteen liittyvät tekijät.

Turvallisuushavainnoista ja työtyytyväisyydestä ei raportoida yhtä yhtenevästi kuin muista työturvallisuuteen ja työhyvinvointiin liittyvistä tekijöistä. Turvallisuushavainnoissa on kyse siitä, että työntekijät raportoivat havaitsemistaan läheltä piti tilanteista joko kirjallisesti tai sähköisesti. Taulukon 12 mukaisesti vain osassa (23%) vuosikertomuksista nostetaan turvallisuushavaintojen käyttö esille, joskin suurin osa

yrittäjistä ilmoittaa käyttävänsä jonkinlaista sähköistä järjestelmää tapaturmista raportointiin ja seurantaan. Systemaattisimmin turvallisuushavaintojen kirjaamiskäytännöistään raportoivat Lemminkäinen ja SRV. SRV:n vuoden 2016 vuosikertomuksen mukaan turvallisuushavaintojen kirjaaminen on tärkeää siinä mielessä, että pystytään reagoimaan ajoissa vaarallisiin toimintatapoihin ennen kuin mitään vakavampaa tapahtuu. Työttyytyväisyys puolestaan on esillä osassa (60%) vuosikertomuksista. Kyse on siitä, että kyselyiden avulla pyritään kartoittamaan kehityskohteita työn ja työhyvinvoinnin saralla. Yrittäjistä vain NCC raportoi numeerisessa muodossa työttyytyväisyyden tasosta. Muissa vuosikertomuksissa työttyytyväisyyttä ja niihin liittyviä kyselyjä käsitellään varsin yleisellä tasolla.

Työturvallisuuden raportoinnissa yleinen tunnusluku on tapaturmatiheyteen (85%) ja onnettomuuksista aiheutuneisiin poissaoloihin (38%) liittyvät tunnusluvut. Näistä tunnusluvuista etenkin ensimmäisestä on raportoitu varsin järjestelmällisesti. Työturvallisuuden tunnuslukujen raportoinnin suhteen aineiston rakennusteollisuuden yritysten käytännöt ovat pitkälti yhtenevät: kaikki yritykset käyttävät onnettomuuksien määrän raportoinnissa onnettomuustiheystunnuslukua, joka ilmaisee onnettomuuksien määrää miljoonaa työtuntia kohden. Lemminkäisen vuoden 2016 vuosikertomuksessa käytetään muista vuosikertomuksista poiketen menetetyt ajan onnettomuusastetta, joka ilmaisee enemmän kuin yhden päivän poissaoloon johtavien onnettomuuksien määrää miljoonaa työtuntia kohden. Osa yrittäjistä raportoi onnettomuustiheyden kehittymisestä suhteessa edelliseen tai pariin aikaisempaan vuoteen, kun taas toiset yritykset raportoivat vain kunkin vuoden onnettomuustiheydestä. Alakohtaista onnettomuustiheyden keskimääräistä arvoa ei ole esitetty yhdessäkään vuosikertomuksessa. Alakohtaisen keskiarvon esittäminen voisi parantaa yleistä työturvallisuutta koskevan raportoinnin vertailtavuutta.

Työturvallisuuden ja työhyvinvoinnin ohella työntekijöihin liittyviä teemoja ovat tasa-arvo ja yhdenvertaisuus sekä koulutus. Taulukon 11 mukaisesti nämä teemat ovat kuitenkin raportoinnissa marginaaliosassa. Koulutuksen osalta raportoinnissa nostetaan esille muun muassa perehdytykseen ja jatkuvaan kehittämiseen liittyviä asioita. Tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden osalta nostetaan esille muun muassa yhdenvertainen palkitseminen.

4.6.2 Yhteiskuntaan liittyvät teemat

Sosiaalista koskeva raportointi painottuu pitkälti edellä esitettyihin työntekijöihin ja työympäristöön liittyviin seikkoihin ja ne muodostavat keskeisimmän aineistosta erottuvan kokonaisuuden. Sosiaalisen vastuun osalta ensimmäinen kantava teema vuosikertomuksissa on toiminnan vaikutukset yhteiskuntaan, joskaan siihen liittyvistä teemoista ei ole raportoitu niin paljon kuin esimerkiksi työturvallisuudesta. Yhteiskuntaan liittyviä keskeisiä seikkoja teemoja ovat muun muassa kaupungistuminen, kaupunkisuunnittelu, koulutus ja työllistäminen sekä harmaa talous. Kaikkia näitä asioita parantamalla voidaan edistää yhteisön hyvinvointia. Kaupunkisuunnittelussa eli asuin ympäristöjen kehittämiseen ja rakentamiseen liittyvässä teemassa korostetaan sitä, kuinka rakennustoiminnalla voidaan edistää paikallisyhteisöjen ihmisten asuin ympäristön tilaa sekä asumista ja elämistä. Rakentamisessa pyritään käytännöllisiin, kestäviin ja turvallisiin ratkaisuihin, joilla on arvoa paikallisyhteisölle. Kouluttamisessa on kyse siitä, että koulutusohjelmilla ja työllistämällä saadaan lisättyä hyvinvointia. Harmaan talouden torjunnassa on käytännössä kyse siitä, että pyritään torjumaan liiketoimintakiellon rikkomiseen, työeläkevakuutuspetoksiin, työsyrintään tai luvattoman työvoiman käyttöön liittyviä seikkoja. Taulukkoon 13 on listattu ne vuosikertomukset, joissa aihealueita esiintyy.

Taulukko 13. Yhteiskunnallisista asioista raportointi

	Lemminkäinen	NCC	Peab	Skanska	SRV	YIT	Yhteensä							
Harmaan talouden torjuminen	2010, 2011, 2012	3	2010, 2015	1	2012-2017	6	2013	1	2010-2011, 2013-2017	7	2010-2017	8	26	54 %
Kaupungistuminen	2011-2013, 2015	4	2012-2017	6	2011, 2015-2016	3	2014, 2016	2	2013-2017	5	2012, 2014-2017	7	27	56 %
Koulutus ja työllistäminen	2012, 2013	2	2013-2017	5	2010-2012, 2014-2017	7	2011-2012, 2013, 2015	4	2011, 2017	2	2010-2013, 2015	5	25	52 %
Paikallisyhteisö ja kaupunkisuunnittelu	2010-2013	4	2010, 2012-2017	7	2010-2011, 2014-2016	5	2011-2016	6	2014-2017	4	2010, 2012-2017	7	33	69 %

Harmaan talouden ja korruption torjuminen on otettu esille 54% vuosikertomuksista ja merkintämäärältään se on yhteiskuntaan liittyvistä teemoista viimeisenä. Kuitenkin jokainen yrityksistä ottaa aiheen esille ainakin yhdessä vuosikertomuksessaan tarkasteluajavälillä. SRV ja YIT raportoivat harmaan talouden torjumiseen pyrkivästä toiminnasta systemaattisimmin. SRV:n vuoden 2010 vuosikertomuksen mu-

kaan harmaan talouden torjuminen on rakentamisen laadun varmistamisen kannalta tärkeää. SRV:n mukaan harmaan talouden torjumisessa on kyse siitä, että koko toimitusketju toimii läpinäkyvästi ja laillisesti. Toiminnassa hyödynnetään verkostorekisteriä, joka sisältää tiedot kaikista sopimuskumppaneista. Toimitusketjun läpinäkyvyyden merkitystä korostetaan myös YIT:n ja Peabin vuosikertomuksissa. Peab (2017) ja YIT (2010) ilmoittavat vuosikertomuksissaan, että sopimuskumppanien toiminnan laillisuus pyritään varmistamaan esimerkiksi niin, että sopimukseen liitetään eettinen ohjeistus, joihin sopimuskumppaneiden on sitouduttava. Kolmas keino harmaan talouden torjumiseksi on aihetta koskevan koulutuksen järjestäminen sekä yhteistyö viranomaisten kanssa. Yrityksistä SRV (2016) ja YIT (2011) ilmoittavat järjestävänsä harmaan talouden torjumiseen liittyvää perehdytystä. SRV:n (2016) ja YIT:n vuoden 2012 vuosikertomuksesta käy ilmi, että sopimuskumppaneiden toiminnan laillisuus pyritään aina selvittämään ja työntekijöitä pyritään opastamaan harmaan talouden tunnusmerkeistä. Kaikki harmaan talouden ja korruption torjumisesta raportoivat yritykset korostavat, että mahdollisiin väärinkäytöksiin pyritään puuttumaan ja aihe on osa niiden toimintaa ohjaavia periaatteita.

Kaupungistuminen on ilmiö, jossa ihmiset muuttavat suurimpiin kaupunkeihin. Suomessa kaupungistumisaste on 70% (Kauppalehti 2018). Rakennusteollisuuden yritykset voivat omalta osaltaan edesauttaa sitä, että kaupunkiympäristöjen rakentaminen tapahtuu tavalla, joka edistää niiden kehittymistä. Kaupunkiympäristöjen rakentamisella ja suunnittelulla voidaan edistää yhteisöjen asumiseen ja elämiseen liittyviä tekijöitä. Kaupungistumisen edistämiseen liittyvää raportointia esiintyy 56% vuosikertomuksista. Vahvimmin sitä tuovat esille NCC ja YIT. Lemminkäisen vuosien 2011 ja 2012 vuosikertomuksissa kaupungistuminen nostetaan väestön ikäänymisen ohella keskeiseksi rakennusteollisuuteen vaikuttavaksi megatrendiksi. Kun väestö keskittyy yhä enemmän kaupunkeihin, pitää kehittää infrastruktuuria ja suunnitella ja rakentaa käytännöllisyyden pohjalta kulkuväyliä ja rakennuksia. Rakentamiseen liittyvien ratkaisujen tulisi tukea alueiden turvallisuutta, saavutettavuutta ja hyvinvointia. Ratkaisujen tulisi minimoida haitalliset vaikutukset niin ympäristöön kuin yhteisöön. NCC:n vuoden 2014 vuosikertomuksessa kaupungistumisen ilmiö esitellään samankaltaisin painotuksin. Infrastruktuurin kehittämisen osalta noste-

taan uutena asiana esille työpaikkaympäristöjen suunnittelu ja kompaktien asumisyksiköiden kasvava tarve. YIT (2015) puolestaan korostaa, että urbaanien ja kestävä kehityksen mukaisten asuinympäristöjen suunnittelulla ja toteuttamisella saadaan tuotettua lisäarvoa sidosryhmille. Sosiaalisesta näkökulmasta alueiden suunnittelulla tavoitellaan mukavuutta, yhteisöllisyyden lisäämistä ja turvallisuutta.

Sosiaalisen vastuun osalta yritysten raportoinnissa toistuu, että ne haluavat aktiivisesti vaikuttaa yhteiskunnan ja paikallisyhteisöjen kehittymiseen. Tämänkaltaisina tekijöinä voidaan pitää työllistämistä ja kouluttamisohjelmien järjestämistä. Noin 52% vuosikertomuksissa korostetaan sosiaalisen vastuun yhteydessä työllistämistä ja kouluttamisasioita. Peab raportoi teemasta systemaattisimmin. Peabin vuoden 2014 vuosikertomuksen mukaan Peab on sitoutunut nuorten työllistämiseen erilaisten aloitteiden kautta. Ruotsissa Peabilla on koulutukseen panostava yritys, joka järjestää rakennusinsinöörien koulutusta, jonka avulla nuorten ammatillista koulutautumista pyritään tukemaan heidän omista lähtökohdistaan. NCC:n (2017) mukaan koulutuksen järjestäminen ja työllistäminen tulevat olemaan rakennusteollisuudessa keskeisiä asioita jatkossa, kun sukupolvenvaihdos pikkuhiljaa edistyy. Samalla pitää pyrkiä varmistamaan tietojen ja taitojen säilyminen yrityksessä. YIT:n raportoinnissa painotetaan, että nuorten työllistymistä pyritään helpottamaan, mihin liittyen on kehitetty oma rakennusalan opiskelijoiden harjoitteluohjelma. Kaiken kaikkiaan työllistämiseen ja koulutuksen järjestämiseen liittyvää teema ei ole esillä aivan yhtä monessa vuosikertomuksessa kuin muut teemat, mutta merkintämäärältään se on toiseksi suurin yhteiskuntaan liittyvistä teemoista kaupunkisuunnittelun teeman jälkeen.

Paikallisyhteisöjen ja kaupunkisuunnittelu yleisin aihe toiminnan yhteiskuntaan kohdistuviin vaikutuksiin liittyen ja se esiintyy noin 69% vuosikertomuksista. Kaupunkisuunnittelu ja kaupungistuminen liittyvät toisiinsa siinä mielessä, että kaupunkisuunnittelulla voidaan edistää kaupungistumista. Skanskan (2011) mukaan infrastruktuurin rakentaminen on edellytyksenä sille, että yhteiskunta voi kehittyä ja yritys pyrkiikin lisäämään ymmärrystään siitä, kuinka se voi kestäväällä tavalla osallistua yhteiskunnan kehityksen edistämiseen. Skanskan mukaan rakennusprojektit vaikutta-

vat niin moneen tahoon, että on välttämätöntä noudattaa rakentamisen suhteen elin-
kaarinäkökulmaa ja kuunneltava sidosryhmiä. Lemminkäisen vuoden 2012 vuosi-
kertomuksessa kestävä kaupunkisuunnittelu pitää sisällään esimerkiksi liikennerat-
kaisujen huomioiminen ja kaupunkiympäristön kehittäminen. Kaupunkisuunnittelulla
on positiivista vaikutusta niin kaupunkien houkuttelevuuteen kuin paikallisväestöön.
YIT:n vuoden 2013 vuosikertomuksen mukaan asuinalueiden kehittäminen on te-
hokkain tapa edistää kestävä kehitystä. YIT:n raportoinnissa korostetaan, että so-
siaalisesta näkökulmasta tulee kiinnittää huomiota muun muassa asumismukavuus-
teen, turvallisuuteen ja käytännöllisyyteen.

4.6.3 Olennaisuuden näkökulma sosiaalisessa vastuussa

Sosiaaliseen vastuuseen liittyvien aiheiden painotukset näkyvät myös G4 -viiteke-
hyksen mukaisessa yritysten olennaisuusarvioinnissa (Taulukko 14). Työterveys ja
-turvallisuus on aineiston perusteella keskeisin teema sosiaalisen vastuun osalta ja
sekä NCC, Peab että YIT ovat raportoineet niihin liittyvistä tunnusluvuista vuonna
2017. Lisäksi suurin osa (91%) tarkastelun yrityksistä on arvioinut LA6:n olen-
naisiksi raportoinnin kannalta. Edellä esitetyn mukaisesti työturvallisuuden rapor-
toinnissa painotetaan enemmän tapaturmattaajuuden lukuja kuin esimerkiksi sai-
rauspoissaoloihin liittyviä lukuja. Sen sijaan LA7 esiintyy vain 18% tarkastelun ra-
porteista. NCC on vuoden 2012 raportissaan todennut, että keskeisimpiä sairauk-
sille altistavia tehtäviä ovat asbestin käsittelyyn liittyvä tehtävät sekä pölylle altista-
vat tehtävät.

Toiseksi eniten on raportoitu SO4:sta eli korruption riskin arvioinnista. SO4:n indikaat-
toriin liittyy korruption vastaisiin menettelytapoihin liittyvä kommunikointi ja koulutus
yhteiskumppanien menettelytavat mukaan lukien (Kuisma 2015, 170). NCC, Peab
ja YIT ovat raportoineet kyseisestä indikaattorista molempina vuosina. Raportoin-
nissa on yleisellä tasolla viitattu SO4:n yhteydessä muun muassa eettisiin toiminta-
periaatteisiin, toimitusketjun vastuullisuuden seurantaan sekä yhteisiä toimintaperi-
aatteita koskevaan koulutukseen. Muun muassa NCC:n vuoden 2014 ja Peabin
vuoden 2017 vuosikertomuksissa viitataan järjestelmiin, jotka mahdollistavat ano-

nyymin raportoinnin mahdollisista korruptiotapauksista. Toimitusketjun vastuullisuuden osalta painotetaan yhteisiin toimintaperiaatteisiin sitoutumisen tärkeyttä sekä niihin liittyvää perehdytystä. SO3- ja SO5 – indikaattorit eivät ole tarkastelun yritysten raportoinnissa yhtä paljon esillä, vaikka kummastakin on raportoinut lähes puolet tarkastelun yrityksistä. Kuisman (2015) mukaan yleisesti korruptiotapauksista ja riskinarvioinnista ei raportoida välttämättä siksi niin paljon, että niiden käsittely julkisuudessa voi olla ankaraa

Työterveyden ja -turvallisuuden sekä korruption estämisen koulutuksen ohella LA1:stä raportoidaan yli puolessa vuoden 2017 raporteista. Työtyytyväisyys on yksi LA1:n keskeisimpiä kysymyksiä. Kohdeyrityksissä työtyytyväisyys on esillä yli puolessa raporteista. Tyypillisesti työtyytyväisyyden tasoa selvitetään säännöllisesti toteutettavien kyselyiden avulla. Muiden perustietojen osalta esitetään tyypillisesti henkilökuntaa koskevia lukuja kuten työntekijöiden lukumäärä sekä ikä- ja sukupuolijakauma.

Taulukko 14. Sosiaalisen vastuun indikaattorit

		NCC		Peab		YIT		Kaikki G4 2017
		G3 2012	G4 2017	G3 2012	G4 2017	G3 2012	G4 2017	
G4-LA1	Perustietoa henkilökunnasta			•		o		64 %
G4-LA2	Henkilöstöedut vakituiselle henkilöstölle					o		27 %
G4-LA3	Töihin paluusta ja töissä pysymisestevanhempainvapaan pitäneen henkilöstön osalta			•				9 %
G4-LA4	Henkilöstön ja työnantajan väliset suhteet							18 %
G4-LA5	Työsuojelutoimikunnat				•			9 %
G4-LA6	Terveys ja turvallisuus	•	•		•	o	•	91 %
G4-LA7	Työntekijät, joiden tehtävissä suuri riski tietyille sairauksille	•	•	o				18 %
G4-LA8	Terveys- ja turvallisuusuuteemat ammattiliittojen kanssa tehdyissä sopimuksissa							18 %
G4-LA9	Perus- ja täydennyskoulutus	•	•		•			55 %
G4-LA10	Elinikäinen oppiminen	•		•				36 %
G4-LA11	Kehityskeskustelut			•	•	•	•	36 %
G4-LA12	Monimuotoisuus henkilöstössä ja hallintoelimissä	•	•	•		o		36 %
G4-LA13	Tasa-arvoinen palkitseminen	•			•			18 %
G4-LA14-16	Toimittajien työntekijäkätännöt	•	•					27 %
G4-SO3	Korruptioriskin arviointi	•	•	•				45 %
G4-SO4	Korruption estämisen koulutus	•	•	•	•	•	•	82 %
G4-SO5	Vahvistettujen korruptiotapausten määrä	•					•	45 %

4.6.4 Yhteenveto sosiaalisen vastuun teemoista

Rakennusteollisuuden yritysten sosiaalista vastuuta koskevan raportoinnin perusteella sosiaalinen vastuu on selkeästi painotetuista osa-alueista yritysvastuun ulottuvuuksista. Voidaan myös havaita, että yritysten raportoinnissaan käsittelemät teemat ovat melko yhdenmukaisia, vaikka painotuseroja esiintyykin yritysten välillä. Myös yksittäisten yritysten tapauksessa raportoinnin teemat vaihtelevat vuosien välillä ja joissain tapauksissa niin raportoinnin kattavuuden kuin teemojen painotuksen voidaan nähdä kehittyvän.

Taulukkoon 15 on koottu aineistossa esiintyviä teemoja tarkasteluajaväliltä. Edellä esitetyn mukaisesti työterveys ja - turvallisuus ovat keskeisimpiä teemoja tarkasteluvälillä. Näistä teemoista työturvallisuus nostetaan esille lähes kaikissa vuosikertomuksissa ja myös työhyvinvointi esiintyy lähes yhtä monessa vuosikertomuksessa. Työhyvinvointiin liittyen työtyytyväisyydestä ja siihen liittyvistä kyselyistä raportoidaan melko laajasti. Kyselyiden tuloksista raportoimalla voidaan konkreettisesti osoittaa, että millä tasolla työhyvinvointiin liittyvät asiat ovat yrityksessä. Kaiken kaikkiaan työterveyden ja työturvallisuuden osalta voidaan todeta, että sosiaalisen vastuun raportoinnissa ei pääsääntöisesti sivuuteta niihin liittyviä teemoja. Painotus on helppo ymmärtää jo siksi, että kyseessä on erittäin työvoimaintensiivinen ala, jonka rakennusprojekteihin eivät osallistu yritysten omat työntekijät, vaan niihin osallistuvat usein myös monet alihankkijat.

Toisena teemana voidaan nostaa esille työntekijöihin liittyvät muut teemat: työntekijöiden koulutus, yhdenvertaisuusasiat, monimuotoisuus, työntekijöiden kehittäminen ja kyvykkyyksien kehittäminen. Kaikille näille teemoille on yhteistä se, että pyritään kantamaan vastuuta omien työntekijöiden ammattitaidosta ja hyvinvoinnista. Koulutukseen panostamalla ja kyvykkyyksiä kehittämällä voidaan vaikuttaa niin henkilöstön työmotivaatioon kuin työtyytyväisyyteen. Koulutuksen painotuksen osalta yritysten välillä on enemmän vaihtelua kuin työturvallisuuden ja työhyvinvoinnin osalta. Esimerkiksi Peab ja NCC vaikuttavat raportoivan työntekijöihin liittyvistä teemoista systemaattisemmalla tavalla kuin muut yritykset. Yhdenvertaisu-

teen ja monimuotoisuuteen liittyvät teemat eivät ole niin yleisiä kuin muut työntekijöihin liittyvät teemat. Kyseiset teemat ovat esillä eritoten Peabin, NCC:n ja Skanskan raportoinnissa, mutta myös muut yritykset korostavat satunnaisesti esimerkiksi tasa-arvoon liittyviä kysymyksiä. Monimuotoisuuteen ja yhdenvertaisuuteen liittyvässä raportoinnissa on selkeästi eroja yritysten välillä.

Kolmas selkeä painotuskohde sosiaalisen vastuun raportoinnissa liittyy siihen, kuinka rakennustoiminta ja liiketoiminta ylipäätään vaikuttavat yhteiskuntaan ja yhteisöihin. Näitä teemoja ovat esimerkiksi kaupungistuminen, kaupunkisuunnittelu, yhteisöjen kehittäminen, nuorten koulutus, työllistämisasiat ja harmaan talouden torjuminen. Kolmelle ensimmäiselle teemalle on yhteistä se, että yritykset korostavat, kuinka rakennustoiminnalla voidaan vaikuttaa positiivisesti niin yhteisöjen kuin yhteiskunnan kehittämiseen. Kehittämisen edistämisen lähtökohtana on kaupungistumiseen liittyvä trendi, jonka vaikutuksien myötä tarvitaan yhä enemmässä määrin kaupunkisuunnittelua ja rakentamista, jotka noudattavat kestävän kehityksen periaatteita. Teemoja tarkastelemalla voidaankin havaita, että kaupungistumiseen ja kaupunkisuunnitteluun liittyvät teemat kytkeytyvät keskeisellä tavalla toisiinsa. Kaupungistumista ja kaupunkisuunnittelua koskevassa raportoinnissa korostetaan sitä, kuinka rakentamistoiminnalla voidaan tuottaa lisäarvoa niin yritykselle itselleen kuin yhteisölle. Kaupungistumisen ja kaupunkisuunnittelun teemat alkavat korostua yritysten raportoinnissa tarkasteluajavälin loppua kohden.

Yhteiskuntaan kohdistuvista vaikutuksista nostetaan esille myös työllistämisasiat ja panostukset nuorten koulutukseen. Kyseisistä teemoista ei raportoida samassa mitakaavassa kuin esimerkiksi työhyvinvoinnista, mutta osalle yrityksistä se on yksi säännöllisesti raportoitavista asioista. Nuorten työllistämisen osalta korostetaan positiivisia vaikutuksia yhteisöön ja yhteiskuntaan, mutta tärkeää on myös yrityksen kannalta se, että löydetään uusia kyvykkyyskäsitteitä.

Sosiaalisen vastuun teemoista on syytä mainita myös harmaan talouden torjumiin pyrkivästä toiminnasta raportointi. Teema ei ole siinä määrin esillä kuin muut sosiaalisen vastuun teemat, mutta raportoinnissa teeman tärkeyttä kuitenkin korostetaan. Teeman yhteydessä korostetaan eritoten yrityksen käytäntöjen noudattamista ja viranomaisyhteistyötä.

Taulukko 15. Sosiaalisen vastuun teemat 2010-2017

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Lemminkäinen	Työterveys ja -turvallisuus; Kaupungistuminen; Harmaa talous; Koulutus; Tasa-arvo	Työterveys ja -turvallisuus; Kaupungistuminen; Koulutus; Tasa-arvo	Kaupungistuminen; Työterveys ja -turvallisuus; Kestävä kaupunkisuunnittelu; Asiakaskeskeinen rakentaminen;	Kaupungistuminen; Työntekijätytyväisyys; Työterveys ja -turvallisuus; Työllistäminen	Kaupunkisuunnittelu; Onlinekoulutus; Työterveys ja -turvallisuus	Työtyytyväisyys; Työterveys ja -turvallisuus; Onnettomuuksien estäminen; Yhdenvertaisuusasiat;	Henkilökohtainen koulutus; Työterveys ja -hyvinvointi; Työtyytyväisyys; Kyvykkyydet	Työterveys ja -turvallisuus; Liiketoimintaetiikka;
NCC	Työterveys ja -turvallisuus; Koulutus; Monimuotoisuus; Liiketoimintaetiikka; Antikorrupatio;	Työllimapiiri; Monimuotoisuus; Ihmisoikeudet; Työolosuhteet; Työterveys ja -turvallisuus	Monimuotoisuus; Työtyytyväisyys; Nuorten koulutus; Turvalliset työpaikat; Sidosryhmävuorovaikutus	Kaupungistuminen; Kaupunkisuunnittelu; Työterveys ja -turvallisuus; Monimuotoisuus; Vaikutus yhteiskuntaan	Kaupungistuminen; Paikallisyhteisöjen kehittäminen; Työterveys ja -turvallisuus; Työntekijöiden kehittäminen; Vaikutus yhteiskuntaan; Kaupunkisuunnittelu; Työllistäminen	Työterveys ja -turvallisuus; Kaupungistuminen; Työntekijöiden kehittäminen; Vaikutus yhteiskuntaan; Kaupunkisuunnittelu; Työllistäminen	Kaupungistuminen; Paikallisyhteisöjen kehittäminen; Työterveys ja -turvallisuus; Työllistäminen; Tasa-arvo; Työterveys ja -turvallisuus	Yhteisöjen kehittäminen; Kaupungistuminen; Työllistäminen; Työntekijöiden kehittäminen; Yhdenvertaisuus; Nuorten työllistäminen
Peab	Yhteisöjen kehittäminen; Työllimapiiri; Työllistämisasiat; Työterveys ja -turvallisuus; Liike toimintaetiikka	Työterveys ja -turvallisuus; Työllimapiiri; Yhteisöjen kehittäminen; Ammatillinen kehittyminen; Tasa-arvo; Arvojen edistäminen	Työterveys ja -turvallisuus; Työntekijöiden kehittäminen; Yhdenvertaisuus; Monimuotoisuus; Antikorrupatio	Työterveys ja -turvallisuus; Työntekijöiden kehittäminen; Yhdenvertaisuus; Monimuotoisuus; Naisjohtajien koulutus; Nuorten koulutus	Työterveys ja -turvallisuus; Työntekijöiden kehittäminen; Yhdenvertaisuus; Monimuotoisuus; Naisjohtajien koulutus; Nuorten koulutus	Kaupungistuminen; Arvojen edistäminen yhteiskunnassa; Työterveys ja -turvallisuus; Työntekijöiden kehittäminen; Yhdenvertaisuus; Kaupunkisuunnittelu; Nuorten työllistäminen	Työllistämisasiat; Yhteiskunnan ja kaupunkiympäristöjen kehittäminen; Monimuotoisuus; Kaupungistuminen; Kaupunkisuunnittelu; Työllimapiiri; Työterveys ja -turvallisuus; Tasa-arvo; Antikorrupatio;	Kaupunkiympäristö; Työterveys ja -turvallisuus; Työllistämisasiat; Työntekijöiden kehittäminen; Yhdenvertaisuus; Nuorten työllistäminen
Skanska	Työterveys ja -turvallisuus; Kaupungistuminen; Työllistämisasiat	Kaupunkiympäristö; Työterveys ja -turvallisuus; Liiketoimintaetiikka; Työllistämisasiat; Monimuotoisuus	Kaupungistuminen; Yhteisöjen rakentaminen; Työterveys ja -turvallisuus	Työterveys ja -turvallisuus; Arvonluonti yhteiskunnalle; Paikallisyhteisöt; Monimuotoisuus; Työntekijöiden kehittäminen	Työterveys ja -turvallisuus; Työtyytyväisyys; Yhteisöjen kehittäminen; Monimuotoisuus	Työterveys ja -turvallisuus; Arvonluonti yhteiskunnalle; Monimuotoisuus; Työtyytyväisyys; Yhteisöjen kehittäminen; Koulutusasiat;	Monimuotoisuus; Työterveys ja -hyvinvointi; Yhteisöihin investointi; Työtyytyväisyys; Monimuotoisuus;	Työterveys ja -turvallisuus; Yhteisöihin investointi; Monimuotoisuus;
SRV	Työtyytyväisyys; Työtyytyväisyys; Harmaan talous; Työterveys ja -turvallisuus	Työterveys ja -turvallisuus; Harmaa talous; Työllistämisasiat	Sidosryhmälähtöiset projektit	Työterveys ja -turvallisuus; Harmaan talous; Työterveys ja -turvallisuus; Kaupunkisuunnittelu	Työterveys ja -turvallisuus; Harmaan talous; Työntekijöiden kehittäminen	Työterveys ja -turvallisuus; Kaupungistuminen; Yhteisöjen kehittäminen; Harmaa talous; Työterveys ja -turvallisuus; Työllistämisasiat; Työtyytyväisyys; Tasa-arvo ja ihmisosoikeudet	Kaupungistuminen; Yhteisöjen kehittäminen; Työterveys ja -turvallisuus; Työllistämisasiat; Harmaan talous; Työllistämisasiat; veroasiat; Työterveys ja -turvallisuus	Kaupungistuminen; Yhteisöjen kehittäminen; Työterveys ja -turvallisuus; Työllistämisasiat; Harmaan talous; Työllistämisasiat; veroasiat; Työterveys ja -turvallisuus
YIT	Hyvät elinympäristöt; Työterveys ja -turvallisuus; Työtyytyväisyys; Yhdenvertaisuus; Työllistäminen; Nuorten työllistäminen	Kaupungistuminen; Työterveys ja -turvallisuus; Laadukkaat rakennukset; Työtyytyväisyys; Nuorten työllistäminen; Harmaan talouden estäminen	Kaupungistuminen; Työterveys ja -turvallisuus; Nuorten työllistäminen; Johdon koulutus; Työtyytyväisyys; Toimitusketjun laimukainen toiminta	Kaupungistuminen; Työterveys ja -turvallisuus; Kaupunkisuunnittelu; Harmaa talous	Kaupunkiympäristöt; Yhteisöjen kehittäminen; Kyvykkyydet; Työtyytyväisyys; Työterveys ja -turvallisuus; Kouluttaminen; Antikorrupatio	Kaupungistuminen; Yhteisöjen kehittäminen; Työterveys ja -turvallisuus; Kouluttaminen; Antikorrupatio	Kaupungistuminen; Työterveys ja -turvallisuus; Kaupunkiympäristöt; Työterveys ja -turvallisuus; Kouluttaminen; Antikorrupatio; Kouluttaminen	Kaupunkisuunnittelu; Työterveys ja -turvallisuus; Työtyytyväisyys; Työllistämisasiat; Kouluttaminen; Antikorrupatio; Työtyytyväisyys

4.7 Ympäristöllinen vastuu

Ympäristöllisen vastuun osalta yritykset raportoivat taulukon 16 mukaisista teemoista. Taloudellisen ja sosiaalisen vastuun osuuksien tapaan ympäristöllistä vastuuta koskevaa sisältöä on luokiteltu eri aiheisiin ja aihekokonaisuuksiin. Sisällön luokittelun perusteella energiaa sekä materiaaleja ja jätettä koskevat aiheet ovat ympäristöllisen vastuun raportoinnin kannalta keskeisiä. Energiaa koskevat aiheet ovat merkintämääräosuudeltaan (40%) selkeästi suurin kokonaisuus ja materiaalia ja jätettä koskevat aiheet toiseksi suurin 33%:n osuudella. Muista teemoista raportoidaan selkeästi vähemmän. Lopuista teemoista erottautuvat CO₂-päästöjä ja ympäristösertifiointia koskevat teemat. Kaiken kaikkiaan voidaan todeta, että kohdeyritykset ovat keskittyneet pääasiassa raportoimaan merkityksellisimmistä ympäristöllisen vastuun osa-alueista. Energiankäyttöön, energiatehokkuuteen ja materiaalien hyödyntämiseen liittyvät teemat ovat keskeisessä roolissa rakennusteollisuuden yritysten raportoinnissa.

Taulukko 16. Ympäristöllisen vastuun aiheet

	Merkinnät	Osuus
Biodiversiteetti	870	2 %
CO ₂ -päästöt	3955	10 %
Energia	15789	40 %
Kaupunkiympäristöt	895	2 %
Kuljetukset	428	1 %
Luonnonvarat	424	1 %
Materiaalit ja jäte	12994	33 %
Sertifikaatit	2911	7 %
Veden käyttö	1054	3 %

Seuraavissa alaluvuissa on tarkasteltu keskeisimpiin teemoihin liittyvää raportointia yksityiskohtaisemmin muun muassa sen suhteen, mitä tunnuslukuja ympäristöllisen vastuun raportointiin liittyy. Lopuksi on tarkasteltu kootusti ympäristöllisen vastuun teemoja tarkasteluvälillä.

4.7.1 Energiankäytön raportointi

Ympäristöllisen vastuun osalta energiankäyttöön liittyvät seikat ovat korostetusti esillä kohdeyritysten raportoinnissa. Raportoinnissa kiinnitetään huomiota melko samankaltaisiin seikkoihin: energiatehokkuuteen, kokonaisenergiankäyttöön, suoraan ja epäsuoraan energiankulutukseen, energiamuotojen kulutusosuuksiin, rakentamisen energiaratkaisuihin sekä uusiutuvaan energiaan.

Rakentamisen osalta raportoinnissa korostetaan yleisesti energiatehokkuutta ja ympäristön huomioivia ratkaisuja. Lemminkäisen vuoden 2011 vuosikertomuksesta ilmenee, että rakentaminen ja rakennukset aiheuttavat noin 40 % energiankulutuksesta. Lemminkäisen raportoinnissa korostetaan tarkasteluvälin alkupuolella remontoinnin ja teknisten ratkaisujen roolia energiatehokkuuden edistämisessä. Välillä 2010-2013 Lemminkäisen energiaan liittyviä painotuksia ovat teknisten ratkaisujen ja remontoinnin ohella kuljetuksien energiankulutus sekä uusiutuvan energian käyttö. Vuoden 2011 vuosikertomuksessa nostetaan esille passiivirakentaminen, johon voi liittyä sähkön tuottaminen hyödyntämällä uusiutuvia energianlähteitä. Välillä 2014-2017 keskeisiä seikkoja ovat rakentamiseen liittyvä sertifiointi sekä rakennuksien energiankulutus niiden koko elinkaaren ajalta.

Myös NCC:n ja Peabin raportointi painottuvat energiankulutuksen teemaan. NCC:n raportoinnissa painotetaan eritoten energiatehokasta rakentamista, johon passiivirakentaminen lukeutuu. Esillä on myös rakennussertifiointi, jonka avulla pyritään ympäristöllisin perustein luokittelemaan rakennuksia. Vuoden 2016 vuosikertomuksessa NCC ilmoittaa pyrkivänsä ilmastoneutraaliin toimintaan, johon kuuluu yhtenä osana uusiutuviin energialähteisiin tukeutuminen. Peabin raportoinnissa painotetaan energiankulutuksen osalta elinkaarimallia, kun pyritään kehittämään ja seuraamaan rakennusprojekteihin liittyvää energiankulutusta. Peabin vuoden 2013 vuosikertomuksen mukaan energiatehokkailla ratkaisuilla voidaan saavuttaa kilpailuetua alempien tuotantokustannusten myötä.

Edellä esitettyjä seikkoja tulee esille myös Skanskan, SRV:n ja YIT:n raportoinnissa. Skanskalla ja SRV:llä energia-asioista raportointi on varsin niukanpuoleista. Skanskan raportoinnissa ilmeneviä seikkoja ovat muun muassa passiivirakentaminen, vanhojen talojen remontointi vastaamaan energiatehokkuusvaatimuksia ja uusiutuva energia. Vuosien 2013 ja 2014 vuosikertomuksissa tuodaan esille pyrkimys kehittyä kohti energiapositiivista rakentamista. SRV:n vuoden 2016 vuosikertomuksen mukaan energiatehokkuus on merkittävää niin ympäristöllisiltä vaikutuksiltaan kuin kustannuksiltaan. SRV ottaa esille työmaiden energiankäytön, jota pyritään tehostamaan optimoidun välineistön ja teknologian avulla. YIT puolestaan korostaa energiaan liittyvässä raportoinnissaan projektikohtaista seurantaa, energiatehokkuutta, laitteiston pitämistä ajan tasalla, energiapositiiviseen rakentamiseen pyrkimistä, kustannussäästöjä sekä rakennusten sertifiointia. Muun muassa vuosien 2010 ja 2014 vuosikertomuksissa YIT korostaa, että energiatehokkuus on sille merkityksellinen sekä positiivisen ympäristöllisen vaikutuksen että kustannussäästöjen vuoksi.

Taulukkoon 17 on listattu energiankulutukseen liittyvien tunnuslukujen käyttöä tarkasteluvälillä. Voidaan havaita, että tunnuslukujen käytön osalta yritysten raportointi on varsin yhtenevää, joskin esimerkiksi Skanska ja SRV ovat alkaneet raportoimaan energiankulutuksesta vasta tarkasteluvälin loppupuolella. Yleisin tunnusluku on kokonaisenergiankulutus, jonka yksikkönä pääsääntöisesti käytetään gigawattituntia. Kokonaisenergiankulutuksen yhteydessä on lähes säännönmukaisesti esitetty kulutus energialajeittain, joihin lukeutuu esimerkiksi polttoaineiden kulutus. Noin 46% vuosikertomuksissa on eritelty suora ja epäsuora energiankulutus, joista ensimmäiseen lukeutuu esimerkiksi edellä mainittu polttoaineiden kulutus ja jälkimmäiseen sähkön käytöstä ja lämmityksestä aiheutunut kulutus. Osassa (48%) vuosikertomuksista on raportoitu myös kulutuksen kehityksestä suhteessa edellisvuoteen tai pariin viimeisimpään vuoteen. Kuitenkin voidaan havaita, että myös tunnuslukujen käytön suhteen raportointi ei ole yhtä säännönmukaista kuin sosiaalisen vastuun teemoista esimerkiksi työturvallisuuden osalta.

Taulukko 17. Raportointi energiasta

	Lemminkäinen		NCC		Peab		Skanska		SRV		YIT		Yhteensä	
Energian kulutus, GWh/MWh	2010-2014, 2017	6	2012-2017	6	2011-2017	7	2017	1	2016-2017	2	2011-2012, 2014-2017	6	28	58 %
Energiamuodot	2010-2014, 2017	6	2012-2016	5	2011-2012, 2014-2017	7	2017	1	2016-2017	2	2011, 2012-2017	7	28	58 %
Suora, epäsuora kulutus	2011-2014, 2017	5	2012-2015	4	2011-2015	5	2017	1	2016-2017	2	2012, 2014-2017	5	22	46 %
Kehitys	2010-2014	5	2012-2017	6	2011-2017	7	2017	1			2012, 2014-2016	4	23	48 %
CO2 päästöt (tonnia)	2010-2014	5	2012-2017	6	2011-2017	7	2014-2016	3	2016	1	2011, 2012	2	24	50 %
Ulottuvuus 1	2011-2014	4	2012-2017	6	2016, 2017	2	2012, 2014,-2016	4					16	33 %
Ulottuvuus 2	2011-2014	4	2012-2017	6	2016, 2017	2	2012, 2014- 2016	4					16	33 %
Lähteittäin					2012- 2015	4					2011, 2012	2	6	13 %
Kehitys	2010-2014	5	2012-2016	5	2011-2017	7	2014	1			2012	1	19	40 %

Toinen yleisesti käytetty tunnusluku on CO₂-päästöt, joka liittyy myös energiankulutukseen ja -tuotantoon. CO₂-päästöt voidaan jakaa kolmeen ulottuvuuteen (Scope 1, Scope 2 ja Scope 3), joista ensimmäinen edustaa suoria CO₂-päästöjä, toinen epäsuoria energian CO₂-päästöjä ja kolmas muita epäsuoria CO₂-päästöjä (GRI 2018). Näistä ulottuvuuksista osassa vuosikertomuksista on raportoitu ulottuvuuksista 1 ja 2. CO₂-päästöistä kokonaisuudessaan on raportoitu 50% vuosikertomuksissa. CO₂- päästöistä raportoineet ovat pääasiassa esittäneet CO₂-päästöjen yhteydessä myös päästömäärien kehitystä kuvaavaa tietoa. Sen sijaan päästölähteittäin päästömääriä ei ole juurikaan eritelty. Yrityksistä Lemminkäinen, NCC ja Peab ovat säännönmukaisesti raportoineet CO₂-päästöistään. Kaiken kaikkiaan energiankulutuksen ja CO₂-päästöjen tunnuslukujen osalta voidaan todeta, että raportointi on melko yhtenevää. Raportoinnissa on eroa lähinnä sen suhteen, kuinka tarkasti kokonaiskulutuksen ja -päästöjen muodostuminen on eritelty.

4.7.2 Muut ympäristöllisen vastuun aiheet

Muut ympäristöllisen vastuun teemat eivät ole yhtä laajasti raportoinnissa esillä, joskin materiaalia ja jätettä koskevaa teemaa yltää melko lähelle energia-asioiden käsittelyn laajuutta: materiaalia ja jätettä koskevat merkinnät kattavat noin 33 % kaikista ympäristölliseen vastuuseen liittyvistä merkinnöistä. Kyseistä teemaa koskevia

keskeisiä seikkoja ovat materiaalitehokkuus, kierrättäminen ja haitallisten materiaalien käyttö. Materiaalin raportointi painottuu luonnollisesti siksi, että rakennusprojekteihin liittyy paljon materiaalien käyttöä. Sen sijaan muut ympäristöllisen vastuun teemat ovat huomattavan toissijaisessa osassa materiaali- ja energia-asioihin liittyen. Muut teemat kattavat kaiken kaikkiaan noin 16% kaikista ympäristöllisen vastuun merkinnöistä.

Taulukon 18 mukaisesti materiaaleja ja jätteitä koskeva raportointisisältöä on noin 79% vuosikertomuksista. Lemminkäinen ja Peab ovat käsitelleet raportoineet teemasta järjestelmällisimmin. Energian raportoinnin yhteydessä painotetaan tehokkuutta ja vastaavasti materiaaliasioissa painotetaan materiaalitehokkuutta. Esimerkiksi Lemminkäisen vuoden 2010 vuosikertomuksen mukaan kyse on materiaalin uudelleenkäytön maksimoimisesta ja vastaavasti jätteen määrän minimoimisesta. Lemminkäisen mukaan materiaalitehokkuudessa onkin kyse siitä, että pyritään käyttämään mahdollisimman paljon kierrätettäviä materiaaleja. Lemminkäisen vuoden 2011 vuosikertomuksen mukaan kyse on myös kustannustehokkuuden edistämisestä. Myös NCC kiinnittää esimerkiksi vuoden 2013 raportissaan huomiota kierrätyksen merkitykseen materiaalitehokkuuden kannalta. NCC:n mukaan elinkaarirajatteluun avulla voidaan vähitellen muuntaa ja kehittää rakentamista siihen suuntaan, että kierrätetyn materiaalin määrä kasvaa. Yleisesti materiaaliasioita koskevassa raportoinnissa korostetaan myös jätteiden käsittelyn tärkeyttä. Peabin vuoden 2012 vuosikertomuksen mukaan rakennustoiminta muodostaa siinä määrin jätettä, että yhteiskunnankin kannalta on tärkeää, että niiden määrää vähennetään. Vähentämisessä Peabinkin mukaan kyse juuri materiaalin uudelleenkäytöstä.

Taulukko 18. Raportointi muista ympäristöllisistä aiheista

	Lemminkäinen	NCC	Peab	Skanska	SRV	YIT	Yhteensä							
Biodiversiteetti	2011-2013	3	2015-2016	2	2015	1	2016	1	7	15 %				
Kaupunkiympäristöt		2010, 2012, 2013	3	2017	1		2010-2011	2	6	13 %				
Luonnonvarojen käyttö	2010, 2016	2	2010	1	2011	1	2012	1	5	10 %				
Sertifikaatit	2013	1	2012-2017	6	2010-2012, 2014-2015, 2017	6	2011, 2014, 2016	3	2013, 2015-2017	4	2010, 2012-2013, 2017	4	24	50 %
Veden kulutus	2011-2012	2					2011-2014	4				6	13 %	
Materiaalit ja jäte	2010-2017	8	2010, 2012-2017	7	2010-2017	8	2011-2014	4	2010-2011, 2014-2017	6	2012, 2014-2017	5	38	79 %
Jättemäärä (tonnia)	2010-2014	5	2014-2015, 2017	3	2011-2017	7			2010, 2013-2017	6			21	44 %
Kierrätetty (tonnia/%)	2010-2014	5	2016-2017	2	2011, 2013-2016	5			2010	1			13	27 %
Hyödynnetty (tonnia/%)	2010-2014	5			2012-2014	3			2013-2017	5			13	27 %
Haitallinen jäte (tonnia)	2011, 2012	2			2012-2016	5							7	15 %
Kehitys	2010-2014	5							2013, 2016-2017	3			8	17 %

Muiden teemojen osalta ympäristösertifiointi on eniten esillä: se on esillä 50% vuosikertomuksista. Kyse on rakennusten ympäristöluokituksista, joiden avulla voidaan vertailla esimerkiksi kiinteistöjen energiatehokkuutta samankaltaisin menetelmin. Raportoinnissa esiintyvistä luokitusjärjestelmistä mainittakoon esimerkiksi kansainvälisesti käytössä oleva BREEAM ja LEED, joista ensimmäinen on englantilainen ekotehokkaiden kiinteistöjen luokitusjärjestelmä ja jälkimmäinen yhdysvaltalainen ympäristötehokkaiden kiinteistöjen sertifiointijärjestelmä (Rakennusteollisuus ry 2019). Saadakseen sertifiointin rakennuksen tulee täyttää tietyt vähimmäisvaatimukset. Biodiversiteettiä, kaupunkiympäristöjä, luonnonvarojen käyttöä sekä veden kulutusta koskevat teemat ovat selkeästi vähemmällä huomiolla raportoinnissa eikä niihin liity juurikaan tunnuslukuihin perustuvaa seuranta.

4.7.3 Olennaisuuden näkökulma ympäristöllisessä vastuussa

Ympäristöllisen vastuun osalta indikaattorit ovat pääasiassa numeerisia. Energiatehokkuus ja energiankulutukseen liittyvät asiat ovat korostetusti esillä raportoinnissa, mikä näkyy myös indikaattorien hyödyntämisessä: energiankulutusta koskevasta

EN3:sta on raportoitu niin NCC:n, Peabin kuin YIT:n vuosikertomuksissa ja tarkastelujoukosta 73% yrityksistä raportoi siitä. Edellisten lukujen mukaisesti noin puolessa aineiston vuosikertomuksissa on eritelty energiankulutus energiamuodoittain, kuvattu energiankulutuksen kehitystä sekä suoran ja epäsuoran kulutuksen välinen suhde.

Energiankulutukseen liittyen 64% yrityksistä on raportoitunut aiheuttamistaan kasvihuonekaasupäästöistä ja niiden suorasta vaikutuksesta (EN15). Sen sijaan muista kasvihuonekaasuihin liittyvistä indikaattoreista ei ole raportoitu niin paljon. Yritysvastuuraportoinnin yhteydessä on yleisesti alettu korostamaan kasvihuonekaasujen määrään liittyviä tietoja (Kolk, Levy & Pinkse 2008, 719).

Energiankulutuksen ja kasvihuonekaasujen määrän ohella noin puolet yrityksistä on raportoitu jätteiden ja ongelmajätteiden käsittelystä (EN23) sekä ympäristösääntösten rikkomisesta aiheutuneista sanktioista (EN29). YIT on raportoitu EN29:stä molempina vuosina. NCC ja Peab ovat puolestaan raportoineet EN23:sta. EN23:n osalta on raportoitu pääsääntöisesti siitä, mitkä ovat jätteiden ja ongelmajätteiden osuudet tonneissa ja miltä osin jätettä on hyödynnetty uudelleen.

Kaiken kaikkiaan ympäristöllisen vastuun indikaattoreidenkin osalta on muistettava se, että yritykset valitsevat indikaattorit sen pohjalta, mitkä ovat olennaisia yritysten toiminnan kannalta. Vain merkityksellisistä indikaattoreista on syytä raportoida. Ympäristöllisen vastuun indikaattoreita koskien yllättävintä on se, ettei materiaalien käytöstä (EN1) ja kierrätettyjen materiaalien osuudesta (EN2) ole juurikaan raportoitu, vaikka kyseessä on materiaali-intensiivinen toimiala. Toisaalta jätteiden käsittelyn (EN23) yhteydessä otetaan esille ei-haitallisen jätteen uusiokäyttö.

Taulukko 19. Ympäristöllisen vastuun indikaattorit

		NCC		Peab		YIT		Kaikki
		G3	G4	G3	G4	G3	G4	G4
		2012	2017	2012	2017	2012	2017	2017
G4-EN1	Materiaalien käyttö							9 %
G4-EN2	Kierrätettyjen materiaalien osuus				•			27 %
G4-EN3	Energiankulutus	•	•	•	•	•	•	73 %
G4-EN5	Energiaintensiivisyys	•		•		•	•	9 %
G4-EN6	Energiankulutuksen vähentäminen		•	•	•	•		27 %
G4-EN7	Tuotteiden ja palveluiden energiatarpeiden vähentäminen	•				•		9 %
Veden kulutus (EN8-10)								9 %
G4-EN11-14	Luonnon monimuotoisuuteen liittyvät kysymykset	•						9 %
G4-EN15	Kasvihuonekaasut, suora vaikutus	•	•	•	•	•		64 %
G4-EN16	Kasvihuonekaasut, epäsuora vaikutus	•	•	•	•	•		45 %
G4-EN17	Muut kasvihuonepäästöt	•			•	•		18 %
G4-EN18	Kasvihuonekaasujen päästöintensiteetti	•	•					27 %
G4-EN19	Kasvihuonekaasujen vähentäminen		•	•	•	•		36 %
G4-EN20 ja 21	Muut kuin kasvihuonepäästöt ilmaan							9 %
G4-EN23 ja EN25	Jätteiden ja ongelmajätteiden käsittely	•	•	•	•			55 %
G4-EN24	Merkittävien vuotojen määrä ja suuruus					•		18 %
G4-EN27 ja EN 28	Tuotteiden ja palveluiden ympäristövaikutukset	•			•	•		9 %
G4-EN29	Ympäristösäännösten rikkomisesta aiheutuneet sanktiot	•				•	•	55 %
G4-EN30	Materiaalien, tuotteiden ja henkilöiden kuljetukset							
G4-EN31	Ympäristönsuojelun kulut yhteensä							
G4-EN32 ja EN33	Toimittajien ympäristöarvioinnit	•	•					36 %

4.7.4 Yhteenveto ympäristöllisen vastuun teemoista

Rakennusteollisuuden yritysten ympäristöllistä vastuuta koskeva raportointi on kolmanneksi painotetuin osa-alue yritys vastuun ulottuvuuksista. Ympäristövastuuta koskevat teemat on koottu taulukkoon 20 jokaisen yrityksen osalta erikseen. Sosiaalisen vastuun teemojen tapaan ympäristöllisen vastuun teemoissa on paljon yhtäläisyyksiä, mutta myös painotuseroja esiintyy. Teemat liittyvät ennen kaikkea yritysten toiminnan ympäristöllisiin vaikutuksiin.

Yleisin ympäristöllistä vastuuta koskevat teemat liittyvät energian käyttöön ja energiatehokkuuteen. Lähes jokaisessa vuosikertomuksessa energia-asiat nostetaan esille jollain tapaa. Energiatehokkuus on kuitenkin selvästi yleisin teema. Vuosikertomusten sisällön perusteella kyse on siitä, että pyritään optimoimaan energian

käyttöä niin tuotannon kuin lopputuotteiden osalta. Rakentamisen teknisillä ratkaisuilla saavutetaan energiasäästöä. Energiatehokkuuden teemassa kiinnitetään enemmän huomiota energiankulutuksen ja päästöjen vähentämisen tekniseen toteutukseen, kun taas energian kulutukseen liittyvässä teemassa kiinnitetään huomiota eri energiamuotojen käytön tasoon ja tavoitetasoon. Kolmas energia-asioihin liittyvä teema on uusiutuviin energiamuotoihin panostaminen, mihin voidaan kiinnittää huomiota yhä enemmän, kun tekniikoiden kehittyessä uusiutuvien energiamuotoihin liittyvät käyttökustannukset laskevat. Uusiutuvan energian teema ei ole vuosikertomusten sisällön perusteella niin merkittävä kuin energiatehokkaiden ratkaisujen ja energian käytön teemat.

Toiseksi yleisin teema vuosikertomuksissa on materiaalitehokkuus ja siihen liittyen jäteasiat. Materiaalitehokkuudessa on analoginen energiatehokkuuden kanssa eli pyritään optimoimaan materiaalien käyttöä rakennusprojekteissa. Jäteasiat liittyvät materiaalitehokkuuteen sitä kautta, että mitä vähemmän rakennusjätettä syntyy, sitä tehokkaampaa materiaalien käyttö on. Toisekseen rakennusjätettä voidaan käyttää uudelleen. Osassa raporteissa kiinnitetään huomiota myös haitallisten materiaalien käyttöön, joskaan se ei ole niin yleinen teema kuin materiaalitehokkuus ja jäteasiat. Energiatehokkuuden ohella materiaaleiden käyttöön liittyvät teemat vaikuttavat olevan keskeinen osa ympäristövastuuta koskevaa raportointia.

Hiilijalanjälki ja kasvihuonekaasujen vähentämisspyrkimykset ovat käytännössä yksi ja sama teema: kuinka paljon toiminta aiheuttaa päästöjä ja kuinka niitä pyritään hillitsemään. Teeman osalta varsin yleinen käytäntö vaikuttaa olevan se, että esitetään toiminnasta aiheutuvien kasvihuonekaasujen määrä joko koko yrityksen osalta tai toimintojen osalta eriteltynä. Myös kuljetuksia ja logistiikkaa koskevat teemat liittyvät läheisesti kasvihuonekaasujen teemaan, sillä niiden pääasiallinen huomion kohde on juuri päästöjen vähentämisessä ja uusiutuvien polttoaineiden käytössä.

Energiaa, materiaalien käyttöä ja päästöjä koskevien pääteemojen ohella vuosikertomuksissa esiintyy monia muita teemoja, joita ei kuitenkaan nosteta esille niin usein ja joita ei painoteta kovinkaan paljon. Tämänkaltaisia teemoja ovat esimerkiksi biodiversiteetti, veden käyttö, remontointi, vaikutukset paikallisympäristöön ja sertifiointijärjestelmät. Ympäristöllisen vastuun niin kuin muidenkin yritysvastuun osa-aluei-

den painotuksissa lienee teorian ja yritysvastuuraportointia koskevan sääntelyn valossa kyse siitä, että korostetaan toiminnan olennaisia seikkoja ja vaikutuksia. Edellä mainitut teemat eivät välttämättä ole toiminnan kannalta niin olennaisia kuin vaikka energian ja materiaalien käyttöön liittyvät teemat. Ympäristösertifiointin merkitys vaikuttaa vuosikertomusten perusteella olevan kasvamaan päin. Sertifiointi koskee niin rakennuksia kuin muutakin toimintaa ja sillä pyritään hakemaan vahvistusta ratkaisujen ja toiminnan ekologisuudelle.

Kaiken kaikkiaan ympäristöllisen vastuun teemoista voidaan yleisellä tasolla todeta, että teemoja koskeva raportointi ei ole niin kattavaa kuin sosiaalisen vastuun osalta, mutta kuitenkin ympäristöllisiä teemojen painotus kasvaa tarkasteluvälillä. Tarkasteluvälin alkupuolella moni yritys raportoi ympäristöllisistä teemoista varsin yleisellä tasolla tai niukanpuoleisesti, kun taas loppua kohden teemojen raportointi tarkentuu. Olennaisista seikoista raportoidaan muita kattavammin.

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	
Lemminkäinen	Energiatehokkuus; Materiaalitehokkuus; Uusiutuva energia; CO2-päästöt; Kiinteistöjen energiankulutus; Kustannustehokkuus; Rakennusjäte	Ekotehokkuus; Energian kulutus; Materiaalien uudelleenkäyttö; Kuljetukset; Biodiversiteetti	Energiatehokkuus; Luonnonvarojen käytön vähentäminen; Energiatehokas rakentaminen; Energian kulutus; Biodiversiteetti; Veden kulutus; Kuljetukset	Energiatehokkuus; Elinkaarijäättely; Materiaalin uudelleenkäyttö	Energiatehokkuus; Sivutuotteiden hyödyntäminen; Biodiversiteetti; CO2-päästöt; Ekologinen materiaalien hankinta	Energiatehokkuus; Ekologinen materiaalien hankinta; Sivutuotteiden hyödyntäminen; kohti energian nollatasoa;	Energian ja luonnonvarojen käyttö; Rakennusprojektien ympäristölliset vaikutukset; Materiaalitehokkuus	Energian ja luonnonvarojen käyttö; Rakennusprojektien ympäristölliset vaikutukset; Materiaalitehokkuus	Energiatehokkuus; Materiaalitehokkuus; Jätteen hyödyntämisaste
NCC	Terveelliset ympäristöt; Haitalliset materiaalit; Kierrätys; Hiilijalanjälki; Energiatehokkaat asunnot; Uusiutuva energia	Energian käyttö; Materiaalit; Ympäristösertifioidut rakennukset; Jäte ja kierrätys; Hiilijalanjälki	Jäteasiat ja kierrätys; Kaupunkialueiden ympäristösertifikointi; Energian ja luonnonvarojen kulutus	Energiatehokkuus; Kestävä kehitys ja elinympäristöt; Materiaalitehokkuus; Energian kulutus; Haitalliset materiaalit	Elinkaarimalli; CO2-päästöt; Uusiutuva energia; Ekosysteemiäpalvelut	Hiilijalanjälki; Materiaalitehokkuus; Uusiutuvat polttoaineet; Biodiversiteetti; Elinkaarimalli	Materiaalit ja jäte; Materiaalin käytön jäljitettävyys; Energian käyttö; Hiilijalanjälki	Materiaalit ja jäte; Energian käyttö	
Peab	Resurssien säästäminen; Energiatehokkuus; Jäteasiat; Kuljetukset; Rakennuksien ympäristöluokitus	Resurssien käyttö; Haitalliset materiaalit; Energian käyttö; Kuljetukset; Jäteasiat CO2-päästöt	Materiaalin käyttö; Jäteasiat; Haitalliset materiaalit; Energian käyttö; Kuljetukset; Energian käyttö; CO2-päästöt	Energiatehokkuus; Haitalliset materiaalit; CO2-päästöt; Materiaalitehokkuus; CO2-päästöt; Energiatehokkuus; Uusiutuva energia; Kuljetukset; Haitalliset materiaalit	Ympäristösertifioidut rakennukset; Materiaalitehokkuus; CO2-päästöt; Energiatehokkuus; Uusiutuva energia; Kuljetukset; Haitalliset materiaalit	Energian kulutus; CO2-päästöt; Tuotteiden sertifiointi; Kansainväliset ilmastotavoitteet; Energiatehokkuus; Uusiutuva energia; Logistiikan päästöt; Tehokas jätteenhallinta; Haitalliset materiaalit	CO2-päästöt; Uusiutuvat polttoaineet; Ympäristösertifioidut rakennukset; Materiaalitehokkuus; Jäteasiat		
Skanska	"Vihreä" rakentaminen; Energian kulutus; Haitalliset materiaalit; Veden kulutus; CO2-päästöt; Uusiutuva energia	Energian käyttö; Hiilijalanjälki; Vastuullinen hankinta; Jätteet ja kierrätys; Veden käyttö	Energiatehokkuus; CO2-päästöt; Materiaalit; Veden käyttö; Vaikutus paikallisympäristöön	Hiilijalanjälki; Materiaalit; Veden käyttö; Vaikutus paikallisympäristöön;	"Vihreä" rakentaminen;	CO2-päästöt; Vihreä rakentaminen	Vihreä rakentaminen; CO2-päästöt; Ympäristösertifioidut rakennukset	Vihreä rakentaminen; CO2-päästöt; Energian käyttö; Materiaalit; Veden käyttö; Kestävät kaupunkiympäristöt	
SRV	Ekotehokkuus; Jäteasiat; Kaupunkiympäristön CO2-päästöt; Energian kulutus; Työmaiden ympäristösuunnitelmat	Jäteasiat; Kestävä kaupunkisuunnittelu; Energian käyttö;	Jäteasiat; CO2 - elinkaarimalli; Työmaiden ympäristösuunnitelmat	Energiatehokas rakentaminen; Jäteasiat; Raportointijärjestelmät	Energiatehokkuus; Jäteasiat; Raportointijärjestelmät	Energiatehokkuus; Jäteasiat; Raportointijärjestelmät	Jätteen hyödyntäminen; Biodiversiteetti; Sertifiointijärjestelmät; Energiatehokkuus; CO2-päästöt	Materiaalitehokkuus; Energiatehokkuus; Sertifiointi; Proaktiivinen toiminta	
YIT	Energiatehokkuus; Alueellinen ekologisuus; Uusiutuva energia; Elinkaarimalli; Päästöt	Energiatehokkaat elinympäristöt; Elinkaarimalli; Uusiutuva energia; Päästöt	Energiatehokas rakentaminen	Energian kulutus; Jäteasiat	Energian kulutus; Jäteasiat	Energian kulutus; Jäteasiat	Energian kulutus; Jäteasiat	Ympäristöllinen tehokkuus; Sertifiointi; Energian kulutus; Purkujäte	

5. YHTEENVETO JA JOHTOPÄÄTÖKSET

Tutkielman tavoitteena oli selvittää, kuinka yritys vastuuta ja sen osa-alueita painotetaan rakennusteollisuuden yritysten raportoinnissa sekä mitä yritys vastuun aiheita korostetaan tarkasteluvälillä 2010-2017. Lisäksi tavoitteena oli selvittää, miten olenaisuuden näkökulma näkyy raportoinnista. Jälkimmäistä kysymystä tarkasteltiin GRI-viitekehysten indikaattorien ja ylipäättään tunnuslukujen kautta. Seuraavaksi tarkastellaan tuloksia koskien tutkimuskysymyksiä.

- Mitä yritys vastuun osa-alueita painotetaan rakennusteollisuuden yritysten raportoinnissa?

Ensimmäiseen tutkimuskysymykseen haettiin vastauksia yritys vastuuraporttien sisältöä jaottelamalla niin yritys vastuun osa-alueisiin (taloudellinen, sosiaalinen, ympäristöllinen) kuin niihin liittyviin aihealueisiin. Sisältöä tarkastelemalla kävi ilmeisen selväksi, että sosiaalisen vastuun osa-alueita painotetaan raportoinnissa keskimääräisesti eniten. Noin 45% jaotellusta sisällöstä koskee sosiaalista vastuuta. Toiseksi eniten painotetaan taloudellista vastuuta noin 31 % osuudella ja kolmanneksi eniten ympäristöllistä vastuuta noin 24% osuudella. Luvut edustavat approksimaatioita siitä, mitä raportoinnissa painotetaan. Sisällön tarkempi tarkastelu ja G4-viitekehysten mukaisten tunnuslukujen raportointi tukevat osittain havaittua painotusjakautumaa.

Kohdeyritysten välillä on jonkin verran vaihtelua sen suhteen, mitä yritys vastuun osa-alueita painotetaan raportoinnissa. Esimerkiksi joissain yksittäisissä vuosikertomuksissa on jätetty jostain osa-alueesta täysin raportoimatta. Merkille pantavaa on myös se, että osassa vuosikertomuksissa taloudelliselle vastuulle ei ole selkeää erillistä osiotaan, vaan yritys vastuun yhteydessä on käsitelty vain ympäristöllistä ja sosiaalista vastuuta. Kaiken kaikkiaan ei jää kuitenkaan epäselväksi, että sosiaalinen vastuun sisältö pitää sisällään monessa vuosikertomuksessa jopa yli puolet kaikesta yritys vastuuta koskevasta sisällöstä, mistä ei voi kuitenkaan tehdä päätelmiä siitä, mitä yritykset todella pitävät arvossa.

- Mitkä yritys vastuuraportoinnin aiheet ovat keskeisiä tarkasteluvälillä?

Toinen tutkimuskysymys on ikään kuin jatkumoa ensimmäisestä tutkimuskysymyksestä ja sen tarkoituksena oli kartoittaa keskeisiä aiheita yritysten raportoinnissa välillä 2010-2017. Toiseen tutkimuskysymykseen haettiin vastauksia sitä kautta, että kolmeen osa-alueeseen jaoteltu sisältö jaettiin edelleen aihealueisiin. Jaottelun perusteella taloudelliseen vastuuseen liittyy kolme keskeistä aihealuetta, sosiaaliseen vastuuseen kolme aihealuetta ja ympäristölliseen yhdeksän aihealuetta. Taloudellisen vastuun aiheista vallitsevin on omistaja-arvoa korostava näkökulma, toiseksi suurin laajempaa sidosryhmänäkökulmaa korostava näkökulma sekä kolmantena kestävän kehityksen näkökulma. Sosiaalisen vastuun aiheista työterveys- ja turvallisuus on keskeisin. Yhteiskuntaan liittyvä raportointi on aihekokonaisuutena kaikista keskeisin. Yksittäisistä aiheista kaupunkisuunnittelu ja työntekijäasiat korostuvat työterveyden ja -turvallisuuden ohella. Ympäristöllisen vastuun osalta energia- ja materiaaliasiat korostuvat muiden aiheiden ollessa marginaaliosassa.

Toiseen tutkimuskysymykseen liittyen tarkasteltiin myös keskeisiä aiheita vuosi- ja yritystasolla. Taloudellisen vastuun osalta esille nousevat esimerkiksi arvonluonnin ja kestävän kehityksen aiheet. Sosiaalisen vastuun osalta teemoja ovat muun muassa työterveys- ja turvallisuus sekä työntekijä- ja yhteisöasiat. Ympäristöllisen vastuun teemoja ovat muun muassa energiatehokkaat ratkaisut, sertifiointi heja kasvihuonepäästöjen vähentäminen.

- Mitä tunnuslukuja raportointiin liittyy olennaisuuden periaatteen pohjalta?

Viimeisen tutkimuskysymyksen osalta tarkasteltiin raportointia koskien G4-viitekyksen indikaattoreita ja ylipäätään tunnuslukuja. Taloudellisen vastuun osalta indikaattoreista eritoten EC1 koskien lisäarvon jakautumista sidosryhmille on raportoinnissa esillä. Osa yrityksistä ei ole ollenkaan raportoinut taloudellisen vastuun indikaattoreista, vaan keskittynyt sosiaaliseen ja ympäristölliseen vastuuseen. Sosiaalisen vastuun osalta erityisesti työterveyteen ja -turvallisuuteen, korruption torjumisen koulutukseen sekä henkilökuntaa koskevat indikaattorit ovat keskiössä. Näistä indi-

kaattoreista työturvallisuudesta on raportoitu varsin kattavasti muun muassa onnettomuustaajuutta koskevilla luvuilla. Ympäristöllisen vastuun indikaattorit ovat pääasiassa numeerisia ja keskeisiä indikaattoreita ovat energiankulutus ja kasvihuonekaasujen määrä. Näistä indikaattoreista eritoten energiankulutuksesta on raportoitu varsin kattavasti: raportoinnissa on eritelty muun muassa energiamuodot, kehitys sekä epäsuora kulutus. Yllättävintä ympäristöllisen vastuun indikaattoreihin liittyen on se, että materiaalien käytöstä ei ole juurikaan raportoitu, joskin siihen liittyvää tietoa on sisällytetty jätteiden käsittelyä koskevaan raportointiin. Kaiken kaikkiaan olennaisuuden näkökulman raportoinnissa ei käy kovin selvästi ilmi, millä perusteella on päädytty tiettyjen indikaattoreiden valitsemiseen ja miksi jotkin indikaattorit on jätetty raportoinnista pois.

5.1 Rajoitukset

Tässä tutkielmassa on käytetty tutkimusmenetelmänä laadullisen tutkimuksen sisällönanalyysiä. Tuomen & Sarajärven (2018) mukaan kyseessä on suhteellisen yksinkertainen laadullisen analyysin metodi, jonka soveltaminen ei välttämättä vaadi kovinkaan syvällistä teoreettista tietämystä. Menetelmä perustuu siihen, että joko järjestetyn tai järjestelemättömän sisällön avulla pyritään saamaan kuvaa tutkittavasta ilmiöstä. Tässä tutkielmassa hyödynnettiin NVivo 12 -ohjelmaa niin sisällön karsimisessa, jaottelussa kuin tulosten analysoinnissa. Tutkielman reliabiliteettia nostaa hieman se, että sisällön jaottelu tehtiin kahdessa eri vaiheessa, jolloin myös jaottelu tarkentui. Yleisesti ottaen menetelmän valintaa voi siinä mielessä kyseenalaistaa yritys vastuun tutkimisessa, että sen avulla ei juurikaan voi tehdä yleistettäviä johtopäätöksiä koskien toimialan raportointia. Toisaalta voidaan joiltain osin saada ymmärrystä siitä, mitkä seikat ovat merkityksellisiä yritys vastuuraportointiin ja kestäväan kehitykseen liittyen. Tutkimuksen tarkoituksena ei ollut selvittää perustavanlaatuisesti yritys vastuuraportoinnin tilaa tai raportoinnin tietojen todenmukaisuutta, vaan keskeisenä motiivina oli selvittää raportointiin liittyviä keskeisiä aiheita ja painotuksia.

Menetelmän valinnan ohella aineiston rajaus on merkittävimpiä tutkimuksen toteuttamiseen liittyviä valintoja. Aineiston osalta päädyttiin kuuden rakennusteollisuuden

yrittäjien yritysvastuuraportoinnin tarkasteluun välillä 2010-2017. Aineistoa oli melko runsaasti ja käsittelyä vaikeutti paikoitellen se, ettei kaikissa vuosikertomuksissa oltu selkeästi eroteltu yritysvastuun ulottuvuuksia omiksi osioikseen. Useamman yrityksen raportoinnin tarkastelulla pyrittiin saamaan kokonaisvaltaisempaa kuvaa yritysvastuuraportoinnista rakennusteollisuuden alalla. Tuloksien yleistettävyyteen tulee kuitenkin suhtautua varauksella. Esimerkiksi G4-viitekehityksen mukainen indikaattorien valinta on lähes täysin yrityssidonnaista.

5.2 Jatkotutkimusaiheet

Tutkielmassa tarkasteltiin yritysvastuun osa-alueita rakennusteollisuuden yritysten raportoinnissa. Jatkotutkimusaiheessa voisi hyödyntää samantapaista asetelmaa siten, että tarkasteltaisiin usean eri toimialan yritysten yritysvastuuraportointia suhteessa toisiinsa, jolloin voitaisiin tutkia, mitä samankaltaisuuksia ja eroavaisuuksia raportointiin liittyy. Toinen jatkotutkimusaihe voisi koskea raportoinnin retoriikkaa: kuinka raporteissa viestitään esimerkiksi kestävä kehityksen näkökulmasta ja min-käläisiä diskursseja käytetään koskien yritysvastuun aiheita ja vastuullista toimintaa.

Mielenkiintoista voisi olla myös aihealueen tutkiminen tilintarkastuksen näkökulmasta: kuinka saadaan riittävä varmuus siitä, että esitetyt tiedot ovat luotettavia. Tämän tyyppisessä tutkielmassa voitaisiin hyödyntää esimerkiksi tilintarkastajien lausuntoja ja varmennusraportteja koskevia tietoja.

LÄHDELUETTELO

Aaltonen, T. & Tuominen, K. (2003c). Yrityksen yhteiskuntavastuu. Itsearviointin käsikirja. Turku, Oy Benchmarking Ltd.

Ackerman, R. W. (1975). *The Social Challenge to Business*. Cambridge, Harvard University Press.

Adams, C. A. (2002). Internal organizational factors influencing corporate social and ethical reporting: Beyond current theorizing. *Accounting, Auditing & Accountability Journal*, 15(2), pp. 223-250.

Aguinis, H. (2011) Organizational responsibility: doing good and doing well. *Handbook of Industrial and Organizational Psychology*, 3, pp. 855-879.

Akpınar, M. (2009). Understanding primary stakeholders of a firm in response to market integration in the European Union: Volkswagen, 1960-2005. Turku: Turku School of Economics.

Alberto, F., McCallister, M. L. & Fitzpatrick, P. (2014). Sustainability reporting among mining corporations: a constructive critique of the GRI approach. *A Journal of Cleaner Production*, 84, pp. 70-83.

Arruda, L., Lameira, V., Quelhas, O.L.G. & Pereira, F.N. (2013). Sustainability in the Brazilian Heavy Construction Industry: An Analysis of Organizational Practices. *Sustainability*, 5(10), pp. 4312-4328.

Ballou, B., Heitger, D. L. & Landes, C. E. (2006). The Future of Corporate Sustainability Reporting. *Journal of Accountancy*, 202(6), pp. 65-74.

Ball, J. (2002). Can ISO 14000 and eco-labelling turn the construction industry green? *Building and Environment*, 37(4), pp. 421-428.

Barthorpe, S. 2010. Implementing corporate social responsibility in the UK construction industry. *Property Management*, 28 (1), pp. 4-17.

Berman, S.L., Wicks, A.C., Kotha, S. & Jones, T.M. (1999). Does stakeholder orientation matter? The relationship between stakeholder management models and firm financial performance. *Academy of Management Journal*, 42(5), pp. 488-506.

Bhattacharya, C. B. & Korschun, D. (2008). Stakeholder Marketing: Beyond the Four Ps and the Customer. *Journal of Public Policy & Marketing*, 27(1), pp. 113-116.

Bouten, L., Everaert, P., Liederkerke, L. V., De Moor L. & Christiasens, J. (2011). Corporate social responsibility reporting: A comprehensive picture. *Accounting Forum*, 35, pp. 187-204.

Bowen, H. R. (1953). *Social responsibilities of the businessman*. New York: Harper & Brothers.

Breithbarth, T., Harris, P. & Insch, A. (2010). Pictures at an exhibition revisited: reflections on a typology of images used in the construction of corporate social responsibility and sustainability in non-financial corporate reporting. *Journal of Public Affairs*, 10, pp. 238-257.

Brown, H. S., Jong, M. & Levy, D. L. (2009). Building institutions based on information disclosure: lessons from GRI's sustainability reporting. *Journal of Cleaner Production*, 17, pp. 571-580.

Carroll, A. B. (1979). A three-dimensional conceptual model of corporate performance. *Academy of Management Review*, 4, pp. 497-505.

Carroll, A. B. (1999). Corporate Social Responsibility: Evolution of a definitional construct. *Business & Society*, 38(3) pp. 268-295.

Carroll, A. B. & Buchholtz, A. K. (2015). *Business and Society: Ethics, sustainability and stakeholder management*. Stamford, CT: Cengage Learning.

Carroll, A. B. & Näsi, J. (1997). Understanding Stakeholder Thinking: Themes from a Finnish Conference. *Business Ethics: A European Review*, 6(1), pp. 46-51.

Cho, C. H. (2009) Legitimation strategies used in response to environmental disaster: a French case study of Total SA's Erika and AZF incidents, *European Accounting Review*, 18(1), pp. 33–62.

Clarkson, M. B. E. (1995). A stakeholder framework for analyzing and evaluating corporate social performance. *Academy of Management Review*, 20(1), pp. 92-117.

Close, R. & Loosemore, M. (2014). Breaking down the site hoardings: attitudes and approaches to community consultation during construction. *Construction Management and Economics*, 32(7-8), p. 816-828.

Construction Industry Institute. (2019). Zero Accidents Techniques. [verkkodokumentti]. [viitattu 1.3.2019]. Saatavilla: <https://www.construction-institute.org/resources/knowledgebase/best-practices/zero-accidents-techniques?projectphase=1da871ca-3f9b-47df-87ac-40867a23f42d>

Corporate Register. (2019). GRI. [verkkodokumentti]. [viitattu 4.2.2019]. Saatavilla: <http://www.corporateregister.com/frameworks/gri/>

Corporate Register. (2019). Published reports, Finland. [verkkodokumentti]. [viitattu 4.2.2019]. <http://www.corporateregister.com/livecharts/?chart=1&cou=Finland&sec=All&sub=All&our=All>

Dahlsrud, A. (2008). How corporate social responsibility is defined: An analysis of 37 definitions. *Corporate Social Responsibility and Environmental Management*, 15(1) pp. 1-13.

Dai, N., T., Du, F., Young, S. M., & Tang, G. (2018). Seeking Legitimacy through CSR Reporting: Evidence from China. *Journal of Management Accounting Research*, 30(1), pp. 1-29.

Dangelico, R. M. (2010). Mainstreaming green product innovation: Why and how companies integrate environmental sustainability. *Journal Of Business Ethics*, 95(3), pp. 471.

Daub, C-H. (2007). Assessing the quality of sustainability reporting: an alternative methodological approach. *Journal of Cleaner Production*, 15, pp. 75-85.

Daugherty, E. L. (2001). Public relations and social responsibility, teoksessa Heath, R. L. *Handbook of Public Relations*. Sage Publications, London, pp. 389-401.

Deegan, C. (2002). Introduction: The legitimizing effect of social and environmental disclosures – a theoretical foundation. *Accounting, Auditing & Accountaibility Journal*, 15(3), pp. 282-311.

Deegan, C. (2004). Environmental disclosures and share prices – a discussion about efforts to study this relationship. *Accounting Forum*, 28, pp. 87-97.

Deegan, C., Rankin, M. & Tobin, J. (2002). An examination of the corporate social and environmental disclosures of BHP from 1983-1998: a test of legitimacy theory, *Accounting, Auditing & Accountaibility Journal*, 15(3), pp. 312-343.

Deegan, C. & Unerman, J. (2011). *Financial accounting theory*. Sydney, McGraw-Hill.

Dierkes, M., Antal, A. B., MacMillan, K. & Marz L. (2002). Corporate Social Reporting Revisited. *Journal of General Management*, 28(2), pp. 22-42.

Ditlev-Simonsen, C. D. (2011). From corporate social responsibility awareness to action? *Social Responsibility Journal*, 7(4), pp. 528-539.

Donaldson, T. & Preston, L. E. (1995). The stakeholder theory of the corporation: concepts, evidence and implications. *Academy of Management Review*, 20(1), pp. 65-91.

Drucker, P. F. (1954). *The Practise of Management*. New York, HarperBusiness.

Dubbink, W., Graafland, J. & Liedekerke, L. CSR, Transparency and the Role of Intermediate Organisations. *Journal of Business ethics*, 82(2), pp.391-406.

Durden, C. (2008). Towards a socially responsible management control system. *Accounting, Audigint & Accountability Journal*, 21(5), pp. 671-694.

Elinkeinoelämän keskusliitto. (2018). Vastuullisuus liiketoiminnan ytimessä. [verkkosivu]. [viitattu 22.11.2018]. Saatavilla: <https://ek.fi/mita-teemme/energia-liikenne-ja-ymparisto/vastuullisuus/>

Elkington, J. (1997). *Cannibals with Forks: the triple bottom line of the 21st century business*. Oxford: Capstone Publishing Limited.

European Commission. (2018). Corporate Social Responsibility (CSR). [verkkodokumentti]. [viitattu 22.11.2018]. Saatavilla: https://ec.europa.eu/growth/industry/corporate-social-responsibility_en

FIBS (2015). Yritysvastuu – määritelmä ja historia. [verkkodokumentti]. [viitattu 20.11.2018]. Saatavilla: <http://www.fibsry.fi/fi/yritysvastuu/maaritelma-ja-historia>

Freeman, R. (1984). *Strategic management: A stakeholder approach*. Boston, Pitman.

Frederick, W. C. (1960). The growing concern over business responsibility. *California Management Review*, 2 (4), pp. 52-61.

Friedman, M. (1962). *Capitalism and Freedom*. Chicago, University of Chicago Press.

Friedman, M. (1970). The social responsibility of a business is to increase its profits. *The New York Times Magazine*, September 13.

Garriga, E. & Mele, D. (2004). Corporate social responsibility theories: mapping the territory. *Journal of Business Ethics*, 53 (1), pp. 51-71.

Gatti, L. & Seele, P. (2014). Evidence for the prevalence of the sustainability concept in European corporate responsibility reporting. *Sustainability Science*, 91 (1), pp. 89-102.

Gray, R. (1993). *Accounting for the environment*. London, Paul Chapman.

Gray, R., Owen, D. & Adams, C. (1996). *Accounting & Accountability*. Hertfordshire: Prentice Hall.

Gray, R. (2001). Thirty years of social accounting, reporting and auditing: what (if anything) have we learnt? *Business Ethics: A European Review*, 10, pp. 9-15.

GRI. (2016). *G4 Sustainability Reporting Guidelines*. [verkkodokumentti]. [viitattu 4.2.2019]. Saatavilla: <https://www2.globalreporting.org/resource/library/GRIG4-Part1-Reporting-Principles-and-Standard-Disclosures.pdf>

Grougiou, V., Dedoulis, E., & Leventis, S. (2016). Corporate Social Responsibility Reporting and Organizational Stigma: The Case of "Sin" industries. *Journal of Business Research*, 69, pp. 905-914.

Harmaala, M-M. & Jallinoja, N. *Yritysvastuu ja menestyvä liiketoiminta*. Helsinki, Sanoma Pro.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. (2013). Tutki ja kirjoita. 15. p. Hämeenlinna, Kariston Kirjapaino Oy.

Huang, X. & Watson, L. (2015). Corporate Social Responsibility Research in Accounting. *Journal of Accounting Literature*, 34, pp. 1-16.

Ihlen, Ø. (2013). Corporate social responsibility. In R. L. Heath (Ed.), *Encyclopedia of public relations*. Thousand Oaks, CA: Sage.

Jeffrey, S., Rosenberg, S. & McCabe, B. (2012) Corporate social responsibility behaviors and corporate reputation. *Social Responsibility Journal*, 8(4), pp. 547-560.

Juholin, E. (2004). For business or the goof of all? A Finnish approach to corporate social responsibility. *The international journal of business in society*, 4(3), pp.20-31.

Juutinen, S. & Steiner, M-L. (2010). *Strateginen yritysvastuu*. Juva. WS Bookwell Oy.

Johnson, H. L. (1971). *Business in contemporary society: Framework and issues*. Belmont, CA: Wadsworth.

Jones, P., Comfort, D. & Hillier, D. (2006). Corporate social responsibility and the UK construction industry. *Journal of Corporate Real Estate*, 8(3), pp. 134-150.

Jones, P., Comfort, D. & Hillier, D. (2016). Managing materiality: a preliminary examination of the adoption of the new GRI G4 guidelines on materiality within the business community. *Journal of Public Affairs*, 16(3), pp.222-230.

Jones, T. M. (1995). Instrumental stakeholder theory – a synthesis of ethics and economics. *Academy of Management Review*, 20(2), pp. 404-437.

Kauppalehti (2018). Vahvat kaupungit luovat vaurautta kaikille. [verkkodokumentti]. [viitattu 20.3.2019]. Saatavilla: <https://www.kauppalehti.fi/uutiset/vahvat-kaupungit-luovat-vaurautta-kaikille/229d7142-d465-36cd-9dcb-df989988d6db>

Kiuru, O. (2017). Yritysvastuuraportoinnista pakollista suuryrityksille. [verkkodokumentti]. [viitattu 19.11.2018]. Saatavilla: <http://lexia.fi/2017/02/03/yritysvastuuraportoinnista-pakollista-suuryrityksille/>

KPMG. (2017). The road ahead-The KPMG Survey of Corporate Responsibility Reporting 2017. [verkkodokumentti]. [viitattu 5.1.2019]. Saatavilla: <https://assets.kpmg/content/dam/kpmg/xx/pdf/2017/10/kpmg-survey-of-corporate-responsibility-reporting-2017.pdf>

Koipijärvi, T. & Kuvaja, S. (2017). Yritysvastuu: Johtamisen uusi normaali. 1.painos. Helsinki, Kauppakamari.

Koivuporras, T. (2008). Ihmiset ja pankki samaa maata?: Yhteiskuntavastuun toteutuminen pankkisektorilla. Vaasa, Universitas Wasaensis.

Kolk, A., Levy, D. & Pinkse, J. (2008). Corporate Responses in and Emerging Climate Regime: The Institutionalization and Commensuration of Carbon Disclosure. *European Accounting Review*, 17(4), pp.719-745.

Kuisma, J. (2015). Mainetta ja tulosta – Yritysvastuun johtamisen lyhyt oppimäärä. Porvoo, Bookwell Oy.

Lamberton, G. (2005). Sustainability accounting – a brief history and conceptual framework. *Accounting Forum*, 29(1), pp. 7-26.

Laine, M. (2010). Towards sustaining the status quo: Business talk of sustainability in Finnish corporate disclosures 1987-2005. *European Accounting Review*, 19(2), pp. 247-274.

Lindblom, C. K. (1994). The implications of organizational legitimacy for corporate social performance and disclosure. paper presented at the Critical Perspectives on Accounting Conference, New York.

Loosemore, M. (2016). Social procurement in UK construction projects. *International Journal of Project Management*, 34(2), pp.133-144.

Loosemore, M. & Lim, B. T. H. (2017). Linking corporate social responsibility and organizational performance in the construction industry. *Construction Management and Economics*, 35(3), pp. 90-105.

Loosemore, M. & Bridgeman, J. (2017). Corporate volunteering in the construction industry: motivations, costs and benefits. *Construction Management and Economics*, 35(10), pp. 641-653.

Litfin, T., Meeh-Bunse, G., Luer, K., Tecker, Ö. (2017). Corporate Social Responsibility Reporting – a Stakeholder's Perspective Approach. *Business Systems Research*, 8(1), pp. 30-42.

Lotila, P. 2004. Communicating Corporate Social Responsibility. Reporting Practice in Retailing. Turun Kauppakorkeakoulun julkaisuja. Turku, Turun kauppakorkeakoulu.

Lovio, R. (2004). Yrityksen sidosryhmät ja ympäristöjohtaminen. Teoksessa Ympäristö ja liiketoiminta. Helsinki, Gaudeamus Kirja Oy.

Maignan, I. & Ralston, D. A. (2002). Corporate Social Responsibility in Europe and the U.S.: Insights from Businesses' Self-Presentations. *Journal of International Business Studies*, 33(3), pp. 497-514.

Marrewijk, M. (2003). Concepts and Definitions of CSR and Corporate Sustainability: Between Agency and Communion. *Journal of Business Ethics*, 44(2), pp.95-105.

Mathews, M. R. (1993). *Socially Responsible Accounting*, Chapman Hall, London.

McIntosh, M., Thomas, R., Leipziger, D. & Coleman, G. (2003). *Living Corporate Citizenship. Strategic routes to socially responsible business.* London, Prentice Hall.

McWilliams, A. & Siegel, D. (2001). Corporate social responsibility: A theory of the firm perspective. *Academy of Management Review*, 26(1), pp. 117-127.

McWilliams, A., Siegel, D. S. & Wright, P. (2006). Corporate Social Responsibility: Strategic implications. *Journal of Management Studies*, 43(1), pp. 1-17.

Mitchell, R. K., Agle, B. R. & Wood, D. J. (1997). Toward a theory of stakeholder identification and salience: Defining the principle of who and what really counts. *The Academy of Management Review*, 22(4), pp. 853-886.

Moneva, J. M., Archel, P. & Correa, C. (2006). GRI and the camouflaging of corporate unsustainability. *Accounting Forum*, 30(2), pp.121-137.

Morimoto, R., Ash, J. & Hope, C. (2005). Corporate Social Responsibility Audit: From Theory to Practice. *Journal of Business Ethics*, 62, pp. 315-325.

Mähönen, J. (2013). Ei-taloudellinen informaatio ja corporate governance. [verkko-dokumentti]. [viitattu 4.11.2018]. Saatavilla: https://www.edilex.fi/defensor_legis/10945.pdf

Nalband, N. A. & Al-Amri, M. S. (2013). Corporate social responsibility. *International Business Journal*, 23(3), pp. 284-295.

Neu, D., Warsame, H. & Pedwell, K. (1998). Managing Public Impressions: Environmental Disclosures in Annual Reports. *Accounting, Organizations and Society*, 23(3), pp. 265-282.

Niskala, M., Pajunen, T. & Tarna-Mani, K. (2013). *Yritysvastuu – raportointi- ja laskentaperiaatteet.* 1.p. Helsinki. KHT-Media Oy.

Niskala, M & Näsi, S. 1995. Stakeholder Theory as a Framework for Accounting. Teoksessa Understanding Stakeholder Thinking. Jyväskylä. LSR-julkaisut.

Nokkala, J. (2018). Siirrykö yritysvastuuraportointi osaksi talouden tunnuslukuja? [verkkodokumentti]. [Viitattu 19.11.2018]. Saatavilla: <https://tilisanomat.fi/kirjanpito/siirryko-yritysvastuu-raportointi-osaksi-talouden-tunnuslukuja>

Nordic Market Data AB. (2017). The largest companies by turnover in Nordic in the industry Construction of buildings. [verkkodokumentti]. [Viitattu 2.2.2019]. Saatavilla: <http://www.largestcompanies.com/toplists/nordic/largest-companies-by-turnover/industry/construction-of-buildings>

Painter-Morland, M. (2006). Triple Bottom-line Reporting as Social Grammar: Integrating Corporate Social Responsibility and Corporate Codes of Conduct. *Business ethics: A European Review*, 15(4), pp. 352-364.

Panapanaan, V., Linnanen, L., Karvonen, M-M & Phan, V. (2003). Roadmapping Corporate Social Responsibility in Finnish Companies. *Journal of Business Ethics*, 44(2). pp. 133-148.

Panwar, R., Hansen, E. & Juslin, H. 2006. Corporate responsibility - Balancing economic, environmental, and social issues in the forest products industry. *Forest Products Journal*, 56(2), pp. 4-12.

Parker, L. D. (1986). Polemical themes in social accounting: A scenario for standard setting. *Advances in Public Interest Accounting*, 1, pp. 67-93.

Pedersen, E. R. (2006). Making corporate social responsibility (CSR) operable: How companies translate stakeholder dialogue into practice. *Business and Society Review*, 11(1), pp. 137-163.

Perrini, F. (2005). Building a European Portrait of Corporate Social Responsibility Reporting. *European Management Journal*, 23(6), pp. 611-627.

Porter, M. & Kramer, M. (2011). Creating shared value. *Harvard Business Review*, 89(1), pp. 62-77.

Rakennusteollisuus ry (2019). Energiatehokkuuden parantaminen vähentää säästöjä. [verkkodokumentti]. [Viitattu 20.3.2019]. Saatavilla: <https://www.rakennusteollisuus.fi/Tietoa-alasta/Ilmasto-ymparisto-ja-energia/Ilmasto--ja-energiapolitiikka/>

Rakennusteollisuus ry (2019). Kestävä rakentaminen torjuu ilmastonmuutosta. [verkkodokumentti]. [Viitattu 20.3.2019]. Saatavilla: <https://www.rakennusteollisuus.fi/globalassets/julkaisuja/kestava-rakentaminen-torjuu-ilmastomuutosta.pdf>

Rakennusteollisuus ry (2019). Nolla tapaturmaa. [verkkosivu]. [Viitattu 20.3.2019]. Saatavilla: <https://www.rakennusteollisuus.fi/Tietoa-alasta/Tyoturvallisuus/Nolla-tapaturmaa/>

Roberts, C & Kimmet, P. (2009). Comparing socially responsible and sustainable commercial property investment. *J. Property Investment Finance*, 27(5), pp. 447-469.

Roca, L. C. & Searcy, C. (2012). An analysis of indicators disclosed in corporate sustainability reports. *Journal of Cleaner Production*, 20(1), pp.103-118.

Rohweder, L. (2004). Yritysvastuu – kestävä kehitystä organisaatiotasolla. 1. p. Helsinki, WSOY.

Ruf, B. M., Muralidhar, K., Brown, R. M., Janney, J. & Paul, K. (2001). An Empirical Investigation of the Relationship Between Change in Corporate Social Performance and Financial Performance: A Stakeholder Theory Perspective. *Journal of Business Ethics*, 31, pp. 143-156.

Schwartz, M. S. & Carroll, A. B. (2003). Corporate social responsibility: A three-domain approach. *Business Ethics Quarterly*, 13(4), pp. 503-530.

Sunchman, M. 1995. Managing legitimacy: Institutional and strategic approaches. *The Academy of Management Review*, 20(3), pp. 571-611.

Taghian, M., D'Souza, C. & Polonsky, M. (2015). A stakeholder approach to corporate social responsibility, reputation and business performance. *Social Responsibility Journal*, 11(2), pp. 340-363.

Takala, T. (1999). Ownership, responsibility and leadership – a historical perspective. *International Journal of Social Economics*, 26(6), pp. 742-751.

Takala, T. (2000). Yrityksen yhteiskuntavastuun ideologiat v.2000. Suomalainen yritys globalisoituvassa maailmassa. *Liiketaloudellinen aikakauslehti*, 4, pp. 598-601.

Takala, T. (2004). Yrityksen yhteiskuntavastuu globalisoituvassa maailmassa. Teoksessa: *Moraalitalous*, 212-232. Tampere, Osuuskunta Vastapaino.

Talvio, C. & Välimaa, M. (2004). *Yhteiskuntavastuu ja johtaminen*. Helsinki, Edita Prima Oy.

Tilastokeskus. (2019). Toimialaluokitus. [verkkodokumentti]. [viitattu 5.3.2019]. Saatavilla: <https://www.stat.fi/meta/luokitukset/toimiala/001-2008/41.html>

Toppinen, A. & Korhonen-Kurki, K. (2013). Global Reporting Initiative and social impact in managing corporate responsibility: a case study of three multinationals in the forest industry. *Business Ethics: A European Review*, 22(2), pp. 202-217.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. (2017). *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Helsinki, Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Turker, D. (2009). How corporate social responsibility influences organizational commitment. *Journal of Business Ethics*, 89(2), pp. 189-204.

Työ- ja elinkeinoministeriö (2019). Vastuullisuusraportointi. [verkkodokumentti]. [viitattu 2.2.2019]. Saatavilla: <https://tem.fi/vastuullisuusraportointi>

Unerman, J. (2008). Strategic reputation risk management and corporate social responsibility reporting. *Accounting, Auditing & Accountability Journal*, 21(3), pp. 362-364.

Uddin, M. B.; Hassan, M. R. & Tarique, K. M. (2008). Three Dimensional Aspects of Corporate Social Responsibility. *Daffaodil International University Journal of Business and Economics*, 3(1), pp.199-212.

United Nations. (1987). Report of the World Commission on Environment and Development. [verkkodokumentti]. [viitattu 3.12.2018]. Saatavilla: <http://www.eng.mcmaster.ca/sustainability/documents/OurCommonFuture.pdf>

Vinnari, E. & Silvola, H. (2017). Ovatko yritysvastuuraporttien tiedot totta? . [verkkodokumentti]. [viitattu 23.3.2019]. Saatavilla: <https://www.finsif.fi/ovatko-yritysvastuuraporttien-tiedot-totta/>

Waniak-Michalak, H., Sapkauskiene, A. & Leitoniene, S. (2018). Do Companies Manipulate CSR Information to Retain Legitimacy. *Engineering Economics*, 29(3), pp. 352-360.

World Business Council for Sustainable Development (WBCSD). (2002). Sustainable development reporting: striking the balance. [verkkodokumentti]. [viitattu 3.2.2018]. Saatavilla:<https://docs.wbcsd.org/2002/12/SustainableDevReporting-StrikingTheBalance.pdf>

Werther, W. B. & Chandler, D. (2011). Strategic corporate social responsibility: stakeholders in a global environment. 2nd ed. Los Angeles, CA, Sage.

Werther Jr., W. B. & Chandler, D.(2006). Strategic Corporate Social Responsibility: Stakeholders in Global Environment. Thousands Oaks, Sage.

Xia, B., Olaniapekun, A., Chen, Q., Xie, L. & Liu, Y. (2018). Conceptualising the state of the art of corporate social responsibility (CSR) in the construction industry and its nexus to sustainable development. *Journal of Cleaner Production*, 195, pp.340-353.

TUTKIELMAN AINEISTO

Lemminkäinen 2010 Annual Report

Lemminkäinen 2011 Annual Report

Lemminkäinen 2012 Annual Report

Lemminkäinen 2013 Annual Report

Lemminkäinen 2014 Annual Report

Lemminkäinen 2015 Annual Report

Lemminkäinen 2016 Corporate Responsibility Review

Lemminkäinen 2017 Annual Report

NCC 2010 Annual Report

NCC 2011 Annual Report

NCC 2012 Annual Report

NCC 2013 Annual Report

NCC 2014 Annual Report

NCC 2015 Annual Report

NCC 2016 Annual Report

NCC 2017 Annual Report

Peab 2010 Annual Report

Peab 2011 Sustainability Report

Peab 2012 Sustainability Report

Peab 2013 Sustainability Report

Peab 2014 Sustainability Report

Peab 2015 Sustainability Report

Peab 2016 Annual and Sustainability Report

Peab 2017 Annual and Sustainability Report

Skanska 2010 Annual Report

Skanska 2011 Sustainable development

Skanska 2012 Annual Report

Skanska 2013 Sustainability Review

Skanska 2014 Sustainability Review

Skanska 2015 Annual Report

Skanska 2016 Annual Report

Skanska 2017 Annual Report

SRV 2010 Annual Report

SRV 2011 Annual Report

SRV 2012 Annual Report

SRV 2013 Annual Report

SRV 2014 Annual Report

SRV 2015 Annual Report

SRV 2016 Annual Review

SRV 2017 Annual Review

YIT 2010 Annual Report

YIT 2011 Annual Review

YIT 2012 Annual Review

YIT 2013 Annual Report

YIT 2014 Annual Report

YIT 2015 Annual Report

YIT 2016 Annual Report

YIT 2017 Annual Report

G4-tarkastelu:

AS Merko Ehitus 2017 Annual Report

Hochtief Aktiengesellschaft 2017 Combined Annual Report and Sustainability Report

MT Højgaard A/S 2017 Annual Report

Strabag 2017 Annual Report

Svevia 2017 Årsredovisning

Veidekke 2017 Sustainability report